

Geografisk Orientering

Tema: Kina

Tidsskrift for
Geografforbundet

2 Marts 2006
36. årgang

Indhold

*** Voksende regionale forskelle404** **– en trussel mod Kinas sammenhængskraft?**

Kjeld A. Larsen

*** Kinas befolkningsudvikling..... 414**

Kjeld A. Larsen

*** Den kinesiske kulturudfordring.....422**

Henriette Balslev Christensen

*** Uddannelser i Kina428**

Jens Christian Jacobsen

*** Uddannelse i Tibet439**

Estrid Haulrich

*** Energisektoren i Kina444**

– vækst og miljøproblemer

Ole Odgaard

*** Verdens største vandkraftværk ved Yangtze-floden 452**

Ole Odgaard

*** Kina i øjenhøjde458**

– en rejseberetning fra 1985

Henning Lehmann

Månedens link421

Fra Fagudvalget 471

Henning Lehmann

*** Temaartikler**

Forside: Udsigt over sluse i den 185m høje Yangtze-dæmning.

Foto Ole Odgaard

Bagside: Landskabet med de kegleformede kalkstensbjerge ved byen Guilin.

Foto: Henning Lehmann

Medlemskontingent for 2005-2006:

Almindeligt medlemskab: 275 kr.

Familie (par): 350 kr.

Studerende 125 kr.

Institutioner, skoler: 450 kr.

Henvendelse om medlemskab/abonnement m.v.:

Geografforlaget, Rugårdsvej 55, 5000 Odense C

63 44 16 83, Fax 63 44 16 97

e-mail: go@geografforlaget.dk

Hjemmeside: www.geografforbundet.dk

Redaktion:

Ansvarshavende redaktør og annoncetegning:

Mette Starch Truelsen, Fiolgade 16 A, 3000 Helsingør,

49 21 60 21

e-mail: mst@geografforlaget.dk

Anmelderredaktør:

Ulrich Primdahl, 98 51 14 11

e-mail: u-primdahl@mail.tele.dk

Søren Pilgaard Kristensen, 50 92 12 71

Henning Strand, 33 24 07 37

Maja Enghave Kristensen, 35 26 12 37

Leif Tang Lassen, 48 30 00 95

Helle Askgaard, 35 83 69 67

Jonas Lissau-Jensen, 35 26 12 37

Heidi Ndoni, 60 63 82 69

Tina Noregren, 22 72 12 76

GO udkommer sidste weekend i årets ulige måneder.

Deadline er den 1. i ulige måneder.

Geografforbundets Styrelse:

Formand:

Bo Hildebrandt

Rønne Allé 4

4300 Holbæk, 59 43 91 43

e-mail: bh@geografforlaget.dk

Næstformand:

Erik Sjerslev Rasmussen, 86 84 50 58

Kasserer:

Per Watt Boolsen

Lindgårdsvej 13 C

3520 Farum, 44 95 41 57

Giro (kontingent): 3178048

Kursusudvalg:

Formand:

Henriette Lanter-Mortensen, 0046 40611 1863

Frede Sørensen, 98 84 34 96

Jesper Lund, 97 15 11 25

Leo Kristensen, 40 95 46 66

Lise Rosenberg, 43 64 13 19 / 22 39 77 77

Pia Legind Larsen, 77 99 48 94

Pernille Jørgensen, 54 16 62 10

Fagudvalg:

Formand:

Henning Lehmann, 38 71 26 40

Chris Trångbæk, 21 66 51 26

Ditte Pagaard, 24 62 90 99

Erik Sjerslev Rasmussen, 86 84 50 58

Forlagsbestyrelse:

Formand: Per Nordby Jensen, 64 78 19 98

Annette Knudsen, 86 85 45 66

Bo Hildebrandt, 59 43 91 43

Jørn Asmussen, 64 84 24 08

Karin Dyrendom Nielsen, 28 56 39 83

Niels Lyhne Hansen (ekstern), 75 86 62 19

Per Watt Boolsen, 44 95 41 57

Regional kontaktperson:

Lise Rosenberg, 43 64 13 19 / 22 39 77 77

e-mail: lise@rosenbergs.dk

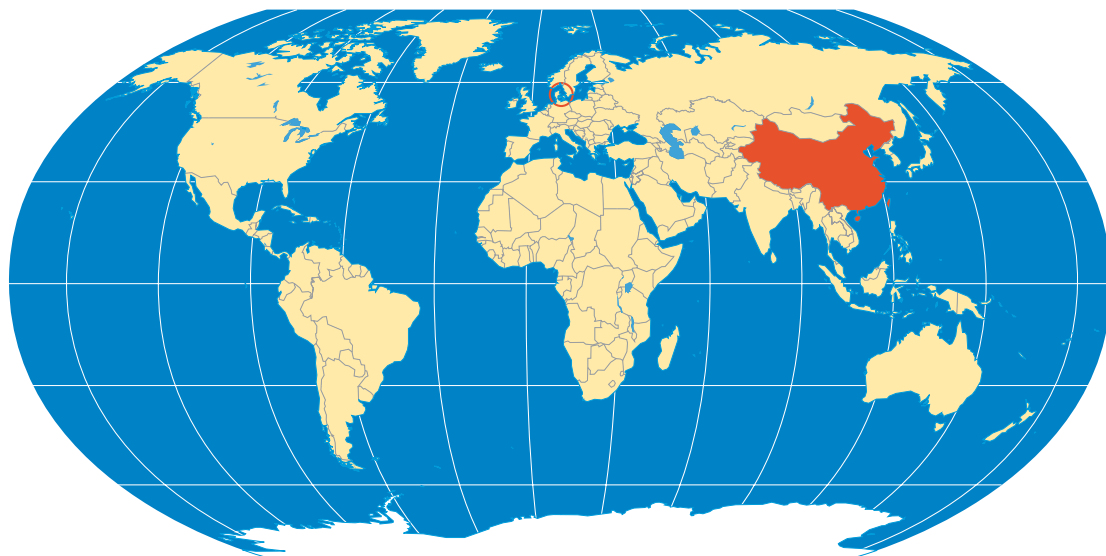
© Geografisk Orientering (GO)

Ikke-kommerciel udnyttelse tilladt med kildeangivelse

Layout og ombrydning: Ivan Jacobsen

Tryk: Reklamehuset. Oplag: 4000

ISSN 0105-4848

Kina

I disse år gennemgår Kina en rivende udvikling og vil snart for alvor blive en økonomisk supermagt. Dette har naturligvis øget interessen for Kina. En interesse, hvis væsentlighed er blevet udtrykt således af Napoleon: "Når Kina vågner, vil Verden ryste".

Indtil nu er den økonomiske udvikling især kommet den østlige del af landet til gode. En af fremtidens udfordringer bliver at sikre en balanceret vækst, der også inddrager andre dele af Kina. En anden stor udfordring bliver at sikre, at miljøet ikke overbelastes som følge af udviklingen. Uddannelsessektoren har en central rolle i udviklingsstrategierne for at sikre velkvalificeret arbejdskraft til de nye væksterhverv, som i stigende grad præger Kinas økonomi. Dette temanummer beskriver flere brikker og facetter i Kinas udvikling: befolkningsforhold, erhvervslivet, uddannelsesområdet og miljø- og energiområdet.

Helle Askgaard, Leif Tang Lassen, Jonas Lissau-Jensen, Henning Strand og Søren P. Kristensen

Sort nomadetelt fra tibetanske nomader – Zeku, Qinghaiprovincen.

Voksende regionale forskelle

– en trussel mod Kinas sammenhængskraft?

Af Kjeld A. Larsen

Kinas økonomiske vækst buldrer derudad. Landets første økonomiske tælling resulterede endog i, at Kinas BNP for 2004 måtte justeres opad med 16,8 %. Specielt var den tertiære sektor undervurderet, idet dens andel af BNP opjusteredes med hele 8,8 procentpoint, fra oprindelige 31,9 % til 40,7 %. Men væksten er ikke specielt jobskabende og den er ledsaget af enorme uligheder. Mellem by og land, mellem regioner og mellem samfundsgrupper. Med den eksplosive urbanisering flytter fattigdommen tillige til de store byer på østkysten.

På konferencen Det 21. Århundredes Forum i Beijing i begyndelsen af september 2005 fremførte Niu Wenyan, holdleder for forskningsprogrammet om en bæredygtig udviklingsstrategi under Det Kinesiske Videnskabsakademi, at Kina står over for seks alvorlige udfordringer i det

21. århundrede. En af disse går ud på at indsnævre de store regionale forskelle. Det stadig skævere Kina refererer til, at udviklingstakten siden de økonomiske reformers gennemslag har været langt hurtigere i kystprovinserne sammenlignet med provinserne i Kinas enorme bagland, specielt

de nordvestlige og sydvestlige provinser. Til illustration af de regionale forskelle kan tallene i tabel 1 benyttes.

Udviklingsproblemer hænger normalt sammen, og for Kina gælder at de øvrige fem udfordringer, som blev fremhævet på

konferencen, i stort omfang vedrører udviklingen i det vestlige Kina.

For det første udgør modsætningen mellem land og by en kolossal udfordring. Kinesiske toppolitikere refererer uophørligt til de "tre land problemer" (san nong wenti). Det vil sige landmændenes, landbrugets og landdistrikternes sakken agterud sammenlignet med bybeboerne, byerhvervene og byområderne. Fattigdom knyttet til landdistrikter er mest udpræget et problem i vestkinesiske provinser.

For det andet vil der fremkomme fem toppe i befolkningstilvæksten i løbet af de kommende tre til fire årtier. Befolkningstilvæksten er størst i de fattige provinser i Kinas indre.

For det tredje er Kinas byer udsat for et enormt befolkningspres, idet 12 til 13 mio. bønder i de kommende 30-40 år vil flytte fra land til by. Denne verdens største folkevandring har først og fremmest retning fra Kinas tilbagestående indre provinser til kystprovinserne.

For det fjerde har Kina på sit nuværende udviklingstrin et overdrevent forbrug af energi og naturressourcer. I 2004 var Kinas bidrag til verdensøkonomien på 4,3 %, men kineserne forbrugte eksempelvis 30 % af verdens kul og 27 % af verdens jern og stål. Det vil vare adskillige årtier, før Kina vil være i stand til at udvikle sig efter mere bæredygtige principper. Det betyder, at Kina til sin udvikling har brug for de mange ressourcer, specielt energi, som er lokaliseret i Vestkina.

For det femte lider Kina under en omfattende forringelse af det økologiske miljø. Miljødelagelserne i form af erosion, afskovning og ørkenspredning er værst i det vestlige Kina.

Det stigende svælg mellem øst og vest

I den første reformperiode, fra 1978 til 1984, hvor reformerne var koncentreret mod landdistrikterne, skete en mindskelse af de regionale forskelle. Først med reformerne inden for industrisektoren fra 1985 begyndte kystprovinserne at løbe fra indlandsprovinserne. Sammenlignes forskellen mellem rigeste og fattigste provinsen, Shanghai og Guizhou, var forskellen eksempelvis målt som BNP pr. indbygger 14,3 gange i 1978, 9,2 gange i 1985 og 13,1 gange i 2004 (se tabel 2).

I sin netop udgivne "Human Development Report 2005" belyser UNDP (United Nations Development Programme) de regionale forskelle i Kina ved hjælp af det såkaldte "Indeks for menneskelig udvikling", HDI, et indeks som måler, hvor succesfuldt et land er med hensyn til at forbedre tre grundpiller i forudsætningen for menneskelig udvikling: Den gennemsnitlige levealder, uddannelsesniveau samt levestandard i form af BNP pr. indbygger (omregnet i købekraft). På verdensranglisten er Kina som nation siden 1990 kravlet 20 pladser frem til nr. 85 i 2003. Men såfremt regnestykket laves på provinsniveau, så indplacerer Kinas fattigste provins, Guizhou sig på landelisten umiddelbart over ulandet Namibia i det sydlige Afrika, mens Shanghai placeres på linie med EU-landet Portugal. Sidste kolonne i tabel 2 viser hvor stor en del af landbefolkningen der lever under fattigdomsgrænsen. Denne var i 2001 på 630 Yuan, svarende til ca. 500 kroner pr. år!

Årsager til det voksende svælg

Der kan anføres adskillige årsager til, at det vestlige Kina udviklingsmæssigt sakker bagud sammenlignet med kystprovinserne.

Dels naturgeografiske årsager og dels Kinas kommunistiske Partis valg af en markedsorienteret udviklingsstrategi. Det vestlige Kina ligger højt (i gennemsnit 1500-2000 m. over havet) og omfatter stærkt skrånende og nedroderede landskabstyper, som vanskeliggør landbrugsproduktionen: Løsslandskaber i Nordvest og karstlandskaber i Sydvest, udstrakte ørkenområder, hovedsagelig i Nordvest, hvor nedbørsmængden er mindre end fordampningen i vækstperioden. Endelig ligger det vestlige Kina langt fra kysten og store sejlbare floder, som kan nås af oceangående skibe.

Såfremt det vestlige Kina - til trods for sit naturgeografiske handicap - skal udvikles i en national balanceret udviklingsproces, kræver det, at den kinesiske regering fører en målrettet regionalpolitik baseret på et massivt investeringsprogram rettet mod landets indre. Det var netop, hvad der skete i den planøkonomiske periode under Mao i form af en række femårsplaner. Omfattende investeringer i infrastruktur i form af veje og jernbaner og i statsejet industri, især sværindustrielle virksomheder (elkraft, jern og stål, kemikalier, maskiner og militært isenkram) fandt sted i landets indre. Mest kendt er to udviklingsprogrammer: Opbygningen af 156 nøgleprojekter under Første Femårsplan 1953-57, hvoraf mange blev opført i de store byer i Nordøst-, Nordvest- og Sydvestkina, og de såkaldte Tredje Front projekter i perioden 1964-1971, som især blev placeret i Sydvestkina. Drivkraften bag Tredje Front projektet var krigstruslen fra de daværende to supermagter, Sovjetunionen fra nord og USA fra øst. Projektet blev ikke nogen succes, da det hovedsagelig omfattede store virksomheder, ofte militære, hvoraf mange af forsvarsmæssige grunde blev placeret fjernt fra

Tabel 1: Kinas befolkning 2003							2000	2000	
	befolkning	areal	befolkn. tæthed	fertilitet	mortalitet	naturlig tilkvækst	urbanise- ringsgrad	spæd- børns- dødelighed	
	mio	km ²	bef./km ²	‰	‰	‰	%	‰	
Kyst									
Beijing	14,56	16.800	867	5,10	5,20	-0,10	77,5	3,4	76,1
Tianjin	10,11	11.300	895	7,14	6,04	1,10	72,0	4,1	74,9
Hebei	67,69	187.700	361	11,43	6,27	5,16	26,1	17,9	72,5
Liaoning	42,10	145.900	289	6,90	5,83	1,07	54,2	9,7	73,3
Shanghai	17,11	6.300	2.716	4,85	6,20	-1,35	88,3	4,3	78,1
Jiangsu	74,06	102.600	722	9,04	7,03	2,01	41,5	11,9	73,9
Zhejiang	46,80	101.800	460	9,66	6,38	3,28	48,7	11,0	74,7
Fujian	34,88	121.400	287	11,43	5,58	5,85	41,6	17,9	72,6
Shandong	91,25	156.700	582	11,42	6,64	4,78	38,0	14,3	73,9
Guangdong	79,54	177.900	447	13,66	5,31	8,35	55,0	14,6	73,3
Guangxi	48,57	236.000	206	13,86	6,57	7,29	28,2	24,6	71,3
Hainan	8,11	33.900	239	14,68	5,52	9,16	40,1	17,7	72,9
Central									
Shanxi	33,14	156.300	212	12,26	6,04	6,22	34,9	16,8	71,7
Indre Mongoli	23,80	1.183.000	20	9,24	6,17	3,07	42,7	29,1	69,9
Jilin	27,04	187.400	144	7,25	5,64	1,61	49,7	16,0	73,1
Heilongjiang	38,15	454.600	84	7,48	5,45	2,03	51,5	9,1	72,4
Anhui	64,10	139.600	459	11,15	5,20	5,95	27,8	27,8	71,9
Jiangxi	42,54	166.900	255	14,07	5,98	8,09	27,7	43,6	69,0
Henan	96,67	167.000	579	12,10	6,46	5,64	23,2	20,3	71,5
Hubei	60,02	185.900	323	8,26	5,94	2,32	40,2	17,0	71,1
Hunan	66,63	211.800	315	11,82	6,87	4,95	29,8	23,6	70,7
Vest									
Chongqing	31,30	82.400	380	9,89	7,20	2,69	33,1	21,1	71,7
Sichuan	87,00	485.000	179	9,18	6,06	3,12	26,7	20,2	71,2
Guizhou	38,70	176.000	220	15,91	6,87	9,04	23,9	60,3	66,0
Yunnan	43,76	394.000	111	17,00	7,20	9,80	23,4	62,7	65,5
Tibet	2,70	1.228.400	2	17,40	6,30	11,10	18,9	38,5	64,4
Shaanxi	36,90	205.600	179	10,67	6,38	4,29	32,3	29,4	70,1
Gansu	26,03	454.000	57	12,58	6,46	6,12	24,0	42,8	67,5
Qinghai	5,34	721.100	7	16,94	6,09	10,85	34,8	40,2	66,0
Ningxia	5,80	51.800	112	15,68	4,73	10,95	32,4	23,0	70,2
Xinjiang	19,34	1.650.000	12	16,01	5,23	10,78	33,8	27,3	67,4
Kina total									
	1.292,27	9.600.000	135	12,41	6,40	6,01	36,1	24,7	71,4

Hovedkilde:

China Statistical Yearbook 2004, s. 63, 96, 98, 100, 101, 104, 109 og 121.

areal: Zhongguo Renkou Tongji Nianjian 2001, s. 40.

HDI: UNDP: China Human Development Report 2005, s. 154.

2000		2000					
middel- levetid	kønsratio generelt	kønsratio ved fødslen	familie- størrelse	unge- byrde	ældre- byrde	analfa- betisme	erhvervs- struktur
år	kvinder = 100	kvinder = 100	pers/hush.	0-14/15-64	≥ 65/15-64	% ≥ 15 år	P/ S/ T, %
	106,08	110,56	2,74	0,14	0,14	4,6	8/33/59
	97,44	112,51	3,08	0,19	0,15	6,4	20/40/40
	104,17	113,43	3,46	0,26	0,10	7,4	49/28/23
	100,05	112,83	3,10	0,19	0,13	4,7	37/25/38
	99,82	110,64	2,81	0,12	0,22	5,9	10/41/49
	97,99	116,51	3,18	0,24	0,16	14,5	35/34/31
	102,40	113,86	2,92	0,22	0,16	13,2	30/37/33
	104,61	117,93	3,26	0,30	0,11	13,6	42/28/30
	100,42	112,17	3,08	0,25	0,12	13,7	47/26/27
	104,55	130,30	3,83	0,41	0,12	7,6	38/28/34
	109,84	125,55	3,71	0,31	0,13	8,9	60/11/29
	113,33	135,64	3,98	0,35	0,11	9,1	59/10/31
	105,01	112,52	3,67	0,33	0,10	5,8	44/25/31
	104,36	108,45	3,18	0,25	0,10	13,7	55/15/30
	100,67	111,23	3,27	0,20	0,09	3,9	50/17/33
	103,52	109,71	3,14	0,20	0,09	5,8	51/20/29
	106,03	127,85	3,38	0,31	0,12	13,7	55/19/26
	105,16	114,74	3,44	0,33	0,10	8,3	50/18/32
	107,35	118,46	3,52	0,33	0,12	9,2	60/20/20
	104,81	128,18	3,28	0,30	0,11	11,8	45/19/36
	108,41	126,16	3,39	0,27	0,13	8,5	57/16/27
	103,56	115,13	3,43	0,26	0,13	8,4	49/19/32
	102,95	116,01	3,32	0,28	0,12	11,7	54/17/29
	107,63	107,03	3,66	0,39	0,11	19,7	63/9/28
	109,34	108,71	3,94	0,36	0,10	21,5	73/9/18
	92,25	102,73	4,89	0,40	0,09	54,9	65/9/26
	105,20	122,10	3,56	0,29	0,11	11,9	52/17/31
	105,31	114,82	3,98	0,33	0,09	20,3	59/14/27
	104,15	110,35	3,91	0,35	0,08	23,5	54/16/30
	103,29	108,79	3,74	0,39	0,08	17,6	52/22/26
	103,77	106,12	3,56	0,35	0,08	6,9	55/13/32
	104,26	116,86	3,38	0,29	0,12	11,0	49/22/29

Folketællingen 2000:

Urbaniseringsgrad: Zhongguo Tongji Nianjian 2001, s. 41.

Kønsratio ved fødslen: www.chinapop.gov.cn.

Spædbørnsdødelighed: beregnet fra Zhongguo Renkou Tongji Nianjian 2002, s. 107 og 164.

de store byer og derfor ikke blev koblet sammen med den lokale økonomi.

Kapitalakkumulationen under planøkonomien byggede på manipulerede priser. Det vil sige en værdiover-førsel fra landbruget til den statsejede industri via den såkaldte prissaks: Lave statslige opkøbspriser på landbrugsprodukter og stigende priser på de statslige industrivirksomheders færdigvarer. Via statsbudgettet overførtes finansielle subsidier til de fattige indre provinser, tillige med ekspertise og faguddannet arbejdskraft.

Reformperioden

Deng Xiaopings økonomiske reformprogram i 1980'erne førte på

en række områder til en favorisering af specielt de kystprovinser i sydøst, som ikke blev begunstiget under den planøkonomiske prioritering af sværindustri. Specielt Guangdong, Fujian, Zhejiang, Shandong og Jiangsu, som alle forbedrede deres rang på listen over BNP pr. indbygger (se tabel 2). I modsætning hertil mistede især de provinser pusten, som primært havde baseret deres styrke på statsejet sværindustri. Det drejer sig især om provinser i Nordvest- og Nordøstkina, som faldt mange trin nedad på samme liste: Gansu, Qinghai, Ningxia, Tibet og Liaoning. De fattige sydvestkinesiske provinser Guizhou og Yunnan lå i forvejen i bunden af listen og kunne der-

for ikke falde længere. Det skal understreges, at de økonomiske reformer således også førte til en omfordeling af væksten mellem kystprovinserne, fra det nuværende rustbælte (det traditionelle sværindustriområde) i Nordøst med Liaoning som kerneområde til de forbrugswareproducerende sydøstkinesiske provinser, med Guangdong som hovedeksponent.

Årsagerne til den geografiske omfordeling af væksten er mangfoldige: Oprettelse af specielle økonomiske udviklingszoner fra 1980; åbning af kystbyer for udenlandsk kapital fra 1984; satsning på en række ejerformer ved siden af den statslige sektor:

Privat, udenlandsk og forskellige blandingsformer af statslig og privat kapital; integration af kystprovinsernes økonomi i den globale økonomi, herunder satsning på landsbybaseret industriudvikling og prioritering af forbrugsvarerindustrien som motor i den globale integration; en decentralisering af det finansielle system, som betyder at en forøget andel af de rige provinser overskud forbliver lokalt, mens centralregeringens mulighed for at overføre subsidier til fattige provinser mærkbart svækkes; og

endelig: Kinas optagelse i WTO fra 2001.

Resultatet ses bl.a. i en ændret strøm af vandrende arbejdskraft: Den enorme folkevandring fra Kinas indre fattige bønder, som håbefuldt regner med at finde arbejde i kystprovinsernes byer og udviklingszoner inden for industri- og serviceerhverv. Den centrale akkumulationsform i den rå kapitalistiske udviklingsproces er netop denne næsten uudtømmelige arbejdskraftreserve fra de kinesiske landdistrikter. I

en størrelsesorden af yderligere 150 mio. bønder, som forventes at vandre mod de kinesiske kystbyer i de kommende årtier. En arbejdskraft som - i kraft af sin størrelse - ikke behøver at opnå væsentligt forbedrede løn- og arbejdsvilkår og derfor betinger, at Kina fortsat kan opretholde et forspring på lønområdet inden for forbrugsvarerindustrien i den globalt specialiserede verdensøkonomi.

Bøndernes bidrag til kapitalakkumulationen i en dual struktur – de tre sakseforskelle

Socialistisk kapitalakkumulation:

Via prissaksen:

Industrialisering og byudvikling finansieres ved, at landbrugsprodukter opkøbes til en lav pris og industriprodukter sælges til en høj pris – akkumulationen varede i over 40 år.

Kapitalistisk kapitalakkumulation:

Via ekspropriation af landbrugsjord:

Landbrugsjord omkring byerne opkøbes til lave priser og videresælges til byudviklingsformål til højere priser – det største nuværende bidrag til kapitalakkumulationen.

Via fastholdelse af migrantarbejderne fra landet i en registerstatus som bønder:

Bondearbejdernes månedsløn holdes på et lavt niveau: 500-800 yuan, sammenlignet med byarbejdernes månedsløn på 1.000-2.000 yuan. Hermed fastholdes Kinas lønfordel i den globaliserede økonomi.

Traditionelle boliger: Longtang – gadebillede fra Shanghai.

Tabel 2: Provinsernes rangordning, BNP per indbygger og fattigdom på landet							
	rang 1978	rang 1985	rang 2004	ændring i rang 1978- 2004	BNP yuan per capita 2004	HDI 2003	fattigdom % af land- befolk- ning 2001
Kyst							
Beijing	2	2	2	0	37.058	0,882	0,5
Tianjin	3	3	3	0	31.550	0,855	0,5
Hebei	13	20	11	2	12.918	0,766	1,8
Liaoning	4	4	9	-5	16.297	0,808	3,2
Shanghai	1	1	1	0	55.307	0,909	0,0
Jiangsu	6	7	5	1	20.705	0,805	0,2
Zhejiang	16	5	4	12	23.942	0,817	0,2
Fujian	24	17	7	17	17.218	0,784	0,2
Shandong	18	10	8	10	16.925	0,776	0,7
Guangdong	11	8	6	5	19.707	0,807	0,1
Guangxi	29	29	28	2	7.196	0,731	3,4
Hainan	19	19	18	1	9.450	0,761	1,7
Central							
Shanxi	12	12	19	-7	9.150	0,753	6,6
Indre Mongoli	17	14	12	5	11.305	0,738	13,3
Jilin	8	11	14	-6	10.932	0,776	3,1
Heilongjiang	5	6	10	-5	13.897	0,786	4,6
Anhui	26	21	26	1	7.768	0,727	1,8
Jiangxi	23	25	22	0	8.189	0,732	2,8
Henan	27	26	17	10	9.470	0,741	2,1
Hubei	15	16	15	0	10.500	0,755	1,8
Hunan	22	22	20	2	9.117	0,751	2,1
Vest							
Chongqing			16		9.608	0,745	4,0
Sichuan	25	27	23	3	8.113	0,728	3,3
Guizhou	30	30	31	0	4.215	0,639	10,4
Yunnan	28	28	29	0	6.733	0,657	7,9
Tibet	9	9	25	-15	7.779	0,586	15,2
Shaanxi	21	24	27	-5	7.757	0,729	7,8
Gansu	14	23	30	-15	5.970	0,675	9,6
Qinghai	7	15	21	-14	8.606	0,684	16,9
Ningxia	10	18	24	-13	7.880	0,712	13,6
Xinjiang	20	13	13	7	11.199	0,757	6,5
Kina, gennemsnit	379	853	10.561		10.561	0,746	3,2
forskel rigeste/ fattigste	14,3	9,2	13,1				

Kilder:

BNP 1978 og 1985: *Comprehensive Statistical Data and Materials on Fifty Years of new China.*

BNP 2004: *China Statistical Yearbook 2005*, s. 51 og 61.

HDI: UNDP: *China Human Development Report 2005*, s. 154.

Fattigdom på landet: Wang Sangui: *Poverty Targeting in the People's Republic of China*, Asian Development Bank Discussion Paper No. 4, Januar 2004.

Kazakh til hest i Altay by i det nordvestlige Xinjiang.

"Xibu Da Kaifang" - "Den store udvikling af Vestregionen"

Kinas voksende sociale og regionale uligheder har skabt utilfredshed i fattige landdistrikter. Blandt bønder, mellem etniske

grupper og hos provinsledere i de tilbagestående dele af Kina. De opståede spændinger har ført til åbne og af og til voldelige konflikter, som truer stabiliteten i det store land. Et af den centrale ledelses svar har været igangsættelsen af udviklingsprogrammet "Den store udvikling af Vestregionen" fra 1999. Et grandiose statsligt forsøg på at rette op på den markedsøkonomiske skævhed i landet. Vestregionen omfatter hele 12 provinser, en udvidelse af det traditionelt definerede Vestkina med provinserne Indre Mongoli og Guangxi.

Programmet omfatter en række ikke særlig veldefinerede udviklingsmål, som alle skal rette op på det skæve Kina og samtidig knytte de mindre og mere udviklede dele sammen i en fælles udviklingsproces. Programmets tre væsentligste bestanddele er som følger:

For det første skal uudnyttede naturressourcer, især energikilder, og infrastrukturprojekter, i form af veje, jernbaner, olie- og

gasledninger, kraftværker og elnet, udvikles for at fremme den økonomiske og sociale stabilitet inden for et fælles nationalt marked.

For det andet skal de teknologisk tilbagestående statsejede virksomheder moderniseres og nye virksomheder med avanceret kapital tiltrækkes, så de tilbagestående provinser også bliver konkurrencedygtige i den globaliserede økonomi. Kapital fra udland og kystprovinser skal tiltrækkes via åbning af økonomiske frizoner i de store byer i Vestregionen.

For det tredje skal den økologiske nedslidning af miljøet stoppes og den fremtidige udvikling ske på et bæredygtigt grundlag. Eksempelvis skal skovplantning i de store floders øvre løb hindre fremtidige oversvømmelseskatastrofer i de tæt befolkede sletter omkring de store floders midterste og nedre løb.

Kæmpeprojekter

En række megaprojekter ser dagens lys som resultat af de statslige anstrengelser. Blandt de mest kendt er den 4.000 km lange Vest-Øst Gasrørledningsprojekt, som skal føre naturgas fra Tarimbækkenet i Xinjiang til Shanghai. Mest omdiskuteret er den 1.142 km lange Qinghai-Tibet jernbane, fra Golmud i Qinghai til Lhasa i Tibet, som skal knytte Tibet, den eneste provins i Kina uden jernbane, tættere til Kina og tillige bidrage til at styrke det nationale forsvar. Begge projekter blev påbegyndt i 2002. Mindre kendt i omverdenen er bygningen af store vandkraftværker på floderne i provinserne i det sydvestlige (Yunnan, Guizhou og Guangxi) og nordvestlige Kina (Qinghai, Gansu og Ningxia) tillige med kulbaserede kraftværker (Indre Mongoli og Shanxi), som via udbygningen af lange eltransmissionsledninger skal føre strøm til elektricitetsslugende kystpro-

Moderne bygninger fra Putong, Shanghai med forfatteren i forgrunden.

Salg af kameler på søndagsmarkedet i Kashgar, Xinjiang.

vinser, især Guangdong, Beijing, Tianjin og Shandong.

Store infrastrukturprojekter kan udmærket bidrage til at forøge de lokale økonomiske vækstrater, men økonomisk vækst skaber ikke nødvendigvis udvikling for de fattigste områder og de fattigste befolkningsgrupper. Såfremt strategien for udvikling af Vestregionen primært består i at udvikle den fysiske infrastruktur og udnytte energiressourcer til brug for den energihungrende kystregion, så bidrager udviklingen til at lægge ved på bålet til de eksisterende konflikter.

Den økologiske genopretning retter sig med programmet "Korn for grønt" derimod mod nogle af Kinas fattigste landområder. Programmet går ud på at omdanne stærkt skrånende landbrugsarealer til skov og græsgang. De implicerede bønder indgår en kontrakt med lokalregeringen om at plante skov eller så græs på den mest skrånende og dermed mindst produktive landbrugsjord og modtager som kompensation korn tillige med subsidier til køb af frø fra regeringen. Kontrakten kan løbe i 50 år og sikrer bønderne brugsret til nyetableret skov og

græsgang. Problemer forbundet med programmet er ved at tårne sig op: Subsidierne strækker sig over for få år til at produktive og indtægtsbringende aktiviteter kan skabes på de nye skov- og græsningsarealer, og kornsubsidier må erstattes med kontanter som resultat af Kinas svigtende kornproduktion.

Folkevandringen

Den ultimative løsning for bønderne i de fattige landdistrikter er fraflytning. Tendensen til fraflytning er styrket med Kinas indtræden i WTO. Bønderne i både Vest- og Centralkina kan ikke klare sig i konkurrencen på verdensmarkedet med hensyn til produktion af ikke-arbejdsintensive landbrugsprodukter så som hvede, majs, sojabønner, bomuld og uld fra eksempelvis USA og Australien. Tilflytning til byer er en normal udviklingsproces, men tilflytning til fjerne kystbyer til en tilværelse med usselt lønnet fysisk hårdt arbejde, elendige boligforhold, ringe muligheder for adgang til uddannelse og sundhedstjeneste, ofte med familien ladet tilbage i landsbyen, er ikke nogen dans på roser. Kadrer fra fattige områder med gode lokale forbindelser flytter ikke til øst-

kysten, men til nærmere liggende udviklingsområder.

Fra første halvdel af 2004 begyndte strømmen af migrantarbejdere til kystprovinserne Guangdong, Fujian og Zhejiang at aftage. Det betyder, at en række kystbyer står over for en akut mangel på arbejdskraft. Denne nye tendens skyldes centralregeringens bestræbelser på at forbedre situationen i de tilbagestående landdistrikter. For at sikre landets kornforsyning har regeringen set sig nødsaget til at forøge priserne på landbrugsprodukter og – som i EU – at introducere subsidier til kornproducenterne. Landdistrikternes pusheffekt er midlertidigt svækket. Derved mindskes samtidig den konkurrencefordel i form af udtømmelig billig arbejdskraft, som Kina besidder ved sin deltagelse i den internationale arbejdsdeling.

Mangel på korn er enhver kinesisk regerings mareridt. På konferencen Det 21. Århundredes Forum, omtalt i artiklens start, deltog Lester Brown, den kendte leder af World Watch Institute i Washington, som hvert år udgiver en tilstandsrapport om kloden "The State of the World" og i 1994 tillige bogen "Who will feed China?" Brown fastslog, at såfremt Kina udvikler sig mod et ikke-bæredygtigt ressourceforbrug som USA i dag, vil Kina i 2031 have brug for 1.352 mia. tons korn, hvilket svarer til 2/3 af verdens nuværende kornhøst!

Regeringen i verdens største udviklingsnation befinder sig så sandelig i et lidet misundelsesværdigt minefelt: En langvarig periode med uhørte høje vækstrater, betinget af Kinas placering som et af verdens vækstlokomotiver inden for den globaliserede økonomi, med et enormt og voksende behov for ressourcer, som i stigende omfang ikke kan opfyldes inden for landets græn-

ser. Samtidig en udvikling der er ledsaget af marginalisering, idet udstrakte områder og store befolkningsgrupper ikke inddrages i udviklingsprocessen. Den ledsagende ustabilitet kan i stort omfang forklare den slingrekurs, som Kinas kommunistiske Parti har stået for siden introduktion af de markedsøkonomiske reformer efter 1978.

Kjeld A. Larsen
Lektor, mag.scient.
Formand for Dansk-Kinesisk Forening

Artiklen blev oprindeligt bragt i "Kinabladet" (Dansk-Kinesisk Forenings tidsskrift)

Alle billeder af forfatteren.

Litteratur

Ravi Kanpur og Xiaobo Zhang: Fifty Years of Regional Inequality in China: a Journey Through Central Planning, Reform, and Openness, Review of Development Economics, 9 (1), 2005, s. 87-100.

Kjeld A. Larsen: Changing development strategies and interaction with types, causes and location of poverty, Paper presented to the 7th European Conference on Agriculture and Rural Development in China, London September 2004.

Ding Lu and William A.W. Neilson (editors): China's West Region Development, Domestic Strategies and Global Implications, Singapore 2004.

Y.M. Yeung and Shen Jianfa (editors): Developing China's West, A Critical Path to balanced National Development, Hong Kong 2004.

Kinas størrelse

Den kinesiske folkerepublik ligger ved Stillehavets vestlige kant. Det er verdens tredjestørste land på 9,6 mill. km² kun overgået i størrelse af Canada og Rusland. Heraf er kun 16 % dyrket. Fra nord til syd er der ca 5.500 km fra floden Heilongjiang nord for byen Mohe (53° 30' N) til Zengmu revet på den aller sydligste del af Nanshan øerne (10°45' N). Når sneen stadig ligger nordpå, er bønderne i det sydlige Kina i gang med forårsplojningen. Fra vest til øst er der ca 5.200 km fra Pamir-bjergene (73° 40' Ø) til sammenløbet af floderne Heilongjiang og Wusuli (135° 05' Ø).

Der er en tidsforskel på over 4 timer. Når det er nat over Pamir-bjergene, skinner morgensolen over østkina, men uanset hvor man befinder sig i landet, viser uret det samme. Så i Tibet står befolkningen reelt op midt om natten, når de skal møde fx kl. 9.

Kinas grænser har en samlet længde på 22.800 km og støder op til 15 selvstændige lande. Nordkorea i øst, Rusland mod nordøst, folkerepublikken Mongoliet mod nord, Kazakhstan, Kirghizstan og Tadjikistan mod nordvest; Afghanistan, Pakistan, Indien, Nepal, Sikkim og Bhutan mod vest og sydvest, og Vietnam, Laos og Myanmar mod syd. Over havet mod øst og sydøst ligger Korea, Japan, Filippinerne, Brunei, Malaysia og Indonesien.

Bliv obs på naturen

Danskerne elsker at tage i skoven, til stranden eller blot være uden dørshaver og parker. Etnytstørstilet projekt opfordrer folk til at lægge mærke til særlige dyrelærplanter, når de er ude i det fri.

OBS Natur er et tilbud om at deltage i udvalgte jagter på fx padder eller fugle ved foderbrættet. Naturobservation testes direkte ind på en interaktiv hjemmeside, hvor alle oplysninger registreres og indgår i videre bearbejdning. På den måde kan man som enkelt person eller familie direkte bidrage til vores fælles viden om den danske natur.

- Friluftsrådet vil med dette projekt gerne inspirere flere til at komme ude i naturen og få gode oplevelser derude. Samtidig får vi ny viden, og fordi vi vil udnytte det konkurrenceelement, som vi alle har en naturlig tilbøjelighed til, at det også bliver sjovt! siger Friluftsrådets direktør, Jan Eriksen.

OBS Natur er et samarbejde mellem Friluftsrådet og ConDidact. Deter endelig projektet at få inddraget en række af Friluftsrådets 92 medlemsorganisationer, og grundlaget for den kommende hjemmeside bliver derfor i gængs form som ConDidact tidligere har gjort med danske dyr.dk.

- Der findes ikke nogen tilsvarende initiativ i Danmark. De hidtidige overvågningsprojekter henvender sig primært til eksperter. ConDidact har i de seneste par år gjort erfaringer med Den store edderkoppejagt i 2004 og Den store sommerfuglejagt i 2005, som har haft skolernes som primær målgruppe. Med OBS Natur får vi en stærkt aktivitetstilbud til hele familien i Danmark, siger ConDidacts direktør Kim Conrad Petersen.

Finansieringen og medlemmerne for OBS Natur er på plads. I løbet af de kommende måneder opbygges hjemmesiden www.obsnatur.dk og i august går den første observationsjagt i gang.

Kinas befolkningsudvikling

Af Kjeld A. Larsen

Til trods for en faldende befolkningstilvækst vokser den kinesiske befolkning hvert år med mere end Danmarks befolkning. I 2005 således med 7,68 mio. indbyggere og nåede med udgangen af 2005 1.307.560.000. Kinas egne ressourcer strækker ikke til opretholdelse af den økonomiske vækst: Landets økologiske råderum omfatter i stigende omfang arealer uden for eget territorium. Med igangsættelsen af de økonomiske reformer fra 1979 introducerede den kinesiske regering sin étbarnspolitik, et drastisk forsøg på at dæmme op for befolkningstilvæksten. I étbarnspolitikens kølvand er opstået to nye befolkningsproblemer: En stadig mere skæv kønssammensætning og en begyndende aldring. Hvilken indflydelse har disse ændringer for Kinas økonomiske vækst og en bæredygtig udvikling?

Befolkningsudvikling og bæredygtighed

Den 6. januar 2005 passede Kinas befolkning 1,3 mia. Selv om den samlede fertilitet allerede kom under reproduktionstallet på 2,1 barn pr. kvinde i begyndelsen af 1990'erne er bremselængden lang: Kinas befolkning

vil første toppe omkring 2040 med en befolkning på næsten 1,5 mia. Verdens største befolkning betyder ikke blot verdens største arbejdsstyrke og største potentielle marked, men også et enormt pres på det fysiske miljø og naturressourcerne. Befolkningstilvæksten skaber permanente økonomiske og sociale problemer i form af utilstrækkelig fødevareforsyning, manglende beskæftigelse, lavt indkomstniveau og nedslidning af miljøet. Det har altid været enhver kinesisk regerings mareridt ikke at være i stand til at brødføde landets store befolkning. I dag er den kinesiske regering ansvarlig for at føde ca. 1/4 af verdens befolkning på mindre end 10 % af verdens landbrugsareal. Kina oplever en buldrende økonomisk vækst, som langt fra er bæredygtig. By- og infrastrukturudvikling æder sig ind på landbrugsarealet, og som alle steder i verden er byer opstået, hvor landbrugsjorden er mest produktiv. Kinas byer hører til blandt verdens mest forurenede. Hvor skal Kinas stigende befolkning lokaliseres? Kan mængden af materielle ressourcer og

befolkningsstørrelsen overhovedet kombineres på et bæredygtigt udviklingsgrundlag?

Befolkningsvækst og familieplanlægningspolitik

Den 1. november 2000 gennemførte Kina sin femte folketælling siden Folkerepublikkens oprettelse i 1949. Tællingsresultatet viste en samlet befolkning på 1.265.830.000. Hertil kom 6.780.000 i Hong Kong og 444.000 i Macao. Ved Kinas første folketælling i 1953 taltes en befolkning på 594 mio. (se tabel 1). Kinas befolkning er således mere end fordoblet på 47 år mellem første og femte folketælling. Det vil sige befolkningen er vokset med 14,3 mio. personer om året. I 2004 var fødselstallet faldet til 12,3 ‰, dødeligheden til 6,4 ‰ og tilvæksten dermed reduceret til 5,9 ‰ eller en nettoforøgelse på 7,6 mio. I løbet af ca. 15 år fra begyndelsen af 1970'erne har Kina således gennemløbet den demografiske transitions tredje fase, karakteriseret ved et kraftigt fald i fertiliteten. De demografiske data har nu større lighed med et højindkomstlands

Ung han-kinesisk mor med barn. Billedet er taget på et marked i Dunhuang i Gansuprovinsen.

som USA end den gruppe af lavere mellemindkomstlande, som Kina tilhører. På tilsvarende vis er den samlede fertilitet (antal børn pr. kvinde) faldet drastisk. Fra 6,1 børn i 1953 til ca. 1,6 børn i 2000. Det vil sige langt under reproduktionstallet på 2,1 børn pr. kvinde.

For at sætte en bremse på befolkningstilvæksten har den kinesiske regering sat kampagner for familieplanlægning i gang fire gange siden 1949: 1956-58, 1962-66, 1971-79 og den nuværende ét-barnskampagne fra 1979. Først den tredje kampagne fik afgørende succes, selv om dens kvantitative mål ikke blev nået. Kampagnen blev sat igang under mottoet senere, længere, færre: Senere ægteskaber, længere tidsrum mellem fødslerne og færre børn. Med étbarnskampagnen blev befolkningspolitikken strammet. Oprindeligt var målet meget drastisk: En reduktion af antal børn pr. familie til ét barn inden år 1985 og en fastholdelse af dette mål indtil år 2000. Derefter skulle antallet af børn pr. familie gradvis stige til 2,16 børn (reproduktionstallet). Kampagnerne har sat sine spor: Ifølge kinesiske demografer har den kinesiske familieplanlægningspolitik i 30-årsperioden 1971-2000 sparet verden for ca. 300 mio. fødsler.

Befolkningspolitikken er stort set slået igennem i de store byer og delvis i storbyne landdistrikter. Byernes faldende fødselstal kan i lige så høj grad tilskrives den generelle velstandsstigning forbundet med urbanisering og industrialisering. Situationen er anderledes i tilbagestående landdistrikter, hvor flere børn, især drengebørn - med rette - betragtes som et nødvendigt gode for at sikre et nødvendigt udkomme og en sikring i alderdommen.

Tabel 1: Kinas befolkning ved fem folketællinger

	1953	1964	1982	1990	2000
Befolkning ialt, mio	594,35	694,58	1.008,18	1.133,68	1.265,83
Fertilitet, ‰	37,0	43,6	20,9	21,0	14,0
Mortalitet, ‰	17,0	10,1	6,4	6,3	6,4
Naturlig tilvækst, ‰	20,0	33,5	14,5	14,7	7,6
Gennemsnitlig familiestørrelse	4,3	4,4	4,4	4,0	3,4
Kønsratio generelt, kvinder =100	107,6	105,5	106,3	106,6	106,7
Kønsratio ved fødslen kvinder =100	104,9	103,8	107,6	111,8	117,8
Urbaniseringsgrad, %	13,3	18,3	20,6	26,2	36,1
Minoritetsbefolkning, %	6,1	5,8	6,7	8,0	8,4
Analfabetisme, %	-	33,6	22,8	15,9	6,7

Kilder:

China Statistical Yearbook 2004, s. 97.

Fertilitet, dødelighed og naturlig tilvækst: Diverse årgange af Zhongguo Renkou Tongji Nianjian.

Urbaniseringsgrad: Zhongguo Renkou Tongji Nianjian 2001, s. 31.

Kønsratio ved fødslen: J. Banister: Shortage of Girls in China Today, Journal of Population Research No.1 2004, s. 24.

Først med vedtagelsen i december 2001 af "Lov om befolkning og familieplanlægning" (ikrafttrædelse september 2002) fik Kina sin første nationale lov om familieplanlægning. Siden 1980 er Kinas familieplanlægningspolitik blevet styret via en række provinsregulativer om familieplanlægning. Grundlæggende er étbarnspolitikken fortsat gældende, specielt i byerne. For at tilgodese hensyn til nødvendig arbejdsstyrke og ældreomsorg specificerer den lokale lovgivning også en række undtagelser for landdistrikterne. På landet er det således tilladt et par at få et andet barn i følgende tilfælde: Såfremt parrets første barn er en pige (19 provinser), såfremt begge parter er enebarn (27 provinser), såfremt første barn er handicappet og ikke kan deltage i normalt fysisk arbejde (alle 31 provinser).

Den skæve kønsbalance

Kønsfordelingen udviser en overvægt af hankøn, hvilket har været almindelig gennem Kinas historie, men er usædvanligt globalt set. Som resultat af kvinders højere middellevetid varierer kønsratioen fra 96 mænd pr. 100 kvinder i højindkomstlande i Europa til 101:100 i lavindkomstlande. Ved folketællingen i 1953 var kønsratioen i Kina 107,6:100 (se tabel 1). Forøgelsen af middellevetiden, fra 34 år før 1949 til 69,6 for mænd og 73,3 for kvinder i 2000, burde medføre en mere lige kønsfordeling. Dette skete gradvist i perioden med de store kollektive landbrug, som betød en mobilisering af kvinderne til deltagelse i landbrugsproduktionen og en gradvis nedbrydning af det traditionelle klansystem. Således reduceredes kønsratioen til 105,5 i 1964. Men siden indførelsen af det kontraktbaserede familielandbrug fra 1979 er det

Kurban familien på i alt otte medlemmer, inklusive 6 børn. Familien tilhører den muslimske uygur nationalitet. Kinas etbarnspolitik gælder ikke for nationale mindretal. Billedet er fra landsbyen Halumahalla, Hotan oasen, Xinjiang.

traditionelle konfucianske værdi-system med vægt på drengebørn vendt tilbage, hvorved kønsratioen fra tælling til tælling til er blevet stadig skævere. Den var i 2000 således på 106,7:100.

Vægtningen af drengebørn afspejler sig specielt i kønsratioen ved fødslen. Denne er forværret dramatisk. Fra et biologisk normalt niveau på 103,8:100 i 1964 til 117,8: i 2000. Den skæve kønsbalance gør sig specielt gældende i Kinas sydøstlige og centrale provinser, og topper med 135,6 i Hainan. I følge det konfucianske værdisystem fortsættes familielinien alene gennem sønnerne. Kvinden kontrolleres af manden og hans familie, og pigeboerne ejes af faren. Pigen betragtes almindeligvis som et individ, der koster mere for familien, end den vil få tilbage via hendes indsats.

Kønsratioen er meget skævere ved fødslen af andet og ekstremt skæv ved fødslen af tredje barn. Introduktion af scanningsteknologien, også i landdistrikterne, har muliggjort kønsselektiv abort i stigende omfang og dermed betinget den forværrede kønsbalance ved fødslen. Æt-barns-politikken som sådan har næppe direkte bidraget til den forværrede kønsfordeling. Snarere skyldes det tilbagekomsten af familiebrug og konfucianske dyder kombineret med en svækkelse af det kollektive sikringssystem på landet. Misrøgt og endog drab på pigeboer er blevet praksis igen og har ført til en stigende dødelighed for piger.

Tendenser til opblødning af de patriarkalske værdier gør sig dog gældende i takt med mindre husstande. Svækkelsen af den søn-

lige respekt ses i form af en ny praksis baseret på økonomisk gensidighed: Såfremt forældrene ikke bidrager med stor medgift og ekstravagante bryllupsudgifter, som kan betyde anvendelsen af alle opsparede midler og mere til, så føler sønnen ikke den samme forpligtelse til at forsørge forældrene i alderdommen. Piger i små familier uden brødre eller med kun en yngre bror bliver mere værdsat. Store midler investeres i hendes uddannelse, da hun også har forsørgerpligt over for sine forældre i alderdommen. Ifølge forfatningen har børn, uanset køn, forsørgerpligt over for deres forældre. Parti og centralregering presser på for at skabe lighed mellem kønnene, også finansielt. Fra 2004 iværksattes et pilotprojekt med alderdomsydelse, idet forældre med kun ét barn eller to døtre fra det fyldte 60 år hvert år

og resten af livet hver modtager en belønning i kontanter på 600 yuan. Familieplanlægningspolitikken er nået et stadium, hvor man går fra straf til gulerod. Pilotprojektet skal omfatte alle provinser i løbet af 2006. Men den væsentligste forandringsfaktor på lidt længere sigt er sandsynligvis landsbyernes affolkning: De fraflyttede unge finder i stigende omfang selv deres partner på tilflytningsstedet og bosætter sig langt fra hjemlandsbyen.

Den skæve kønsratio gælder i særlig omfang for en række lande i Syd-, Sydøst- og Centralasien: Udover Kina i lavindkomstlande som Indien, Pakistan, Bangladesh og Afghanistan, men også højindkomstlande som Taiwan og Sydkorea. Flere forskere har via forskellige beregningsmetoder forsøgt at udregne antallet af manglende piger/kvinder. Det mest sofistikerede studie (Klasen og Wink) peger på, at Kina i 1990

manglede 34,6 mio. kvinder. Det svarer til 6,3 % af det faktiske antal kvinder. De tilsvarende tal var i 2000 steget til 40,9 mio. og 6,7 %. På globalt plan mangler ca. 100 mio. kvinder.

Ændret aldersstruktur

Alderssammensætningen ændres kraftigt med det faldende fødselstal. Aldersgruppen 0-14 år har fået mindsket sin andel til 21,5 % i 2004 sammenlignet med 36,3 % i 1953, mens de ældre over 65 år har fået forøget deres andel til 7,6 % sammenlignet med 4,4 % (se tabel 2). Middellevetiden på 73 år for kvinder og 70 år for mænd svarer til niveauet i flere østeuropæiske lande, eksempelvis Polen. Men de nationale data dækker over store regionale forskelle, således at udviklingen er længst fremme i det østlige Kina, specielt i de storbyer på østkysten. Shanghai og Beijing topper listen over middellevetid og har tillige som de to eneste af

Kinas 31 provinsenheder opnået en negativ naturlig befolknings-tilvækst (se tabel 1 i artiklen om regionale forskelle), således som det er tilfældet i en lang række europæiske lande.

Kinas familieplanlægningspolitik har sat sit spor i form af over 80 mio. enebørn. En væsentlig bekymring er virkningen af étbarns-politikken på familieopdragelsen: En forkælet generation af "prinser" - og "prinsesser". Samtidig opleves det fra Vesten kendte fænomen, at stadig flere unge par i deres karrierebestræbelser ikke finder det ønskeligt at sætte børn i verden. I Kinas storbyer på østkysten, specielt Shanghai, Beijing og Gangzhou, findes i alt ca. 600.000 såkaldte DINK's. Det vil sige Double Income-No Kids.

Specielt den stigende andel af ældre og dermed en forøget ældrebyrde i de kommende årtier

Tabel 2: Befolkningstal, aldersstruktur og forsørgerbyrde

	1953	1964	1982	1990	2000	2004	2020	2035	2050
Befolkningstal									
ialt mio	594,35	694,58	1.008,18	1.133,68	1.265,83	1.299,88	1.435,03	1.487,28	1.456,47
Aldersstruktur									
År	%	%	%	%	%	%	%	%	%
0-14	36,3	40,7	33,6	27,7	22,9	21,5	19,1	17,5	16,9
15-64	59,3	55,7	61,5	66,7	70,1	70,9	69,8	64,6	62,4
>65	4,4	3,6	4,9	5,6	7,0	7,6	11,1	17,9	20,7
Forsørgerbyrde									
unge	0,61	0,73	0,55	0,42	0,33	0,30	0,27	0,27	0,27
ældre	0,07	0,06	0,08	0,08	0,10	0,11	0,16	0,28	0,33

Kilder:

Folketællinger 1953-2000: Zhongguo Tongji Nianjian 2004, p. 97.

Registeroplysninger 2004: Statistical Communique of the People's Republic of China on the 2004 National and Social Development, National Bureau of Statistics of China, February 28, 2005.

Fremskrivninger 2020-2050: Xiaochun Qiao, from Robert Stowe England: Aging China, The Washington Papers/182, Praeger 2005, Table 2.1, p. 16.

Tibetanske munke på Wutun klostret – Tongren, Qinghaiprovinsen.

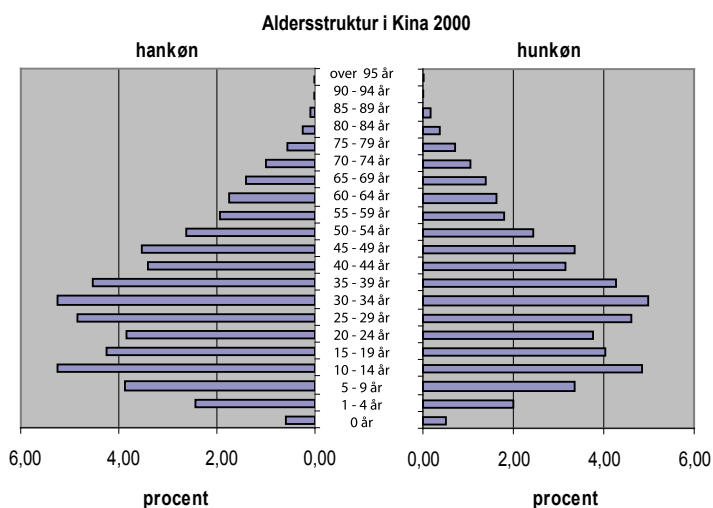
bekymrer den kinesiske regering. Demografer forventer, at andelen af ældre over 65 år vil stige fra de 7 % ved tællingen i 2000 til omkring 20 %, når Kinas befolkning toppe omkring år 2040. Det vil sige en ældrebyrde som i Vesteuropa, men opnået i løbet

af få årtier, og på et tidspunkt, hvor Kina fortsat er et mellemindkomstland. Den begyndende aldring skaber et finansielt problem i form af pension, sygesikring, bolig og pasning, idet flere og flere ældre lever i egen husstand. Samtidig skabes et nyt po-

tentielt marked for en række varer og tjenesteydelser, fx for turistrejser. I 2004 havde halvdelen af bybefolkningen adgang til sygesikring, mens den tilsvarende andel for landbefolkningen kun var 15 %. Et pilotprojekt er igangsat for at genindføre et kooperativt sundhedssystem i landdistrikterne, som finansieres med støtte fra både central- og lokalregering til lige med frivillig indbetaling fra bønderne selv.

I takt med ændrede kostvaner, mindsket motion, et større psykisk pres forbundet med det mere individcentrerede samfund og forøget levealder optræder de livsstilsbetingede sygdomme, som vi er bekendt med i Vesten: Overvægt, sukkersyge, hjerte- og karsygdomme og kræft. Eksempelvis er andelen af overvægtige børn under 15 år steget fra 15 % i 1982 til 27 % i 2000.

Den eksplosive urbanisering
Ved kommunisternes magtovertagelse i 1949 havde landet otte

Kilde: Zhongguo Renkou Tongji Nianjian 2003, p. 71-73.

Hvorfor er Kinas bønder så fattige?

Både Vestens store forbrug baseret på fossilt brændsel såvel som fattigdom i ulande bidrager til en udvikling, som ikke er bæredygtig: Det materielle ressourcegrundlag nedslides og mindskes. I et perspektivrigt essay "Hvorfor er kinesiske bønder så fattige?", diskuterer Pan Wei, professor i internationale relationer ved Beijing Universitet, hvilke årsager der ligger til grund for fattigdom i Kinas landdistrikter. Han anfører tre grunde. For det første er det gennemsnitlige landbrugsareal pr. bonde meget lille, ca 0,25 ha, beregnet ud fra en arbejdsstyrke på 490 mio. og et opdyrket areal på 130 mio. ha. Selv om bonden bruger al sin tid og energi på så lille et areal, så kan der aldrig komme en stor produktion og indkomst ud af anstrengelserne. Problemet er ikke mangel på landbrugsjord, men den store landbrugsbefolkning. Pan Wei er af den opfattelse, at med en moderne landbrugsteknologi vil Kina være i stand til at føde mere end 1,5 mia. mennesker. Den anden årsag er et karaktertræk ved den traditionelle kinesiske småbondekultur igennem flere tusind år: En udstrakt selvsk-

hed i form af frie og uafhængige familiebrug. Ifølge Pan Wei er en af denne verdens sværeste opgaver at organisere Kinas frie bønder. Alene i en kort 20-års periode med kollektivt landbrug, hvor landsbyerne var organiseret i paramilitære hold og brigader inden for folkekommunerne, har bønderne afprøvet en moderne vestlig produktionsform i storskala, som bl.a. muliggjorde udbygning af kunstvandingsystemet, vejbyggeri, industriel produktion og opbygning af et uddannelses- og sundhedssystem på landet. Med beslutningen om at forlade planøkonomien til fordel for markedsøkonomien vendte bønderne i 1979 tilbage til en 2500 år gammel praksis omfattende det største antal miniature familiebrug i verdenshistorien. Den tredje årsag er, at småbondeøkonomien er uforenelig med markedsøkonomien. De små brug er under et stadigt pres for at forøge produktiviteten og vil uundgåeligt blive udsløjet i det markedsøkonomiske kapløb med større producenter. Pan Weis anbefaling til afskaffelse af fattigdommen på landet er enkel: De fattige bønder skal mobiliseres til at bygge nye byer. Det rurale Kina skal

ændres til et urbant Kina, idet landbefolkningen skal reduceres fra de nuværende 60 % til omkring 10 %, og det skal gå hurtigt.

Professor Pan Weis artikel er i form og indhold uortodoks. Alle forskere og politikere er enige om, at Kinas landbefolkning er underbeskæftiget, og at vandring til byerne (en gigantisk urbanisering) er en nødvendig moderniseringsproces for at komme fattigdommen på landet til livs. Uenigheden gælder urbaniseringsprocessens retning. Skal den foregå mod eksisterende storbyer, hvor den tilflyttende bondebefolkning fungerer som billig arbejdskraft i konkurrence med bybefolkningen i den globaliserede økonomi? Eller skal den rettes mod nye småbyer lokalt? Hvordan skal bønderne organiseres? Nedefra via egne uafhængige organisationer? Eller oppefra via det eksisterende partiapparatets mere eller mindre korrupte lokale kadre? Og hvilke former for aktiviteter i småbyerne skal bønderne give sig i kast med? Andelsbaseret produktion og distribution eller som private entreprenører? De sidste spørgsmål giver Pan Wei sig ikke i kast med at besvare.

millionbyer, hvoraf hovedparten lå enten ved kysten (Shanghai, Beijing, Tianjin, Guangzhou, Nanjiang) eller i Nordøstkina (Shenyang), mens kun to lå i indlandet (Chongqing, Wuhan). Fra 1953 til 2004 er Kinas grad af urbanisering steget fra 13,3 % til 41,8 %. Bydefinitionen er blevet ændret adskillige gange, og tallene for urbaniseringsgrad over tid er derfor ikke ganske sammenlignelige. Selv om urbaniseringsgraden i en lang periode, fra 1962-78, lå på et lavt og stabilt niveau, 17-18 %, var også denne

periode præget af omfattende vandringer mellem land og by. Regeringens middel til at kontrollere vandringer fra land til by er husstandens registerstatus (hukou) som enten landbrugs- eller ikke-landbrugsbefolkning. En registrering som blev indført fra 1958. Alene tildeling af status som ikke-landbrugs befolkning betyder tilladelse til permanent ophold i en by og dermed adgang til byernes handelskorn.

Med de økonomiske reformer fra 1979 skete en kraftig byvækst

og ændring af vandringsmønstret mellem provinserne: fra indlandet tilbage mod kystregionen. "Den åbne dørs politik" med vægt på markedsøkonomi og etablering af økonomiske zoner og åbne kystbyer betød en oprioritering af de forbrugsvarerproducerende kystbyer, bl.a. Shanghai, Guangzhou, Fuzhou, Beijing, Tianjin. De unge, som under kulturrevolutionen blev sendt på landet, fik tilladelse til at vende tilbage til storbyerne. Vandringer fra land til by tog til i et hidtil uset omfang.

Gadebillede fra Zeku, Qinghai med håndværk, gadesalg og siddende tibetanske børn.

Ved slutningen af 2004 havde Kina i alt 661 anerkendte byer. Antallet af millionbyer er steget voldsomt, til i alt 45 (beregnet på basis af ikke-landbrugsbefolkning). Samtidig har reformerne ført til en genoplivning af landdistrikternes små byer. Dels godt 20.000 anerkendte småbyer, hvor en del af befolkningen har ikke-landbrugs status, og dels et stort antal markedsbyer. De små byer er centre for kollektivt og privat ejet industri og engros- og detailhandel. Den rurale urbanisering er et unikt kinesisk udviklingstræk, som kan bidrage til at beskæftige de flere hundrede mio. bønder, der frisættes via landbrugets effektivisering, og dermed alternativt dæmme op for storbyudviklingen.

Den kinesiske landbefolknings vandring mod byer udgør den største migrationsstrøm verden

hidtil har set. Den såkaldte "flydende befolkning". Det vil sige, at den del af befolkningen, som lever i byerne uden at have husstandsstatus som ikke-landbrugs befolkning, voksede fra 70 mio. i 1993 til 140 mio. i 2003. Det svarer til 30 % af den rurale arbejdsstyrke. Det skønnes, at 35 % af migrantarbejderne har krydset grænsen for deres hjemprovins. De udfylder funktioner som lønarbejdere på kontrakt, handelsfolk, tjenestepiger, og nogle er arbejdsløse og hjemløse. Bondearbejderne udgør en stigende andel af byernes arbejdsstyrke: 68 % af industriarbejderne, 80 % af bygningsarbejderne og godt 50 % af serviceerhvervene. Migrantarbejderne er en kilde til både økonomisk vækst og social uro: De udgør en billig arbejdskraft og er grundlaget for Kinas stærke placering i den globaliserede verdensøkonomi, men de tilhører

samtidig den diskriminerede del af en dualstruktur i byerne: Uden registerstatus som byboer har de ikke adgang til de goder, som er tilgængelige for almindelige beboere: Fast bolig, uddannelse, sygesikring, mindsteløn og faglig organisering. Mens byarbejderens månedsløn varierer fra 1000 til 2000 yuan, er den samme variation for bondearbejderne 500-800 yuan. Et af centralregeringens største udfordringer i den nære fremtid bliver integrationen af migrantarbejderne i de store byer, hvilket implicerer reform af hukou systemet, faglig og teknisk uddannelse, sociale sikringsordninger og etablering af et system af minimumslønninger.

Kinas kommunistiske Partis legitimitetsgrundlag var oprindeligt klassebaseret og hvilede på en socialistisk selvforståelse. Med overgangen fra planøkon-

mi til markedsökonomi er både bonde- og arbejderklasse landet på bunden af klassepyramiden. Partiets satsen på krasse kapitalistiske produktionsforhold, som samfundets økonomiske drivkraft, kræver, at partiet må forsøge at nylegitimere sig blandt den kinesiske befolkning, Partiet søger at skræve over samfundsmodsætningerne ved bl.a. at optage partimedlemmer fra den opdukkende kapitalistklasse. Mere og mere peger partiets bestræbelser i retning af at optræde som den traditionelle kejsermagt, hvis fornemste dyd var retfærdighedsudøvelse. Partiet baserer sin nuværende legitimitet på at administrere væksten og afbalancere magtudøvelsen mellem de forskellige samfundsgrupper, således at den sociale stabilitet kan opretholdes på et niveau, som ikke er katastrofalt for magtens bibeholdelse.

Kjeld A. Larsen
Lektor, mag. scient.
Formand for Dansk-Kinesisk Forening

Alle billeder af forfatteren.

Litteratur

Judith Banister: Shortage of Girls in China Today, *Journal of Population Research*, 21 (1), 2004, s. 19-45.

Robert Stowe England: The Demographic Challenge to China's Economic Prospects, *The Washington Papers*/182, London 2005.

Hong Zhang: Bracing for an Uncertain Future: A Case Study of New Coping Strategies of Rural Parents under China's Birth Control Policy, *The China Journal*, No. 54, July 2005, s. 53-76.

Stephan Klasen and Claudia Wink: A Turning Point in Gender Bias in Mortality? An Update on the Number of Missing Women, *Population and Development Review*, 28 (2), June 2002, s. 285-312.

Kjeld A. Larsen: Kina, Den Store Danske Encyklopædi, Bind 10, s. 492-500.

Kjeld A. Larsen: Kina, Den Store Danske Encyklopædi, Supplement, s. 371-373.

Pan Wei: Why are Chinese Farmers So Poor? *Social Sciences in China*, 26 (3), Autumn 2005, s. 148-156.

United Nations Development Programme: China Human Development Report 2005

Wang Yuzhao: Full Employment for Peasants Is the Key to Be Free from the Dual Economic Structure, *Renmin Ribao* (Folkets Dagblad) (Internet Version WWW) 2. november 2005.

Månedens link

Tag på en rejse rundt i Kina eller et andet sted på Jorden med
www.earth.google.com

En GO' bog om ...

Bøgerne både kan bruges som inspiration til at komme i gang, eller som meget konkrete håndbøger med instruktive vejledninger.
Niveau: 7 – 12 år.

Bøgerne vil blive et hit på skolebiblioteket!

Pris: 112 kr. (90 kr.)

Prisen er excl. moms og forsendelse.

Prisen i parentes er medlemspris.

Husk 20%
medlemsrabat!

Tlf 63 44 16 83
go@geografforlaget.dk
Web-butik: www.geo.dk

- få bøgerne til gennemsyn!

Den kinesiske kulturudfordring

Af Henriette Balslev Christensen

Med store økonomiske muligheder er Kina et varmt emne for danske virksomheder i disse år. Mange danske virksomheder er allerede rejst den lange vej for at få del i det "nye" lukrative marked, og flere er på vej. Men med de økonomiske muligheder følger udfordringer ved at etablere sig i et land, hvor kulturen ikke altid er til at gennemskue. Denne artikel tegner et billede af mulige kulturelle udfordringer for den danske virksomhed, der rejser til Kina. Artiklen bygger på interviews i Kina med kinesiske medarbejdere på danske virksomheder og danskere bosat i Kina [1].

Motivationen for at beskæftige sig med Kina, det være sig som forretningsmand eller – kvinde, virksomhed eller som kulturforsker, ligger lige for. Det er det land i verden med den hurtigst voksende økonomi og samtidig

det højeste befolkningstal. Landet har gennem de seneste 15 til 20 år gennemgået store forvandlinger. Kinas økonomi er vokset med ca. 9 % årligt de sidste to årtier. Der bor 1,3 mia. mennesker, og for en stor del af denne

befolkning har den økonomiske udvikling forbedret levevilkårene og gjort købekraften større [2]. Samtidig har Kina åbnet sine døre for verdenssamfundet efter årtiers isolation.

Det betyder, at Kina i dag rummer et markedspotential, der for mange danske virksomheder er og fremover vil være attraktivt. Det er spået, at Kina i løbet af 10 til 15 år vil overgå EU i økonomisk styrke [3]. Men at etablere sig i Kina kræver forberedelse samt indsigt i den kinesiske kultur, der til tider kan synes uigenemskuelig – ja nærmest mystisk med danske øjne. Uden denne indsigt risikerer danske virksomhedsrepræsentanter at vade henover kulturforskelle og efterlade en malstrøm af brudte relationer, utilfredse medarbejdere og tabte ordrer. Forståelse for, hvilke kulturforskelle, der gør sig gældende mellem danskere og kinesere, kan således optimere chancerne for succes på det kinesiske marked.

Respekt for hierarki, autoritetstro, selvstændigt initiativ, tilgang til forhandlinger samt tidsopfattelse er nogle af de kulturelt følsomme områder, hvor kineserens og danskerens forståelse divergerer. Artiklen her vil vise, hvorledes disse kulturelle felter kan skabe udfordringer for det dansk-kinesiske samarbejde.

Manglende initiativ

”I Kina må man ikke stikke næsen for langt frem. Man skal hellere være en del af den grå masse og være anonym. Det betyder, at ingen går foran og tager initiativ. Det kan godt være ret frustrerende at arbejde med.” Således udtrykker en dansk chef sig om kinesernes manglende arbejdsmæssige initiativ. I Kina er der som regel en forventning om, at alle beslutninger og initiativer skal komme fra chefen, og at medarbejderne gør hvad de får besked på.

En dansk chef, Anders, skulle til et vigtigt forretningsmøde i Los Angeles. Han bad sin kinesiske sekretær om at bestille en flybillet med United Airlines. Det skulle sekretæren nok tage sig af. Dagen inden afrejse spørger Anders efter sin billet og sekretæren svarer ”der er ingen billet”. Anders spørger undrende ”hvorfor ikke?”, hvortil sekretæren svarer ”United Airlines flyver ikke fra Beijing til Los Angeles.” Sekretæren havde altså ikke taget initiativ til at bestille en billet med et andet flyselskab, og Anders stod uden billet dagen inden forretningsmødet. Det lå ikke inden for

hendes ansvarsområde at træffe beslutning om, hvilket flyselskab chefen skulle rejse med. Hendes adfærd kan for danskeren virke helt initiativ forladt, ja nærmest fornuftsstridigt.

Hierarki og høj autoritetstro

I Kina tænker medarbejderne meget vertikalt i hierarkiske strukturer, og det kan i et vist omfang være handlingslammende. Medarbejderne er bange for at tage egne beslutninger, tage ansvar og vise initiativ med mindre det er godkendt fra oven. I kinesiske virksomheder er der nogle klare rapporterings- strukturer, og der er mange konventioner om, hvad medarbejdere må og ikke må i forhold til, hvor de sidder placeret i virksomheden. Hierarki, høj autoritetstro og respekt for ældre slår dybe rødder i den kinesiske kultur og kan spores 2000 år tilbage til Konfutse, filosof og grundlæggeren af den kinesiske tankegang som kaldes konfutsianismen. Det konfutsianske samfund er karakteriseret ved en autoritær social lagdeling, hvor forholdet mellem fader og søn er grundstenen. Fader-søn forholdet symboliserer ligeledes andre forhold som fx lærer-elev, fyrste-undersåt eller i et mere moderne Kina chef-medarbejderforholdet. En kinesisk kvinde, som er opvokset i Kina, forklarer det således: ”I Kina er det sådan, at når far siger noget, skal sønnen eller datteren bare lytte og adlyde. Selvom du er 25 eller 30 år, kan du ikke bare sige nu gider jeg ikke at lytte mere og smække med døren. Det hele handler om hierarki og om hvem der har den vigtigste rolle i gruppen. Det påvirker folk utrolig meget.”

Denne tankegang er i høj grad blevet understøttet af de sidste 50 år med kommunistisk styre. Selvom Mao gjorde op med de gamle konfutsianske værdier og opfordrede befolkningen til at bryde med årtusinders familietraditio-

Wangfujing er den største indkøbsgade i Beijing – her mødes øst og vest i en skøn blanding af Mc Donalds og kinesiske tage.

ner, forstærkede kommunismen frygten for at tage initiativ ved den centrale ovenfra-og-ned styring af samfundet [4]. I de store kinesiske statsejede virksomheder er ansvar et flydende begreb, og beslutninger skal ofte igennem adskillige hierarkiske led, før de endeligt bliver truffet. Selv mindre beslutninger skal helt op og vende på højeste niveau. På en kinesisk fabrik skulle beslutningen om at tilkalde en reparatør for at lave en maskine, der var gået i stykker igennem hele otte led [5].

Anders, vores danske chef fra tidligere, fortalte også at hans kinesiske medarbejdere tildelte ham status, som i hans øjne var helt forkert og kilde til stor irritation. Hver gang Anders nærmede sig, rejste medarbejderne sig, og de insisterede på at kalde ham "Boss" i stedet for at kalde ham ved navn. Han var på et tidspunkt også ved at miste en nøglemedarbejder, som var utilfreds med sit arbejde, men som ikke turde fortælle det til Anders.

I modsætning til kinesisk hierarki og autoritetstro, hersker der i mange danske virksomheder en anti-autoritær holdning, som udmønter sig i flade virksomhedsstrukturer og en tro på, at den individuelle medarbejder har evne til selv at træffe beslutninger. Ofte er kritisk input til ledelsen højt værdsat. Medarbejdere forventes at være kreative, tage selvstændige initiativer og træffe egne beslutninger og engang imellem endda modsige chefen. Noget der i Kina kan være fyrringsgrund. Derfor kan der opstå en stor kulturel udfordring for danskere, når de kommer til Kina. Deres værdier og forståelse af ledelse stemmer ikke overens med kinesiske dyder om at adlyde og følge ordrer. Som udgangspunkt kan det således være en god idé at revurdere ledelsesstilen "frihed under ansvar",

og ikke umiddelbart forsøge at uddelegere for meget ansvar til kinesiske medarbejdere, men snarere lade det være en gradvis proces, hvor medarbejderen lidt efter lidt får mere ansvar og dermed selvtilid til at tage selvstændige initiativer.

Forhandlinger – et følsomt kulturmøde

Ligesom der kan opstå kulturelle sammenstød mellem chef og medarbejdere og kollegaer internt i virksomheder, er kinesiske forhandlinger med eksterne kunder eller samarbejdspartnere en situation, der kan danne grobund for misforståelser. Henrik, en dansker i Kina fortæller: "Der er slet ingen logik i forhandlingerne her. Medmindre logikken er at forvirre os udlændige, og det tror jeg faktisk nogle gange den er."

Henrik har indtil flere gange været med i forhandlinger med kinesere, og han betegner dem nærmest som groteske og meget udmattende. For nogle år tilbage skulle hans virksomhed sælge varer for over 100 mio. kr. til en kinesisk kunde. Forhandlingerne

skulle efter kundens ønske foregå i en lille kinesisk flække langt ude på landet. Henrik og hans to kinesiske kollegaer blev indlogeret på et hotel sammen med kunden og den nærmeste danske konkurrent, som også skulle deltage i forhandlingerne. På forhandlingens første dag blev Henrik præsenteret for en kontrakt nedfældet på et enkelt stykke papir, og kunden bad ham om at skrive under. Da Henrik høfligt nægtede at gå ind på en så unuanceret aftale, fik han at vide, at ordren i så fald ville gå til konkurrenten. Konkurrenten sagde dog også nej til aftalen, og så kunne den 3 uger lange udmattelseskrig gå i gang.

Efter ca. 10 dages ventetid blev Henrik hentet ind til et nyt møde og blev præsenteret for endnu en kontrakt – denne gang udvidet til 25 sider. Henrik fik at vide, at konkurrenten allerede havde skrevet under. Samtidig et andet sted på hotellet blev Henriks konkurrent hentet ind til et møde og fik at vide, at Henrik allerede havde accepteret betingelserne. "Jeg tænkte bare okay, hvis de er dumme nok til at gå ind på den kontrakt, så må det være deres

egen hovedpine, men vi var ikke interesserede”, udtaler Henrik.

Henrik blev træt af spillet og aftalte med sin konkurrent, at de lige skulle mødes og diskutere om det nu også kunne passe, at de kontraktmæssige forhold skulle være så håbløse. Uden at diskutere pris eller tilbud blev de enige om, hvad de ville acceptere kontraktmæssigt. Efter samtalen gik de tilbage til hotellet og tog elevatoren for at komme op på deres respektive værelser. Elevatoren stoppede på 6. sal, hvor mødelokalerne lå. Døren gik op og der stod kunden og kiggede på begge danskere. Så var der stilhed i 2 dage. ”De gik fuldstændig i koma over, at vi talte sammen. Det kunne de slet ikke acceptere.”

Efter ca. 3 ugers forhandlinger nåede Henrik og kineserne frem til en acceptabel kontrakt, og nu var tiden kommet for et afsluttende møde. Der sad Henrik og hans 2 kollegaer over for 15 kinesere, som meddelte, at de ville købe majoriteten af produkterne hos Henriks firma. Det strandede imidlertid på, at Henriks firma

ikke kunne gå med på kundens valutakrav. Kineserne råbte og skreg og fordelingen af købet fløj gennem lokalet og skiftede konstant over de næste 2 dage.

”Midt i det hele blev det Mid-Autumn Festival og vi blev inviteret til fest sammen med kunden og vores konkurrent. Vi fik serveret en flaske øl, en flaske rødvin og en flaske mai tai (kinesisk brændevin), som vi lige skulle have drukket i løbet af 20 minutter, og vi blev meget berusede på de 20 minutter. Lige pludselig sad jeg arm i arm med en kineser og sang... Det var helt grotesk”, fortæller Henrik. Forhandlingerne endte med, at konkurrenten fik ordren.

I en anden situation mellem en dansk forretningsmand og en kinesisk kunde, var forhandlingerne ved at bryde sammen på grund af forskellige opfattelser af, hvad der er rimeligt i en forhandlings-situation. Danskeren valgte her at forlade forhandlingsbordet i protest.

”De [kineserne] beskyldte mig simpelthen for at lyve. Så blev

jeg meget hurtigt meget, meget vred, klappede bøgerne sammen og gik. Jeg var fuldstændig ligeglad med ordren, der er bare ingen der skal beskyldes os [det danske firma] for at lyve. Det er en fundamental ting for os og det står i vores værdigrundlag, at vi er en ærlig og hæderlig virksomhed.”

Efter at have taget en pause og konfereret med sine kinesiske kollegaer valgte danskeren alligevel at genoptage forhandlingerne med følgende resultat. ”Da jeg kom tilbage sprang forhandlingerne flere hundrede meter frem, pludselig kunne mange flere ting lade sig gøre.” En af kollegaerne til danskeren var blevet i lokalet under optrinnet og havde overhørt den interne samtale mellem de kinesiske forhandlere. Kineserne havde spurgt hinanden, hvorfor danskeren blev så vred over at blive kaldt en løgner? Danskeren var jo ikke dum, så han måtte bevidst have forsøgt at vildlede dem ved at blive vred. ”Senere fik jeg at vide, at jeg var den snedigste slange, som de [kineserne] til dato havde forhandlet med”, fortalte danskeren. Her har de to forhandlingspartnere vidt forskellige opfattelser af at blive kaldt en løgner. For danskeren resulterede det i en oprigtig adrenalinrus af vrede, mens kineserne ligefrem betragtede det som en kompliment.

Udmattelseskrig

Forskellige kulturelle elementer spiller ind i forhandlinger mellem danskerne og kineserne. I begge de nævnte situationer oplevede danskerne at være udsat for unfair play. Den ene blev spillet ud mod sin konkurrent og forsøgt tvunget ind i kontrakten på et falsk grundlag, og den anden beskyldt for at lyve. Henrik oplevede desuden frustration over, at forhandlingerne trak ud i tre uger. I Kina har tiden en anden betydning og tingene bliver som

regel gjort i et andet tempo, end vi er vant til i Danmark.

For over 2500 år siden forfattede den kinesisk krigsstrateg Sun Tzu en række gode råd om enhver form for krigsførelse [6]. Disse strategiske råd kan muligvis stadig rumme nøglen til forståelsen af kinesernes til tider gådefulde strategier for forhandling. Selvom man ikke skal overvurdere betydningen af disse råd og betingelsesløst overføre Sun Tzu's visdomsord til forhandlinger anno 2006, kan ovenstående forhandlingseksempler dog alligevel tolkes på baggrund af hans teknikker. Nedenfor er et par eksempler på, hvorledes Sun Tzu's påbud kan kobles på forhandlingssituationerne med kinesere:

"Yi Yi Dai Lao" – Afvent roligt at fjenden udmatter sig selv. Betydningen er at lade forhandlingsseancerne være i det uendelige indtil modparten er kørt træt og slå så til med et fristende tilbud. Det er ikke ualmindeligt, at forhandlinger i Kina er en langsom proces. En dansker forklarer, "Det er en udmattelseskrig! Fordi de er så mange, er de i stand til at trække forhandlingerne ud i det uendelige, hvor vi bliver trætte. Det tror jeg nok, er en bevidst taktik de kører". En anden dansker fortæller: "Sidste gang vi forhandlede kontrakt, da sad vi de sidste 36 timer uden at sove. Kineserne skiftedes til gengæld til at gå ud og tage en lur. Det er meget hårdt, for på et eller andet tidspunkt mister man overblikket." Ofte arbejder danskere efter en stram tidsramme med deadlines og afrapportering til hovedkontoret, og vi kan blive utålmodige, når vi bliver forhindret i at nå vores resultater. For kinesere er tålmodighed en dyd.

"Xiao Li Chang Dao" – Skjul en kniv i et smil. Betydningen er at udvise venlighed og gæstfrihed, således at modparten tror, at der er opbygget tillid og slå til når

hans parader er nede. Midt i de afsluttende samtaler mellem Henrik og hans forhandlingspartnere skulle de fejre Mid-Autumn Festival sammen og drikke sig berusede. Måske var forventningen, at Henrik ville være mindre på vagt over for diverse manøvrer, når de nu alle sammen var blevet "drikkebrødre"?

Hvor går grænserne?

Der findes ikke et endegyldigt svar på, om disse strategier bevidst har været i brug i Henriks tilfælde. Men at danskere og kinesere ofte kommer til forhandlingsbordet med vidt forskellige forventninger er der nok ingen tvivl om. Samtidig er grænserne for fair play ikke altid entydige. "Lidt småsnyd er man nødt til at tage med i Kina. En hvid løgn betragtes ikke som nogen overskridelse af regler eller normer", siger en erfaren dansker i Kina. I Danmark fokuseres der til gengæld meget på forretningsetik. Vi kræver, at virksomheder skal være åbne og ærlige og sælge etisk korrekte produkter på en etisk korrekt måde. Vi har virksomhedskodeks, som dikterer, hvordan vi skal gebærde os. Eksemplet fra tidligere viser, hvordan den danske forretningsmand følte sig angrebet på det groveste, da han blev beskyldt for at lyve, hvilket for kineserne virkede ganske uforståeligt. Arven af kinesiske fortællinger, såsom *The Art of War*, hvor den snedige ved list kan udkonkurrere fjenden kan være med til at påvirke kineserens forhandlingstaktik. Samtidig er Danmark og Kina stadig økonomisk på meget forskellige udviklingsstrin, hvilket ligeledes kan påvirke tilgangen til at lave forretninger. I Danmark har vi på grund af en meget høj velstand et større overskud til at bekymre os om bløde værdier som ærlighed, miljørigtighed og social ansvarlighed. For mange kinesere går jagten på finansiell velstand, hvilket med danske øjne kan føre til uærlig forret-

ningsadfærd med laveste pris for øje, som fx da Henrik blev spillet ud mod sin danske konkurrent. Men hvor går grænserne og hvem bestemmer, hvad der er rigtig og forkert? Det er svære spørgsmål at forholde sig til som dansk virksomhed i Kina og ikke mindst at besvare. Men vigtigt vil det være for danskere at være forberedt på, at forhandlinger i Kina ikke altid udspilles efter de samme regler som i Danmark

Vil kulturforskellene udviskes i fremtiden?

Der findes utvivlsomt kulturforskelle mellem danskere og kinesere. Ovenstående eksempler viser, at vi på nogle områder tænker og handler forskelligt, hvilket kan udmønte sig i kulturelle problemstillinger. Men kulturforskellene mellem Danmark og Kina skal heller ikke overdrives. Mange danske virksomheder har stor succes på det kinesiske marked og nogle vil måske slet ikke genkende de problemstillinger, der er skitseret i denne artikel. I Kina er der store forskelle på øst og vest, på by og land og ikke mindst på ung og gammel. Mange midaldrende og ældre mennesker i Kina er vokset op i en tid, hvor landet var totalt isoleret fra omverdenen. Omvendt er den yngre generation i større grad blevet påvirket af vestlig kultur i kraft af, at Kina i stigende grad har åbnet sine døre. En dansker, der har etableret virksomhed i Kina beskriver generationsforskellene således: "Hvis man sammenligner de mennesker jeg interviewede [i forbindelse med rekruttering] for 10 år siden og med dem jeg interviewer i dag, så tror man ikke, at det er det samme land. Det er lidt sørgeligt for dem, som er over 35 år, for de kan slet ikke følge med. Dem der er unge i dag, de har perspektiv, de ved, hvad der foregår i verden, de ved hvad der er in, de har en helt anden international baggrund og opfattelse end dem, der er 35 år

og derover. Det er en fantastisk udvikling”.

Når den unge generation af kinesere om en årrække vil dominere arbejdsmarkedet, er spørgsmålet om de kulturelle forskelle mellem Kina og Danmark da vil blive udvisket? Og vil den kulturelle arv i form af bl.a. konfutsianismen og Sun Tzu's The Art of War træde i baggrunden i takt med at Kinas økonomi forsat ruller af sted? Ovenstående citat tyder på, at Kina er inde i en rivende udvikling, hvilket også synes at være det billede, der tegnes i medierne. Man kan derfor fristes til

at tænke, om undersøgelser lavet for blot tre år siden stadig er valide i dag. Og hvad med om 10 år? Men hvis vi i dagens Kina endnu kan finde elementer af årtusinder gamle traditioner og livsmønstre som fx konfutsianismen, er det nok utænkeligt, at den kinesiske kultur vil følge i sporene på den hastigt voksende økonomi. Det vil tage mange generationer, årtier – ja måske århundreder før kulturen vil ændre sig. Helt udvisket bliver den forhåbentlig aldrig. Den kinesiske kulturudfordring vil således formodentlig fortsætte med at være af stor betydning for

de danske virksomheder, der vælger at etablere sig i Kina.

*Henriette Balslev Christensen
Cand.ling.merc. Kommunikation
og Formidling,
Copenhagen Business School*

I mange kinesiske landsbyer forsøger man nu at kopiere den vestlige kultur – med varierende held!

[1] Artiklen er baseret på specialet 'Mellem drager og danere'. En fortælling om danske virksomheders kulturelle udfordringer i Kina, skrevet af Anne-Sofie Elling Rehfeldt og Henriette Balslev Christensen, Copenhagen Business School 2003. Specialet bygger primært på en række kvalitative interviews foretaget i Kina i oktober 2002. 22 mennesker, heriblandt 9 kinesere og 13 danskere bosat i Kina er interviewet. De 9 kinesere er medarbejdere ansat i danske virksomheder i Kina og de 13 danskere er ansat på lederniveau i de danske virksomheder i Kina. Virksomhederne og dermed de interviewede er alle anonyme. Formålet med specialet er at identificere mulige kulturelle udfordringer i samarbejdet mellem danskere og kinesere og vise, hvorledes de kommer til udtryk igennem den indsamlede empiri. Dernæst er formålet at vise, hvorfor udfordringerne opstår og til sidst, hvordan de kan håndteres.

[2] www.um.dk

[3] *Hansen, Morten Bjørn*: Miraklet: Kina har kurs mod økonomisk lokomotiv, Berlingske Tidende, 3. sektion, 5. februar 2003

[4] *Child John*: A foreign perspective on the management of people in China, The International Journal of Human Resource Management 2: May 1991

[5] *Lockett, Martin*: Culture and the Problems of Chinese Management, Organization Studies, 1988, 9 issue 4

[6] *Clavell, James*: The Art of War by Sun Tzu, Hodder & Stoughton, London, 1981

*Fotos: Mette S. Truelsen og
Jonas Lissan-Jensen*

Uddannelser i Kina

Af Jens Christian Jacobsen

Uddannelsessystemet i Kina er præget af den konfucianske livsfilosofi og den materialistisk ideologi. De seneste år har kineserne forsøgt at integrere individualisme sideordnet med de ældgamle kollektive traditioner. Det gælder både på forvaltningsniveau, på de politiske beslutningers niveau og pædagogisk.

Livsfilosofien "konfucius" lever og har det godt

"We learned of a daily routine that included hours of solid, intense learning interspersed with Tai Chi classes and eye and brain exercises. I knew of the Tai Chi, I hadn't heard of the emphasis the Chinese curriculum puts onto what they call "recharging the brain". Natalie Taylor, a day nursery teacher from Kent was fascinated. "You would think," she says, "that this sort of tough blackboard learning would be too much at this age. But the evidence is there, in front of you. These are healthy, motivated children who do eye exercises twice a day. How many wear glasses? None in the school and outside hardly any as far as I could see. I wear glasses. Why didn't I learn about eye exercises?" [1]

Kina er et land, der hviler i ældgamle konfucianske traditioner. Citatet viser, hvordan Tai Chi, som er en form for gymnastik, i århundrede er blevet aktivt formidlet fra generation til generation i skolerne. Konfucianismen opstod i det 6. århundrede som en praktisk livsfilosofi for embedsmandstanden i det kejserlige Kina. Konfucionisme er ingen religion og er særdeles optaget af social harmoni og orden. De konfucianske traditioner er rod-

Billede af børn foran grundskole i Sydchina med skrifttegnene "hao hao xurexi nuli" (det er godt at studere flittigt). Foto: Ole Odgaard

fæstede, fordi de gennem generationer er blevet formidlet gennem uddannelsessystemet og af de regionale forvaltninger i det store land. Det siges, at værdierne fra Konfucius kan ses i kinesisk praktisk sans og udholdenhed især i perioder med stort ydre pres som i disse år.

Konfucianismen er orienteret mod det dennesidige og ikke mod det hinsidige og passer derfor godt ind i samfundsmodeller, hvor praktiske løsninger her-og-nu er en del af tilværelsen. Staten sørger i det moderne Kina for at den sociale harmoni og orden opretholdes, mens embedsmændene sørger for, at orden gennemføres i praksis. Staten er til stede overalt og på alle samfundsniveauer. At den gamle filosofi er levende og aktiv også i tider med kommunisme og kollektive arbejdsformer, skal gennemgangen af det kinesiske uddannelsessystem forhåbentlig vise.

Konfucianismen står i dag som en i teorien udlevet standsfilosofi med problemet: Hvordan sikre individets rettigheder i et gennemkollektiviseret land, der både refererer til en filosofi fra det 6. århundrede og til en materialistisk politisk ideologi fra det 20. århundrede? Kræver det ikke et opgør med en rodfæstet og kollektiv fællestradition?

De kejserlige konfucianister var helt fra begyndelsen modstandere af alt overnaturligt og metafysisk. Man accepterede ritualer og ceremonier, men kun hvis det tjente et opdragelsesformål. Især på ét punkt var og er der god overensstemmelse mellem konfucianismen og kommunismen. Begge ideologier betragtede religion som misvisende og mente, at præster og gejstlige var specialister i at franske de uoplyste masser deres penge. Derfor var uddannelse og oplysning nødvendig for at opbygge en tillid til

en virkelig eksisterende autoritet: Statsmagten.

Det eneste metafysiske i konfucianismen var en tro på en upersonlig orden i naturen, en orden, der også strakte sig indover de sociale forhold i samfundet. Her mente konfucianisterne, at de var de rette til at lede samfundet og masserne. De var de eneste, der havde denne indsigt, og som samtidig havde gennemskuet alle samfundets falske profeter især præster og åndemanere.

Konfucianisterne havde stor tiltro til boglig lærdom, men kun for så vidt som bøgerne var de autoritativt anerkendte. Kanon var de konfucianske klassikere, der var overleveret gennem århundredere og som indeholdt endelige sandheder, der gjaldt til alle tider. Kendskab til og kundskaber om disse bøger var en nødvendig, og også tilstrækkelig viden til at kunne bestride et hvilket som helst embede i staten. Måden at nå til et ideelt samfund var at oplyse masserne om indholdet i disse bøger eller så meget, som det var muligt for folket at fatte.

Som udgangspunkt mente konfucianisterne, at det var muligt at uddanne alle, og at alle havde behov for uddannelse. For ganske vist lå den sociale orden fast engang for alle, men det var en orden, der skulle fyldes ud. Nogle skulle bestride forvaltningen af den allestedsværende harmoni i samfundet. Derfor blev der lagt stor vægt på uddannelse af hele folket. Den sociale orden var en uddannet orden, uden hvilken samfundet ville falde fra hinanden.

Konfucianisterne foretrak en moralsk stillingtagen til tilværelsen. De mente ikke at lovgivning eller ydre styring var at foretrække; samfundet skulle udvikle sig gradvist som en socialisering af menneske og folk og ikke som en

orden, der blev påtvunget folket udefra. Kun i de tilfælde, hvor folket ikke af sig selv kunne opføre sig moralsk uangribeligt, var det nødvendigt med ydre, påtvungne straffeforanstaltninger.

Derfor blev samfundet betragtet som et hierarki, hvor enhver kendte sin plads og sine forpligtelser. Samfundet havde brug for en ledelse og for en statsmagt, men denne magt måtte vise sin værd i praksis. Arv og 'blåt blod' er således ikke en konfuciansk tankegang, idet alle ifølge naturens og den sociale orden var lige af fødsel. I perioder af Kinas historie hvor landet blev ledet af en kejsermagt, accepterede konfucianisterne, at arv og fødselsret var magtudøvelsens bærende princip. Dog havde alle ledere pligt til at lade sig uddanne til de hverv som statens overste, som de havde fået overdraget.

Men konfucianismen var og er udtryk for en tilpasset og smidig tankegang: De kunne kombinere en overbevisning om det gode ved en hierarkisk orden, en anerkendelse af klassesdelt uddannelse og opdragelse og individuel dygtiggørelse og mobilitet indenfor den sociale orden. Og det er stadig synligt i det kinestiske uddannelsessystem.

Børnehave og førskoleordninger

Ever onwards we set off to the sort of primary school any city would be proud to show off; state-of-the-art facilities, dedicated teaching staff and six to seven-year-olds, already confident in English and extraordinarily self-possessed. "How old are you?" asked this small person of possibly six-and-a-half, hair in stiff little bunches, blue beads in her ears. "What's your name? My name is Su Li." [2]

Grundskolen i Kina er ikke kun forankret i fortiden og traditionerne. Som citatet på forrige side afslører, lærer kinesiske skolebørn meget tidligt fremmedsprog og naturligvis engelsk er i høj kurs. Børn mellem 3 og 6 år benytter børnehaver, der ligger tæt på deres bopæl. Her lærer de grundlæggende forhold om deres modersmål og andre nære emner. De leger, danser, synger og spiller teater næsten som i en dansk børnehave. Men til forskel fra danske børn lægges der stor og åbenlys vægt på principper som sandhed, venlighed og skønhed. Etiske og æstetiske principper for en kommende harmonisk livsførelse. Kineserne tager opdragelse meget alvorligt, for de er overbeviste om at et individs personlighed grundlægges i den tidlige barndom.

Der er flere forskellige måder at udvikle førskoleordninger på i Kina. De lokale regeringer skal sørge for, at der er tilstrækkelig med børnehavesteder til børnene, men arbejdsenheder på virksomheder, sociale organisationer og enkeltindivider kan i princippet selv åbne børnehaver.

I de kinesiske børnehaver kombineres principper om omsorg med uddannelse. Det er en udvikling, der først lige er begyndt i Danmark. I Kina lægger man vægt på opdragelse af barnet til at blive en nyttig samfundsborger, der kan bruge sine intellektuelle og fysiske evner i harmoni med omgivelserne. Legen er det fundamentale udgangspunkt for alle aktiviteter i børnehaven. Derfor spiller de fysiske omgivelser en stor rolle i kinesisk børnehavepædagogik. At det ikke nødvendigvis skal opfattes på samme måde, som vi gør det i Danmark, er givet. Leg opfattes ikke som frie, selvvalgte aktiviteter, men som strukturerede og målrettede øvelser, der forbereder barnet på kommende opgaver af mere sam-

Foto: Beth Hennessey ©

Foto: Beth Hennessey ©

mensat natur. Legen er altid formålsrettet, og det kan ikke overlades til barnet at afgøre, hvad der skal leges med og hvordan.

Uddannelsen til pædagog i Kina er som alle andre uddannelser systematisk tilrettelagt ud fra såkaldt videnskabelige principper. Den foregår i stigende omfang på universiteter, men har stadig mange steder karakter af kurser i forbindelse med arbejdet i institutionerne. Det betyder blandt andet, at opdragelsen i børnehaverne og dermed børnene er genstand for eksperimenter og observationer fra pædagoger

og fra forskere. I Danmark er der tradition for "at lade barnet være". At gøre børn til objekter for undersøgelser er vanskeligt at gennemføre. Hvor man i Kina sætter objektive mål som kollektiv norm for opdragelsen højere end det enkelte barns behov, er dette omvendt i Danmark.

Den kinesiske grundskole: 1. til 12. skoleår

Begynder-, mellem- og ældste klassetrin består som i Danmark af tre niveauer, der tilsammen udgør 12 års skolegang mod 10 år herhjemme. Det er ikke muligt at oversætte direkte fra de danske

betegnelser til kinesiske. Snarere kan de angelsaksisk-amerikanske betegnelser anvendes for at forstå inddelingen. Her kaldes begyndertrinnet for "primary" og det går i Kina til 6. klassetrin. Mellemtrinnet findes tilsvarende i Danmark og kaldes i officielle oversættelser fra det kinesiske undervisningsministerium for "junior middle"; den sidste del af grundskolen kaldes for "senior middle". Junior og senior middle tager hver tre år, altså seks år i alt.

Den 12-årige grundskole er fælles for alle. Den kinesiske grundskole er principielt eksamensfri, dog er der mellem junior middle og senior middle indført prøver i

de fleste kommuner og distrikter. Disse eksaminer administreres og udformes af de lokale myndigheder. Eleverne har i den 12 års grundskole et utal af forskellige fag. Desuden forventes det, at de deltager i sportsaktiviteter og arrangementer udenfor skoletid. I de seneste år er engelsk blevet indført de fleste steder fra midten eller hen imod slutningen af 5. og 6. klasse.

De videregående uddannelser

Efter at Kina har indført den såkaldte socialistiske markedsøkonomi, er uddannelser blevet et centralt omdrejningspunkt for reformer. Hovedformålet med alle reformer, uanset om de drejer sig om grundskole, gymnasium

eller videregående uddannelser, er at skabe en bedre balance mellem staten, skolerne, uddannelsesinstitutionerne og det omgivende samfund. Selvom uddannelsessystemet stadig er styret centralt af staten, er der mange reformer, der indholdsmæssigt og økonomisk stræber efter at give institutionerne selvbestemmelse i væsentlige beslutninger, der vedrører studenteroptag, undervisningstilbud og stipendier til særligt dygtige studenter og elever. Det har de seneste år skabt fremdrift og fleksibilitet i et ellers stift og centralistisk uddannelsessystem.

De videregående uddannelser herunder universiteterne har dog bevaret en særegen ordening, der har været kendt fra de gamle planøkonomier fx i det tidligere sovjetunionen: Studiepladser kan tilvejebringes på principielt to forskellige måder: Ved at den unge gør sig fortjent til en plads, eller hvis den unge kommer fra underprivilegerede landområder, hvor der ikke er tradition for studier, men hvor der hos den enkelte unge kan være talent og vilje til stede. Disse studerende får tildelt et bestemt antal studiepladser, der varierer fra den ene institution til den anden og fra fag til fag. Lokale arbejdsbrigader og myndigheder på studenternes hjemegn kan anbefale udvalgte unge, som derefter er sikret pladsen. Det kaldes i Kina for "kombination af to principper". Det vil sige af talent og skyldighed. De lokale myndigheder og uddannelsesstederne kan så mødes for at aftale særlige hensyn, der skal gælde for de henviste studerende. Efter endt eksamen er de nyuddannede kandidater ikke fuldstændig frie i valg af kommende arbejdsplads. Der skal tages hensyn til både deres egne ønsker, men også til statens behov. Det nye i markedsøkonomien er, at disse forhold ordnes kontraktligt mellem den enkelte studerende og uddannelsesstedet.

Kvindelig geografikollega tilhørende uygur nationaliteten, Hotan mellem- og gymnasieskole nr. 3, Hotan, Xinjiang. Foto: Kjeld A. Larsen.

Sundhedskampagne på en grundskole. Børnene kigger på plancher og musefelter o.lign. for at lære om forebyggende sundhedsadfærd.

Foto: Ole Odgaard

Går udviklingen for stærkt?

I disse år går udviklingen går stærkt i Kina, og spørgsmålet bliver tit rejst om ikke udviklingen ind imellem går for stærkt. Dr. Anwei Feng underviser ved the School of Education på universitetet i Durham i England. Han mener, ja: Udviklingen går i nogle sektorer for stærkt til at be-

folkningen og selv planlæggerne kan følge med. Som eksempel på dette bruger dr Feng den kinesiske politik på tosprogsområdet. Eller snarere på tresprogsområdet. Og det er netop her problemerne ligger gemt. [3]

Kina har en lang tradition for at undervise tosproget. Over 50 minoriteter i Kina taler et andet

sprog end Putonghua, der tales af mere end 90 % af befolkningen, som alle tilhører Han-folket. Det er statsmagtens officielle politik, at alle minoriteter skal uddannes tosproget, men med det klare mål at minoriteterne skal bruge deres eget sprog som middel til at lære dagligdags brug af Putonghua. Der er derfor tale om ren assimilation af minoriteterne til flertallet. Tosprogspolitikken er uofficielt en fiasko eller snarere en tragedie, fordi der på trods af tosprogsundervisningen i skolen ikke gøres tilstrækkeligt for+ at minoritetssprogene kan overleve som selvstændige sprog. Alle sprog opsluges med tiden i det officielle Kinas flertalssprog. At der er mange minoriteter, der taler et andet sprog end Putonghua er ikke klart for det store flertal af befolkningen. De tror, at alle taler det samme som dem selv blot i mere eller mindre korrekte udgaver.

Men de sidste tre-fire år er der sket en forandring. Nu anses tosprogsundervisning for at være den rette vej. Ikke for at eleverne skal kunne klare sig på deres op-

To børn, som spiller bordtennis i Skolegården. Foto: Ole Odgaard

Allerede i Beijings Lufthavn ses de store forventninger til Olympiske lege i 2008. En begivenhed som har accelereret ønsket om hurtige forandringer af fremmedsprogundervisningen - især engelsk. Billedet er fra 2001. Foto: Mette Starch Truelsen.

rindelige sprog, men fordi faget engelsk lettest læres ved, at eleverne kan begå sig på to sprog. Ud over det ganske land i storbyer som Shanghai og Beijing og i de lukkede økonomiske zoner er der ved at udvikles et skolesystem, der lærer eleverne engelsk på rekordtid, fordi det sker på baggrund af to andre sprog nemlig Putoinghua og hjemmesproget. Undersøgelser har vist, at det at lære et tredje sprog ikke er nær så slemt som at lære sprog nummer to. Begivenheder af internationalt karakter har fremmet udviklingen af tresprog nemlig medlemskabet af World Trade Organisation (WTO) i 2001 og afholdelsen af de olympiske lege i 2008. Disse begivenheder har accelereret ønsket om hurtige forandringer af fremmedsprogsundervisningen især engelsk. De teorier, der hævder, at minoriteter lettere lærer engelsk ved at kunne to sprog mere, kaldes på engelsk for trilingualism. Derved forstås en udvikling af barnets talenter i at mestre tre sprog ligegodt (sanyu jiantong). Trilingualism er ikke ukendt herhjemme og er anerkendt og anvendt i fremmedsprogsundervisningen i

store dele af Europa. Hvis disse programmer skal være effektive, er det vigtigt at udforske de specifikke omstændigheder ved den praktiske undervisning og følgerne for de børn, der er deltager i undervisningen.

Der er meget store regionale forskelle i Kina. I byerne har mange elever engelsk allerede i børnehaven, men i de fleste landdistrikter har børnene kun meget mangelfuld fremmedsprogsundervisning. Det skyldes ikke manglende vilje, men mangel på uddannede lærere. Desuden udebliver mange elever fra skolen, hvis de er nødt til at hjælpe deres forældre med markarbejde eller i værkstedet i landsbyen. Derfor er der mange børn fra fattige distrikter, der ikke magter at kvalificere sig til videregående uddannelser eller for afsluttende eksaminer. De er således henvist til at søge studiepladser gennem statsstipendier til fattige studerende og vil i lang tid være bagefter studerende, der har kvalificeret sig på almindelig vis. Der er mange rapporter, som tyder på, at studerende fra yderdistrikterne føler

sig underlegne i forhold til studerende fra byerne (ziren buru); de føler, at deres eget sprog og kultur er uegnet til at hjælpe dem frem i en verden, som de ikke kender, og de er ikke i stand til at opfylde studiekrav om samarbejde med bedrestillede studerende fra byerne. Mange forsøger at skjule deres oprindelige identitet ved at gå anonymt klædt og ved ikke at tale deres eget sprog. Omvendt bliver studerende fra byerne bekræftet i at studerende fra landdistrikterne er dumme og underlegne. Udviklingen skaber en ond cirkel, der kun kan brydes ved at uddanne flere lærere til landdistrikterne og ved at nyinvestere i provinserne og sprede moderniseringen over hele Kina.

Om det tilsyneladende modsigelsesfulde eksperiment med at integrere individualisme sideordnet med de gamle kollektive traditioner vil lykkes, kan kun tiden vise. Foreløbig buldrer den kinesiske økonomi frem i højt tempo, og måske lykkes det kun, hvis kineserne viser tålmodighed og udholdenhed samtidig med at kunne indgå praktiske kompromisser i dagligdagen. Og det har historien vist, at kineserne magter.

*Jens Christian Jacobsen
Seminarielektor i de pædagogiske
fag KDAS/CVU Storkøbenhavn*

Slutnoter

- [1]: Class tours: The Guardian on-line, 23.06.04: <http://travel.guardian.co.uk/countries/story/0,,1245596,00.html>
- [2]: Class tours: The Guardian on-line, 23.06.04: <http://travel.guardian.co.uk/countries/story/0,,1245596,00.html>
- [3]: Clil debate: The Guardian on-line, 09.02.05: <http://www.guardian.co.uk/guardianweekly/story/0,,1409309,00.html>

Materialer til **GEOGRAFI**

geotoper

Er Geografforlagets nye integrerede geografisystem udviklet i overensstemmelse med det nye faghæfte. Fokus på geografis kernefaglighed, samtidig med at der perspektiveres til de øvrige naturfag. Løbende evaluering med sigte på den afsluttende prøve i 9. klasse.

GeotopNet er en meget omfattende netjeneste, der udvider og supplerer elevbogen. Få flere informationer på vor hjemmeside, eller ring til os og spørg!

geotoper 1 til 7. klasse

Indhold: Om geografi. Energi. Den rige verden. Verdens befolkning. Klima. Hvad har du lært.

geotoper 2 til 8. klasse

Vand. Danmark. Naturens kræfter. Fattige verden. Kortlære. Danske naturlandskaber. Hvad har du lært.

geotoper 3 til 9. klasse

Udkommer maj-juni 2006. Indholdet bliver mere problemorienteret og koncentreret om kernefagligheden. Træning til afsluttende prøve. Elevbogen og lærerhåndbogen kan ses på forlagets hjemmeside inden udgivelsen.

Priser: Elevbog 180 kr. (144 kr.).
Lærerhåndbog 420 kr. (336 kr.).
Arbejdshæfte 36 kr. (29 kr.).

MOSAİK bøgerne er stadig aktuelle!

Er du geografilærer på en af de over 700 skoler, der bruger MOSAİK-systemet med Geografi 7 og Geografi 8, så kan du sagtens bruge bøgerne de kommende år sammen med det nye faghæfte. Du får hjælp til planlægningen i det gratis hæfte "Slut- og trinmål i GO-MOSAİK". Bestil hæftet gratis hos Geografforlaget.

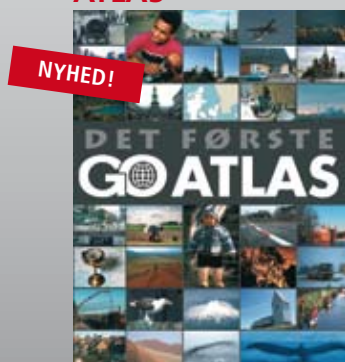
Kortlære

Vi undersøger KORT

Elementær kortlære for 2.-5. klasse.
Elevbog 90 kr. (72 kr.).
Læreren idebog 280 kr. (224 kr.).

ATLAS

Det Første GO-ATLAS

- til de første tre-fire skoleår.
32 sider, fast bind. 75 kr. (60 kr.).

Nyt GO-ATLAS

- det kendte "røde" atlas.
60 s., fast bind. 90 kr. (72 kr.).
Atlasøvelser: se webbutikken.

Det Store GO-ATLAS

Det kendte blå til 7.-10. klasse.
120 s., fast bind. 160 kr. (128 kr.).
Atlasøvelser: 35 kr. (28 kr.).

Alle priser er excl. moms og forsendelse.
Medlemmer af GEOGRAFFORBUNDET får 20% rabat.
Priserne i parentes er medlemspriser.

GEOGRAFFORLAGET
63 44 16 83 · go@geografforlaget.dk
www.geografforlaget.dk

Se meget mere:
www.geografforlaget.dk

www.virtualnepal.dk

Peter Brøgger Sørensen
Udgivet af Geografforlaget med støtte af Danida.

virtualnepal er et undervisningsmateriale beregnet til undervisning i ungdomsuddannelserne og i folkeskolens ældste klasser i fagene geografi, naturgeografi og samfunds-fag.

Formålet er, at brugerne gennem eget arbejde opnår indsigt i landets forhold og problemer. Derfor tilbydes forskelligt materiale i form af satellitbilleder, fotografier samt ikke mindst links til relevante hjemmesider. Dette materiale danner grundlag for forskellige øvelser, hvor brugerne under vejledning selv beskriver, analyserer og perspektiverer.

4) Communist Party of Nepal (Maoist)
Communist Party of Nepal (Maoist) er et maoistisk politisk parti, som blev dannet i 1994.
Det er dette parti, der står bag den væbnede opstand mod Nepals regering og nu mod den enevældige konge.
Prøv at få indtryk af partiets historie og politik.
Kan man på deres hjemmeside se, at de fører en væbnet kamp?
Communist Party of Nepal (Maoist) har en hjemmeside med information om partiets historie og politik.
[Klik her for at se Communist Party of Nepal \(Maoist\)'s hjemmeside.](#)

5) His Majesty's Government, Nepal
Kong Gyanendra Bir Bikram Shah Dev tog magten i februar 2005.
Prøv at få indtryk af regerings politik ved at undersøge dens hjemmeside.
His Majesty's Government, Nepal har en officiel hjemmeside
[Klik her for at se His Majesty's Government, Nepal's hjemmeside.](#)

Eksempel på del af øvelse om de politiske forhold.

Materialet er opdelt i:

Natur

Terræn

Geologi

Vejr

Klima

Vegetation

Samfund

Befolkning

Politiske forhold

Erhvervsforhold

Levevilkår

Indkøb

Indikatorer

Case studies

Kathmandu Valley

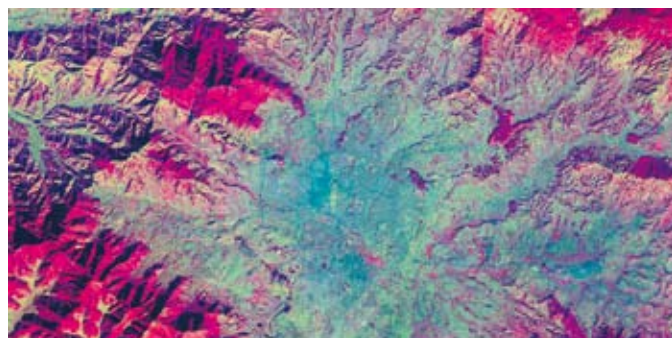
Annapurna

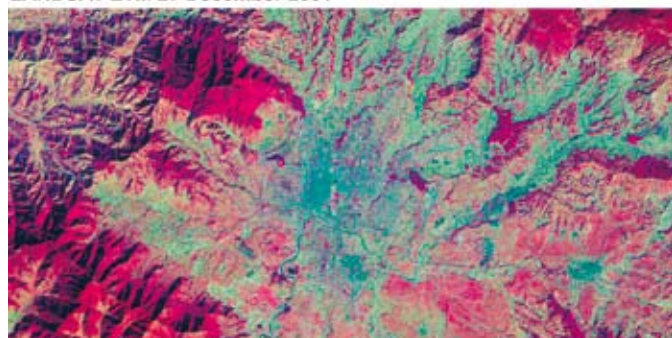
Et web-baseret materiale har bl.a. den fordel, at det er muligt at tilbyde en stor mængde af illustrationer, som det ikke er muligt i traditionelt bogligt materiale. **virtualnepal** udnytter dette i meget stor udstrækning.

For at undersøge levevilkårene kan eleverne gå på opdagelse på markeder i Kathmandu og Bhaktapur. Endvidere kan man se på butikker og deres udbud af varer.

Kathmandu Valley er på UNESCO's liste over Verdens kulturarvsteder. Besøg området og gå på opdagelse i de gamle bykerner og tempelområder. Endvidere kan man studere området ved hjælp af satellitbilleder, der tillader at man kan få umiddelbart indtryk af de naturmæssige forudsætninger for den eksplosive urbanisering i de seneste årtier.

LANDSAT ETM 27 December 2001

LANDAST TM 31 October 1989

LANDSAT MSS 28 October 1976

Falskfarve satellitbilleder af Kathmandu Valley fra 1976, 1989 og 2001.

De røde farver angiver vegetation og de blå farver angiver bar jord og bymæssig bebyggelse. En af øvelserne har disse billeder som kildemateriale

Se også EDUSPACE's hjemmeside på: <http://www.eduspace.esa.int>

Uddannelse i Tibet

Af Estrid Haulrich

Sommerbillede af en dal i Lhundrup County 2005.

I 1951 blev Tibet en del af Kina. Bortset fra tilsynekomsten af militær og embedsmænd skete der ikke store ændringer i områdets udvikling i de første årtier. Men i de senere år er ændringerne mærkbare. Der bygges veje og jernbaner, der er en betydelig tilflytning af han - kinesere og uddannelsesmulighederne er ændrede. Siden Maos død i 1976 har flere internationale organisationer fået tilladelse til at arbejde i Kina, her i blandt Red Barnet. Jeg har siden foråret 2005 været udsendt til et uddannelsesprojekt for Red Barnet.

For indtil 50 år siden måtte tibetanere gå i kloster, hvis de ville gøre sig håb om at lære at læse og skrive. Det var der så til gengæld rigtig mange, især mænd, der gjorde. I begyndelsen af det tyvende århundrede var der flere gange tilløb til at etablere verdslige skoler for aristokratiets børn, men det blev ikke rigtig til noget. Klostrene bevarede monopol på boglig uddannelse, indtil Tibet blev en del af Kina i 1951.

Store dele af det tidligere Tibet blev indlemmet i tilstødende kinesiske provinser, men i 1965 fik det vestlige og det centrale om-

råde på 1,2 millioner km² status som Tibet Autonomous Region (TAR), i daglig tale kaldet Tibet. TAR rummer således kun ca. halvdelen af de ca. 5 mio., der kalder sig tibetanere.

I de første årtier efter Tibets inddragelse i Kina var den kinesiske tilstedeværelse primært synlig i form af militær og embedsmænd, men i de seneste årtier har der været en mærkbar tilflytning af han-kinesere fra de tilstødende fattige og overbefolkede vestlige kinesiske provinser. I dag udgør han-kineserne henved 20 % af befolkningen, og de har primært

bosat sig i de største byer. Forventningen er, at yderligere 3 mio. han-kinesere vil bosætte sig her indenfor de næste årtier. Den nybyggede jernbane, der forbin-der Lhasa med Golmud, bliver også set i det lys.

Som følge af ændringen af Kinas økonomiske politik siden Mao's død er der i dag en del internationale organisationer, der arbejder i Kina og såmænd også i Tibet. Den engelske afdeling af Red Barnet har arbejdet hersiden 1992, og i 2002 indgik dansk Red Barnet en aftale med dem om at

Forældredag på YangBachin skole, Damshung County, 1. juni 2005. Forældrene er nomader.

samarbejde indenfor uddannelsesområdet.

Der blev for nylig indført ni års skolepligt i Kina, men i Tibet er der stadig problemer med at få børnene til at gennemføre seks års skolegang. Det er der flere grunde til:

- 1) Den manglende tradition for boglig uddannelse
- 2) De store afstande og vanskeligheden ved at sende nomadebørn i skole, når "hjemmet" flytter sig hele tiden.
- 3) Skolen bygger på nationale læseplaner og værdier.
- 4) Skolegangen foregår i stigen-de grad i "centralskoler", der fungerer som kostskoler for de børn, der bor mere end to kilometer fra skolen.

Det vil sige, at de små landsby-skoler gradvist nedlægges og de fleste børn på landet forventes at flytte hjemmefra i 6-7 års alderen. Udviklingen minder lidt om nedlæggelsen af landsbyskolerne i Danmark i 1960'erne, hvor man dog undgik de drastiske konsekvenser med hensyn til splittelsen af familien.

Red Barnet udfører sit arbejde i tråd med det nationale curriculum og i tæt samarbejde med de lokale skolemyndigheder. Vi arbejder på at gøre skolegangen til en mere positiv oplevelse for børnene, samtidig med at de lærer mere på en sjovere måde. Der er stadig lærermangel, selvom der uddannes mange folkeskolelærere i dag. Ca. 90 % af folkeskolelærerne i landdistrikterne er tibetanere, så børnene kan forstå, hvad de siger, selvom en del af undervisningen skal forgå på kinesisk. Læreruddannelsen er meget teoretisk, og pædagogik indgår kun i begrænset omfang. Så den traditionelle undervisning består i, at børnene i kor gentager det, der står i den autoriserede lærebog, og kontinuerlige eksaminer

fra 1. klasse sørger for sorteringen af elever.

Administrativt er Tibet inddelt i syv regioner, der igen er inddelt i distrikter. Red Barnet arbejder foreløbig i to regioner, som hver især er mange gange større end Danmark. Vi har et tæt samarbejde med de lokale skoledirektører og fagkonsulenter, og sammen laver vi pædagogiske efteruddannelseskurser for samtlige folkeskolelærere i udvalgte landdistrikter. Formålet er at give dem teknikker til at ændre deres undervisning i en mere elevcentreret retning. De får lejlighed til at praktisere metoderne på kurserne. Vi sørger for opfølgning via skolebesøg og ved at give de dygtigste faglærere ekstrakurser, så de kan støtte deres kolleger i omstillingsprocessen. Omstillingen lykkes i forbavsende grad i betragtning af, hvor svært det er at ændre indgroede vaner og normer. Lærerne trives bedre, og det gør børnene også. Dertil skal siges, at vi har fået yderligere vind i sejlene, fordi Beijing har vedtaget en ny undervisningsplan, der kræver, at lærerne skal kunne støtte elevernes individuelle udvikling og deres potentiale som kreative og innovative borgere i det nye markedssamfund. Gode intentioner, men Tibets infrastruktur m.v. gør støtte til den praktiske implementering vanskelig. Så skolemyndigheder og lærere i de distrikter, hvor vi har arbejdet, føler, at de har vundet i lotteriet, fordi de takket være vores metodeundervisning har nemt ved at leve op til de nye krav.

Ud over selve metodeundervisningen arbejder vi også på at gøre kostskolerne til et sundere sted at opholde sig. Vi støtter således latrinbyggeri, forsyning af rent vand, opførelse af drivhuse og undervisning i dyrkning af grøntsager samt undervisning i hygiejne og ernæring. Desuden

Åbningsceremoni på Børnenes dag, YangBachin skole, Damshung County, 1. juni 2005.

Forældredag på YangBachin skole. Elever fra venskabsskolen i Lhasa giver deres bidrag til underholdningen.

forsøger vi at skaffe køjesenge og madrasser til de skoler, hvor børnene ligger på jord eller cementgulv i uopvarmede sovesale. Og det er koldt i bjergområderne i 4000 meters højde skulle jeg hilse og sige...

Et andet område, som vi forsøger at bevæge os ind på, er at skabe kommunikation og samarbejde mellem skole og forældre. Forhindringerne ligger dels i de

store geografiske afstande, men også i kulturelle og politiske skel. Lærerne repræsenterer modernitet i forhold til forældrene, som i mange tilfælde er analfabeter. Skolen, der altid kan kendes på sit kinesiske flag, repræsenterer den kinesiske stat.

Ifølge den nye undervisningsplans bogstav er der en vis mulighed for lokal tilpasning af undervisningsmateriale. Vi håber,

*Nomadebørn langt fra alfarvej, som endnu ikke er kommet i skole.
Juni 2005.*

Dyrkning af byg i Nyimu County 2005.

Al dyrkning forudsætter overrisling med flodvand, da regnperioden er for kort.

at forældrenes viden og hukommelse kan få indpas i skolen i form af konkrete tiltag på den enkelte skole. Mange forældre har svært ved at se relevansen af det, deres børn lærer i folkeskolen (kinesisk, tibetansk og regning), og deres behov kan måske tilgodeses ved, at vi fremover også vil støtte undervisning i praktiske fag i mellemskolen, så børnene kan vende tilbage til deres landsby med nyttige praktiske færdigheder. Der er imidlertid også en del forældre, der er opsat på, at deres børn får en boglig uddannelse. At de klarer sig så godt, at de kan konkurrere med de hankinesiske børn om adgang til videreuddannelse. Dette kræver, at de bliver tosprogede, da al formel uddannelse efter 6. klasse foregår på kinesisk. Her er vi igen inde på et lovgivningsområde, som vi ikke kan røre ved. Vi håber med tiden at få lov til at udvikle en metode til hurtigere og bedre indlæring af kinesisk, så tibetanske børn får en reel chance for at få uddannelser, der giver dem adgang til at deltage i den fremtidige udvikling af deres enestående land.

Børn bliver interviewet til projektet om sundhed, sygdom og trivsel på skolen. De bliver fx spurgt, om de vasker hænder. Nyimu County 2005.

Der er stadig over 1000 fungerende klostre i Tibet, men antallet af munke og nonner er faldet drastisk, da der er indført adgangs- og begrænsning. I de store gamle klostre er det stadig muligt at få en langvarig intellektuel uddannelse på tibetansk, men de har ikke længere nogen central rolle i samfundsudviklingen.

*Estrid Haulrich, cand.mag,
uddannelsesrådgiver udsendt af
Red Barnet*

Alle fotos af forfatteren.

Fotoglade børn i forfatterens gade, Lhasa 2005.

Gadefejere bærer masker mod luftforurening.

Energisektoren i Kina

– vækst og miljøproblemer

Af Ole Odgaard

Det er ikke uden grund, at man i det klassiske kinesiske køkken skærer madvarerne i små stykker, så de hurtigt kan tilberedes – det sparer på brændslet, som altid har været en mangelvare. Kina har i tusinder af år haft knaphed på energi. Artiklen beskriver de store udfordringer Kina står overfor i forsøget på at løse energibehovet uden at forværre miljøproblemerne

Kina har i tusinder af år kæmpet med energiforsyningen. Den nuværende energimangel adskiller sig imidlertid fra den i tidligere epoker. Manglen på traditionelle energikilder i form af træ og halm er forsøgt løst ved at udvikle en moderne energisektor. I de sid-

ste 55 år har Folkerepublikken i industrialiseringens pionerånd opført stadig flere kulværker.

Kinas enorme økonomiske vækst medfører, at der konstant er en uslukket tørst efter mere energi – fabrikkerne får rationeret de-

res elforbrug, og strømafbrydelser er hyppige i mange områder. De mange kulværker forurener endvidere så meget, at Kina har nogle af de største miljøproblemer i verden. Energiudnyttelsen er løbende blevet forbedret, men energiforbedringernes miljøge-

vinst er blevet overhalet af kraftværkernes konstant voksende kulforbrug. Miljø- og energiproblemerne er nu så omfattende, at det er den største klods om benet på de kinesiske ambitioner om at blive et i-land. Derfor satses der nu på vedvarende energi og de mest miljøvenlige og energi-effektive kraftværker, som bl.a. Danmark kan levere.

Miljøproblemer forårsaget af kul

Kinas hurtige og kulbaserede industrialisering ses tydeligt i forekomsten af nye, miljøbetingede sygdomme. Åndedrætsproblemer og hjertesygdomme forårsaget af luftforurening topper nu listen over de hyppigste dødsårsager i Kina. Kina har verdens højeste rate af kroniske luftvejsygdomme.

Kulkraftværker og husholdningernes brug af kulovne og -komfurer er hovedforklaringen. Kina står nu for en tredjedel af verdens samlede kulforbrug. Kul bidrager således med 85 % af Kinas udledte SO_2 , 60 % af NO_x -udledningen og 85 % af CO_2 -udledningen, ifølge det Internationale Energiagentur (IEA). De mange kulkraftværker udleder så meget SO_2 , at den miljømæssige bæreevne overskrides med 60-80 %

I flere storbyer er engelsksyge udbredt, da solen ikke kan trænge igennem og danne de D-vitaminer i huden på folk, som er så vigtige for knogledannelsen. Faktisk overskrides miljønormerne for luftkvalitet i to-trediedele af Kinas storbyer. Op til 40 % af Kina er nu udsat for syreregn med lokale afgrødetab på mellem

5 og 30 % til følge. I de fleste storbyer i Syd- og Østkina males bussernes tag hvert år, da syren har ætset malingen væk. Ifølge WHO har Kina 7 af verdens 10 mest forurenede byer. Verdensbanken har udvidet listen til at omfatte de 20 mest forurenede byer – her har Kina den tvivlsomme ære at være repræsenteret med 16 byer.

”World Economic Forum” offentliggjorde i januar 2005 et index med 21 indikatorer over landenes miljømæssige bæredygtighed. Her var Kina placeret som nr. 133 ud af 144 lande. Den lave placering er begrundet med, at den meget omfattende forurening forårsager en markant nedbrydning af ressourcer og miljø.

Satellitter dokumenterer nu, hvordan kinesisk sand fra de sta-

Kul spiller en dominerende rolle som energikilde i husholdningen og efterlader en karakteristisk lugt i luften.

digt mere overgræssede områder i Nordkina via sandstorme havner i USA og Canada, enkelte år endda USA's østkyst. Det er et kedeligt resultat af, at græsningsarealernes bæredygtighed overskrides med 30 % og at ørkenen spredes hastigt med 1 % om året. Kinas sundhedsskadelige forurening er også blevet et internationalt anliggende. Japan og Sydkorea har i flere år påtalt den kinesiske luftforurening, da disse lande periodevist plages af syrerregn fra Kina. Den Amerikanske Miljøbeskyttelsesadministration har analyseret partikelforureningen over Los Angeles – og har fundet at 25 % af partikelforureningen enkelte dage stammede fra Kina på den anden side af Stillehavet. Kinas kulfyrede kraftværker sætter også sine fingeraftryk på USA's kviksølvforurening. Mere end 30 % af kviksølvforureningen i USA kommer fra andre lande – hovedsagelig Kina. Kina står for en fjerdedel af den globale,

ikke-naturlige udledning af dette sundhedsskadelige tungmetal.

Ifølge satellitmålinger af det Europæiske Rumagentur er luftforureningen over Kina øget med 50 % i de sidste 10 år. Den Kinesiske Miljøbeskyttelsesadministration forudsiger, at forureningen kan blive mindst fire gange så stor i løbet af de næste 15 år, hvis der ikke skrives ind over for de stigende energiforbrug og bilismen.

Det Kinesiske Akademi for Miljøplanlægning har gennemført en analyse, der viser, at en tredjedel af Kinas byboere er udsat for sundhedsskadelig luftforurening. Mere end 110 mio. mennesker lever i byer, hvor luften er karakteriseret som "meget skadelig". Hvert år dør 300.000 mennesker som følge af luftforurening – dvs. hver tiende dødsfald i byerne. En trafikbetjent i

Beijing har en gennemsnitlig levealder på kun 40 år.

70 % af Kinas floder og søer er så forurenede med toxiner m.v., at de er decideret uegnede til drikkevand. Ofte er der intet liv tilbage i de berørte floder og søer. Kun hver femte kineser har adgang til rent drikkevand. 300 mio. mennesker drikker hver dag forurenat vand, og 190 millioner antages at blive syge som følge heraf. Kinas miljøbeskyttelsesadministration peger på den øgede forurening som den direkte årsag til, at antallet af fødselsdefekter steg med 25 % fra 2001 til 2003.

Verdensbanken anslår, at alene omkostningerne fra luftforureningen i form af øgede sygehusudgifter, tabt arbejde, afgrødetab m.v. vil stige fra 5 % af BNP i 1995 til hele 13 % af Kinas BNP i 2020. Hvis omkostningerne fra vand- og jordforurening m.v. stiger i samme takt, vil de direkte

Smog i Beijing slører udsigten over den forbudte by.

omkostninger sluge omkring en femtedel af Kinas BNP i 2020.

Viceministeren for den kinesiske miljøbeskyttelsesadministration Pan Yue offentliggjorde i marts 2005 nye tal for forureningens omkostninger. Nye og mere avancerede analysemetoder baseret på et større datagrundlag end tidligere viser, at væksten i Kinas BNP allerede i dag er 20-25 % lavere, hvis miljøomkostningerne fratrækkes.

I et af Kinas højvækstområder (Guangdong provinsen) er udviklingen endnu mere graverende, viser de nye tal. Her udgør miljøomkostningerne hele 27 % af det samlede BNP. Det vil sige mere end en fjerdedel af ikke kun BNP-væksten men af det samlede BNP. Guangdong provinsen er en bitter forsmag på, hvor galt det kan gå i hele Kina, hvis der ikke skrides ind nu.

Kort sagt: Hvis miljø- og energisektoren ikke omstilles radikalt,

vil de kinesiske udviklingsambitioner og befolkningens forventninger om en højere levestandard ikke blive opfyldt. Den kinesiske ledelse har – ikke overraskende – kvitteret med at opstille nye miljømål og nye energipolitiske initiativer, der er langt mere vidtgående og centralt styrede end hidtil.

Kinas eskalerende energibehov

I de sidste 30 år er Kinas primære energiforbrug tre-doblet og er dermed det næststørste i verden – og på trods af denne kraftige stigning er der stadig mangel på energi. Ifølge IEA forventes energiforbruget også at stige eksplosivt fremover. I 2030 forventes energiforbruget at være mere end dobbelt så stort som i dag (se Tabel 1).

Dermed vil Kinas andel af verdens samlede primære energiforbrug stige fra 10 % i 2000 til 16 % i 2030. Til sammenligning med tallene i tabellen kan næv-

nes at Danmarks primære energiproduktion var på 28,5 Mtoe i 2003.

Kul er Kinas helt store energikilde. 57 % af det primære energiforbrug kommer fra kul. Det er en af de højeste andele i verden, da den traditionelle anvendelse af biomasse indgår i opgørelsen af det samlede energiforbrug. Den høje andel af kul bliver ikke væsentligt mindre i de kommende årtier. I 2030 forventes andelen således at være på 53 % Olie og naturgas vil erobre markedsandele, men også anvendelsen af vedvarende energi og atomkraft vil stige en smule.

Selvom kul langsomt skal erstattes af andre energiformer, vil forbruget af kul alligevel være dobbelt så stort i 2030. Mens Kina i 1990 stod for en-fjerdedel af verdens kulforbrug, forventes andelen i 2030 at være steget til 37%.

Tabel 1. Det Internationale Energiagenturs prognose for Kinas forbrug af primær energi

Enhed: Mtoe	1971		2000		2010		2030	
Kul	192	47 %	659	57 %	904	58 %	1354	53 %
Olie	43	11 %	236	20 %	375	23 %	636	25 %
Gas	3	1 %	30	9 %	59	4 %	158	6 %
Atomkraft	0	0 %	4	0 %	21	1 %	73	3 %
Vandkraft	3	1 %	19	2 %	33	2 %	63	2 %
Biomasse	164	40 %	(213)	18 %	227	14 %	237	9 %
Anden VE	0	0 %	0	0 %	5	0 %	20	1 %
I alt	405	100%	1161	100%	1622	100%	2539	100%

Kilde: Det Internationale Energiagentur (IEA), "World Energy Outlook" 2002 og 2004.
Mtoe = Millioner Ton Olieækvivalenter.

Oliens andel af energiforbruget vil stige med nogle få procentpoint som følge af den øgede bilisme. Denne relativt lave stigning vil imidlertid medføre, at Kina – som indtil 1993 var olieeksportør – i 2030 må importere tre-fjerdedele af forbruget. Det svarer til en import på knap 10 mio. tønder om dagen. Til sammenligning: Det globale olieforbrug er i dag på ca. 82 mio. tønder dagligt.

Denne prognose er fra IEA, som både Det Amerikanske Energiministerium, World Energy Council og den internationale investeringsbank Merrill Lynch er uenige med. De mener, at det kinesiske olieforbrug bliver endnu større. Merrill Lynch vurderer, at den kinesiske efterspørgsel efter olie bliver 20-25 % højere. Nye tal viser nemlig, at Kinas andel i det stigende olieforbrug er betydeligt større end hidtil antaget. Kina bidrog således med en tredjedel af væksten i det globale olieforbrug i perioden 2001-2004.

IEA's seneste prognose fra november 2005 har derfor opskrevet Kinas olieforbrug frem til 2010, hvorefter IEA forventer, at de meget høje vækstrater vil aftage. IEA's reviderede prognose har dog stadig lavere forventninger til det fremtidige olieforbrug end Det Amerikanske Energiministerium. Det bunder bl.a. i forskellige estimater af antallet af biler i de kommende årtier. Kinas biler sluger i dag en tredjedel af det nationale olieforbrug, hvilket om få årtier vil være over halvdelen. Hvordan Kina påvirker verdensmarkedsprisen på olie bliver ikke uinteressant at følge.

Investeringsboom i elsektoren

Selvom Kina havde 360.000 Mega Watt (MW) elkapacitet i 2002, var der akut behov for mindst 10 % mere. Det vil sige, hvad der svarer til tre gange el-

kapaciteten i Danmark. Udover at indhente den el-kapacitet, man er bagud, skal der også udbygges kraftigt for at følge trop med stigningen i det fremtidige el-behov. Gennemsnitskineseren har i dag et elforbrug på under halvdelen af det globale gennemsnit pr. indbygger, og det forhold vil blive markant ændret i takt med Kinas voksende levestandard. Kinas samlede elproduktion forventes derfor at blive ikke mindre end 330 % større frem til 2030 (Se tabel 2). Til sammenligning med tallene i tabellen kan nævnes, at Danmarks elproduktion til eget forbrug var på 35 TWh i 2003.

På grund af det eskalerende el-behov vil 4/5 af de samlede investeringer i energisektoren gå til opførelse af flere elværker. Omkring 2.000 mia. US \$ forventes at blive investeret i den kinesiske elsektor frem til 2030.

Fra 1996 til 2000 blev der investeret ca. 20 mia. US \$ årligt i elsektoren. Frem til 2030 vil der årligt blive investeret mere end 3 gange så meget. Kina forventes således at investere en 5 gange så stor andel af deres BNP i elsektoren end OECD-landene, ifølge IEA.

Kina vil med andre ord opføre så mange nye elværker, at den årlige tilvækst svarer til det dobbelte af Danmarks elkapacitet – hvert eneste år fremover.

Kina vil bl.a. bygge 27 atomkraftværker inden 2030, som hver får en kapacitet på mindst 1000 MW. De skal placeres i det sydøstkinesiske højvækstområde og øge akraftens andel af elproduktionen fra 2½ % til 5 %. Verdens største vandkraftværk på 18.200 MW er under opførelse og forventes at være driftsklar i 2009, hvor det vil dække omkring 3 % af elforbruget. Naturgas fra Centralasien vil bidrage til, at el produceret på gas vil stige fra de nuværende 1 % til

6 % af den samlede elproduktion i 2030. Men det er småting i forhold til kulværkernes bidrag.

Godt tre-fjerdedele af strømmen produceres i dag på kulkraftværker. Kul vil også fremover være det klart dominerende brændsel med en markedsandel på 72 % i 2030. Derfor vil elsektorens ekspansion især foregå ved opførelse af nye kulværker. To tredjedele af kulkraftværkerne i 2020 vil være nyopførte.

Selvom Kina planlægger at opføre mange højeffektive og miljøvenlige kulkraftværker (de såkaldte ultra-super-kritiske kulværker) og fjernvarme i byerne, vil den voksende elproduktion sætte sit tydelige fingeraftryk på det globale miljø. 6 % af det globale CO₂-udslip kommer i dag fra den kinesiske elsektor, hvilket forventes at stige til 10 % i 2030. I de næste årtier vil en meget stor kulanvendelse og dermed udledning af CO₂ finde sted i forbindelse med boligopvarmning i de mange nydannede småbyer i Nordkina. Kinas samlede CO₂ udslip vil udgøre knap en femtedel af det globale CO₂-udslip i 2030, når transportsektoren og opvarmning m.v. inddrages. Det er en næsten dobbelt så stor andel af den globale udledning som i år 2000. Selvom energisektoren effektiviseres, forventes 70 % af Kinas samlede CO₂-emission om 25 år at stamme fra kulforbrænding, ifølge IEA.

Kina vil i 2030 udlede dobbelt så meget CO₂ som i år 2000, ifølge IEA. Faktisk vil Kina udlede så mange ekstra ton CO₂, at det svarer til Ruslands og alle OECD-landenes CO₂-vækst tilsammen. Det Amerikanske Energiministerium forventer en endnu højere vækst i Kinas CO₂-udslip, nemlig at Kinas allerede i 2025 vil stå for 21 % af den globale CO₂-udledning. Det vil i givet fald medføre, at Kina bliver ver-

dens største udleder af CO₂ i perioden 2020-2025.

Større vækst i energiforbruget end forudset

Ovenstående skitsering af den kraftige vækst i det kinesiske energiforbrug er baseret på det Internationale Energiagenturs (IEA) prognose for det globale energiforbrug. Flere organisationer forventer en større vækst end IEA. Blandt disse er Det Amerikanske Energiministerium, som ofte citeres internationalt. En anden ofte citeret kilde er World Energy Council (WEC), som har markeret sig ved at have en af de højeste vækstfremskrivninger af det kinesiske energiforbrug. Mens IEA forventer, at Kinas energiforbrug er dobbelt så stort i 2030, forventer WEC, at energiforbruget er blevet tre gange så stort allerede i 2020. Det er vanskeligt at vurdere Kinas langsigtede energiforbrug, men den allerseneste udvikling viser, at væksten i Kina har været endnu større end forventet af IEA.

Kinas elforbrug vokser eksplosivt disse år. Det har foranlediget en

betydelig mangel på el. 19 provinser rapporterede om el-mangel i 2003. Året efter var tallet steget til 24 ud af de i alt 31 provinser. Derfor opfører lokalregeringerne kraftværker i et hidtil uset højt tempo.

Kinas el-kapacitet var på 360.000 MW i 2002. I 2005 år steg el-kapaciteten til over 500.000 MW – altså en vækst på 40 % i løbet af kun tre år. El-forbruget steg med næsten 50 % i samme periode. I 2006 og 2007 forventes en endnu større vækstrate, således at el-kapaciteten når 650.000 MW ved udgangen af 2007. Dermed opfører Kina så mange kraftværker, at der gennemsnitligt set opføres godt to store danske elværker om ugen.

Elværkskapaciteten bliver næsten fordoblet på kun seks år. Dermed vokser den kinesiske elsektor dobbelt så hurtigt som forventet i IEA's prognose for Kina frem til 2030. Ifølge IEA's prognose fra oktober 2004 forventes Kinas elproduktion at blive næsten fordoblet fra 2000 til 2010. Men allerede i 2004 var

knap 90 % af stigningen opnået. IEA har i deres seneste prognose fra november 2005 anerkendt, at Kinas energivækst på kort og mellem-langt sigt vil være større end forventet i 2004, men forventningen på lang sigt (år 2030) er uændret.

Kinas centrale energimyndigheder taler nu om en reel overinvestering i kraftværker med ledig elkapacitet om få år. Det er årsagen til, at IEA ikke opskriver sin langsigtede prognose. Kraftværkskapaciteten er øget så kraftigt, at nogle elværker om få år vil have et for lille marked, da der ikke er investeret i transmissionsnet o.lign. til at føre strømmen hen til de områder, som mangler strøm.

En anden faktor kan derimod komme til at ændre IEA's langsigtede prognose. Den kinesiske regering har i 2005 vedtaget nye mål for den økonomiske vækst: Kina vil frem til 2020 have en gennemsnitlig økonomisk vækst på knap 8 % om året (Kinas BNP voksende med 9,4 % årligt fra 1980 til 2005). IEA's nuværen-

Tabel 2. Det Internationale Energiagenturs prognose for Kinas elproduktion

E n h e d : TWh	1971		2000		2010		2030	
Kul	98	68 %	1081	78 %	2030	77 %	4035	72 %
Olie	16	11 %	46	3 %	59	2 %	53	1 %
Gas	0	0 %	19	1 %	55	2 %	315	6 %
Atomkraft	0	0 %	17	1 %	82	3 %	280	5 %
Vandkraft	30	21 %	222	16 %	383	14 %	734	13 %
Biomasse	0	0 %	2	0 %	31	1 %	84	2 %
Anden VE	0	0 %	0	0 %	13	0 %	72	1 %
I alt	144	100%	1387	100%	2653	100%	5573	100%

Kilde: Det Internationale Energiagentur, ”World Energy Outlook” 2002 og 2004.
TWh = Terra Watt timer.

de prognose forventer, at Kinas økonomiske vækst vil være jævnt aftagende fra 6,4 % årligt i perioden 2002-2010 til 4 % årligt fra 2020 til 2030. Det amerikanske energiministeriums prognose er en smule højere end IEA's, men også lavere end den nu officielle kinesiske målsætning.

Kinesiske tænke-tanke vurderer, at Kinas økonomiske vækst skal være på mindst 7 % årligt, hvis man skal undgå social uro. Der ligger et reelt pres på regeringen for at fastholde den kinesiske vækstpolitik. Myndighederne stiller derfor ikke spørgsmål om den økonomiske væksts berettigelse, kun om væksten kan opretholdes på en mere bæredygtig måde. Spørgsmålet om en mere bæredygtig vækst bliver også mere aktuelt af, at en omfattende undersøgelse blandt kinesiske samfundsforskere og ledende myndighedspersoner nu peger på, at miljøproblemer vil være en af de fem vigtigste årsager til social uro og oprør i de kommende år. Tendensen blev bekræftet i en nylig analyse af de 74.000 officielt registrerede sociale oprør i 2004: Miljøproblemer viste sig at være en af de vigtigste årsager.

Nye kinesiske initiativer til en mere bæredygtig energipolitik

Der er flere tegn på, at Kina nu – foranlediget af de betydelige miljøproblemer og det hastigt voksende energiforbrug – satser på en mere miljøvenlig energipolitik. Energiplanernes miljøprofil skærpes og kineserne fokuserer på den mest effektive energiteknologi på verdensmarkedet. Om kursen er lagt fast og de politiske intentioner reelt gennemføres, kan der fås et fingerpeg om i de kommende år.

Kina deltog for første gang i IEA's ministermøde den 2. maj 2005. Her fremførte Kina, at den øko-

nomiske vækst er baseret på et alt for stort energiforbrug. Kina ønsker, at energiforbruget skal ned på "IEA-niveau" omkring 2020. Det medfører, at mens Kinas BNP skal 4-dobles på 20 år, skal energiforbruget "kun" fordobles. Målet er at formindske forbruget af kul pr. 10.000 Yuan (6.600 kr.) fra de nuværende 2,68 ton til 2,25 ton i 2010 og 1,54 ton i 2020. Det vil kræve en meget ambitiøs og konsekvent gennemførelse af øget fjernvarmeudbygning, energispareaktiviteter m.v.

Flere markedsreformer er i støbeskeen. Regeringen har således meldt ud, at markedet skal sætte priserne på flere former for energi. Eksempelvis skal forbrugerprisen på el tilnærmes den faktiske fremstillingspris. Social uro som følge af nedlæggelse af urentable statsvirksomheder har hidtil dæmpet reformtempoet, så eventuelle prisreformer vil komme til at foregå gradvist. En højere pris for el og anden energi ville ellers være et incitament til energibesparelser o.lign. I første omgang forsøger myndighederne at øge elprisen meget moderat for virksomheder, mens husholdningerne i første omgang kun får mere lempelige prisstigninger. Ministeriet for Byggeri vedtog i januar 2006 at indføre brugerbetaling for fjernvarme. I dag betales en fast pris pr. m², uanset om man bruger megen eller lidt varme. Det skal fremover erstattes af en betaling for det faktiske forbrug, så der bliver et incitament til at spare på varmen. Da det vil medføre en årlig varmeregning på ca. 700 kr. (en typisk indkomst i byerne er på 6-10.000 kr. årligt), tøver centralregeringen med at gennemføre upopulære beslutninger. I stedet har lokalregeringerne fået i opdrag at gennemføre brugerbetaling. I praksis betyder det, at beslutningerne ikke realiseres i noget mærkbart omfang i de kommende år.

Det kinesiske miljøministerium udstedte i oktober 2003 kvoter for emission af svovldioxid (SO₂) til de største kulkraftværker med det formål at begrænse udledningen med 10 % fra 2000 til 2005. Reduktionen skal endda være på 20 % i de 200 hårdest belastede byer. Der er tale om et meget ambitiøst mål, da kun 5 % af kulkraftværkerne kontrollerede deres udledning af svovldioxid i 2003. De hidtidige erfaringer viser dog, at de mere magtfulde, lokale myndigheder prioriterer økonomisk vækst frem for miljø. Omkring halvdelen af kulkraftværkerne er af ældre dato og er undtaget fra at betale afgift i tilfælde af for stor SO₂-udledning. Når miljømyndighederne reelt udsteder bøder til virksomheder for at overtræde miljølovgivningen, kompenserer skattemyndighederne ofte for et tilsvarende beløb ved at nedsætte lokale afgifter. Det progressive miljømål om mindre SO₂-udledning er da heller ikke blevet realiseret – udledningen steg. Spørgsmålet er imidlertid, om stigningen ville have været endnu større, hvis der ikke var SO₂-kvoter.

Miljømyndighederne er dog blevet styrket og har fået status som ministerium, hvilket måske varsler nye tider. En afgørende indikator vil bl.a. være, om miljøbudgettet stiger. Det antages, at mindst 2,2 % af BNP skal gå til miljøbeskyttelse o.lign, hvis ikke en yderligere forværring af miljøet skal finde sted. Selvom miljøbudgettet stiger, er det (endnu) ikke oppe på det niveau.

Miljøbudgettet er også øget for at kunne reducere de forskellige typer forurening med mellem 30 og 60 % inden 2020. Et muligt tegn på nye tider for miljøet kunne være, da centralmyndighederne i starten af 2005 gav ordre om at stoppe opførelsen af 26 store elkraftprojekter. Projekterne havde ikke opnået miljøgodken-

delse og øgede endvidere efterspørgslen efter kul. Det ville gå ud over miljøet og øge flaskehalsproblemerne i jernbanenet-
tet med yderligere elmangel til følge. Den maksimale bødestørrelse i den slags miljøovertrædelser er dog alt for beskedent til at have nogen mærkbar effekt. I det hele taget skal miljøpolitikken sanktionering generelt styrkes, hvis lokalmyndighederne skal udføre politikkerne.

Et sidste og meget væsentligt nyt initiativ er regeringens nye politik for vedvarende energi. Regeringen vedtog i år, at vedvarende energi skulle bidrage med 10 % af elforbruget i 2020 (eksklusiv store vandkraftværker) – fra 3½ % i 2004. En ny lov fra februar 2005 skal konsolidere vedvarende energis position i den centrale

energihandlingsplan. Bl.a. ved centralt regulerede støtteordninger og mere tillidsskabende forhold for investorer. Det skal indgå i den næste 5-års plan, som forventes at ligge loft på det fremtidige kulforbrug og øge andelen af vedvarende energi ganske betragteligt.

Vice-premierminister Zeng Peiyuan meddelte overraskende i november 2005, at vedvarende energi skulle styrkes yderligere. Det tidligere på året udmeldte mål om vedvarende energis andel af elforbruget i 2020 vil blive opjusteret til 15 % El fra store vandkraftværker tælles med, og i alt er der tale om en stigning fra 7 % i 2004. Det vil ifølge de foreløbige måltal indebære en opsætning af 18.000 MW biomasseværker og næsten 30.000

MW vindmøller de næste 15 år (til sammenligning: Danmark har i dag godt 3.100 MW vindmøller). Ifølge den kinesiske regering vil denne udbygning med vedvarende energi koste ca. 180 mia. US\$ i de næste 15 år.

Hvordan disse nye initiativer bliver gennemført er en væsentlig indikator på Kinas fremtidige miljø- og energipolitik.

Ole Odgaard, Cand.scient.soc og Ph.D, har boet 5 år i Kina, hvor han bl.a. har studeret og arbejdet tre år på den Danske Ambassade. Han har skrevet flere bøger og artikler om Kinas udvikling efter Mao.

Alle fotos af forfatteren.

GLOBALE ØKOSYSTEMER

De store globale økosystemer afspejler et dynamisk samspil mellem naturvilkårene (klima, vand, jordbund), dyr og planter samt menneskets aktiviteter.

Bøgerne har et fremragende billedmateriale, kort, figurer samt fyldige tekster. Der er ordforklaring, medieliste og indeks.

Geografforlaget har valgt at oversætte, bearbejde og udgive disse bøger på grund af deres faglige kvalitet og egnethed som opslagsbøger og supplerende faglig læsning i biologi og geografi.

A4 format og har solidt fast bind. **Pris: 200 kr. (160 kr.)**

Prisen er excl.moms og forsendelse. Prisen i parentes er for medlemmer af Geografforbundet.

Husk 20% medlemsrabat!

Tlf 63 44 16 83

go@geografforlaget.dk

Web-butik: www.geo.dk

- bestil bøgerne til gennemsyn!

*Hefstig aktivitet ved Yangtze-
dæmningen, hvor byggeriets 3. og
sidste fase er i gang.*

Verdens største vandkraftværk ved Yangtze-floden

Af Ole Odgaard

Kina er ved at opføre verdens største vandkraftværk ved Yangtze-floden. En enorm dæmning skal lede vand til mangelområderne og vandkraftværket skal afhjælpe el manglen og øge produktionen af miljøvenlig strøm. Prestigeprojekt er imidlertid kontroversielt og flere kritikere stiller spørgsmålstegn ved projektets økonomi og miljøpåvirkning.

Uden vand ingen bæredygtig udvikling. Denne kendsgerning er desværre en del af kinesernes dagligdag. Kinas vandressourcer pr. indbygger (ca. 2200 m³) er nemlig kun en fjerdedel af de globale vandressourcer pr. indbygger. Kina er blandt de 40 lande i verden, som har størst vandmangel. Denne vandknaphed udgør i dag en alvorlig hindring for et renere miljø i adskillige storbyer og muligheden for at udvikle et bæredygtigt landbrug i flere af Kinas fattige områder.

Kina er derfor ved at opføre verdens største vandkraftværk ved Yangtze-floden for at skaffe vand til mangelområderne og afhjælpe el manglen og øge produktionen af miljøvenlig strøm. Prestigeprojekt er dog ikke uden problemer og møder meget kritik, bl.a. vedrørende miljøkonsekvenserne.

Yangtze-floden

Med sine 6.300 km er Yangtze-floden den 3. længste flod i verden, kun overgået af Nilen (6.650 km) og Amazon-floden (6.437 km).

Yangtze-floden er også den tredje største med hensyn til vandføring. Yangtze-floden har en

gennemsnitlig vandføring på 35.000 m³/sek., kun overgået af Amazon-floden (over 200.000 m³/sek.) og Zaire-floden (40.000 m³/km).

Kinas vandressourcer er stærkt koncentreret omkring Yangtze-floden. Tre-fjerdedele af Kinas nedbør falder nemlig i Yangtze-flodens bækken.

Udnyttelse af områdets enorme vandmasser til landbrug og elproduktion er derfor oplagt. Allerede i 1918 foreslog republikkens grundlægger Sun Yatsen opførelsen af en dæmning. USA var involveret, indtil den kommunistiske magtovertagelse i 1949. Mao Zedong støttede også ideen, men fik den aldrig realiseret – bl.a. som følge af den anstrengte økonomiske og politiske situation efter Det Store Spring Fremad og Kulturrevolutionen.

Det lykkedes premierminister (og vandingeniør) Li Peng at få forslaget vedtaget i Folkekongressen i april 1992 – selvom en tredjedel stemte imod eller undlod at stemme.

Vandkraftværket ved De Tre Slugters dæmning

Kinas vandkraftværker bidrager med en sjettedel af Kinas samlede elproduktion. De store vandkraftværker dominerer – de har tre gange så stor en elkapacitet som de små vandkraftværker.

Vandkraftens relativt store andel af elproduktionen vil stort set blive bevaret over de næste årtier (og mere end tredoblet målt i antal TWh i løbet af 30 år). Det skyldes især opførelsen af verdens største vandkraftværk i forbindelse med Yangtze-dæmningen.

Yangtze-projektets klart største dæmning er ved at blive opført ved "Sanxia" (De Tre Slugter). Dæmningen skal opsamle så store vandmængder, at den er hovedhjørnestenen i udnyttelsen af de 40 % af Kinas hydroelektriske potentialer, som Yangtze-floden rummer.

Med dæmningen bliver der skabt et enormt reservoir. Det vil blive 600 km langt og rumme 22 km³ vand. Det vil tage mindst 6 år at fylde reservoiret.

Hovedparten af årsnedbøren falder i sommermånederne, hvilket

ved Yangtze-slugterne får vandstanden til at være 60 meter højere om sommeren end om vinteren. Derfor installeres turbiner i den 185 meter høje og 2,3 km lange dæmning, hvormed Yangtze-projektet bliver det største vandkraftværk i verden. Vandet vil blive ledt gennem 26 turbineenheder med en samlet effekt på 18.200 MW – dvs. 1½ gang Danmarks samlede elkapacitet.

Vandkraftværket vil opnå en årlig produktion på 85 TWh – dvs. 3 % af det kinesiske elforbrug i 2010. Til sammenligning kan værket ved Aswan-dæmningen i Ægypten producere 10 TWh. Danmarks samlede elforbrug er på ca. 35 TWh årligt.

Byggeriet blev påbegyndt den 14. december 1994 og de 28.000 arbejdere i treholdsskift forventes at være færdige med dæmningen og kraftværkerne i 2009. De første 14 turbineenheder er installeret og de har produceret 49 TWh i 2004. Resten af turbinerne installeres frem til 2009.

Yangtze-projektets pris

De Tre Slugters Dæmning har et samlet budget på ca. 145 mia. kr. Godt halvdelen af beløbet er afsat til bygning af dæmning og reservoir samt vandkraftværkerne. GE, Siemens og ABB har bl.a. leveret store turbiner og andet kraftværksudstyr. Et dansk firma, DHI Institut for Vand og Miljø, har leveret teknologi til styring af vandindstrømningen til dæmningen. Knap halvdelen af de 145 mia. kr. er afsat til genbosættelser og erstatning af inddraget jord og bygninger fra de mange bønder, hvis jorde er blevet oversvømmede af reservoiret.

Dertil kommer omkostninger til transmissionsnettet, som skal transportere strømmen fra dæmningen til 10 provinser i Central-, Syd-, Nord- og Østkina. Det kan

kun lade sig gøre, hvis de regionale net udvides og forbinder Centralkina med andre regioner. Transmissionskapaciteten til de kinesiske storbyer på østkysten er blevet tredoblet, og bl.a. ABB har leveret store mængder moderne udstyr. De budgetterede udgifter er på 25 mia. kr., når de trans-regionale net er færdige i 2008.

Endvidere er der betydelige udgifter til konstruktionen af de store vandkanaler, som skal transportere vand til de akut vandknappe millionbyer i Nordkina som fx hovedstaden Beijing. Tre hovedkanaler skal føre store mængder vand nordpå. Konstruktionen af vandkanalerne, som hver er på ca. 1.200 km, skønnes at andrage 330 mia. kr. To af de tre kanaler forventes at færdige i 2007.

Der er således tale om meget betydelige udgifter. De samlede udgifter til dæmningsbyggeri, kraftværker, transmissionsnet, vandkanaler og genbosættelser skønnes således at koste omkring 500 mia. kr.

Beløbet vil blive tilvejebragt dels fra statsbudgettet, dels fra lokale regeringer og dels fra lån. Lokalregeringerne har typisk skaffet pengene ved at lægge en såkaldt "Yangtze-afgift" på den almindelige pris for vand.

Der har været og foregår stadig en vis polemik om de reelle udgifters størrelse. Dele af den kinesiske presse har relativt åbent rapporteret om stadige budgetoverskridelser og korruption.

Især udgifterne til dæmningen, kraftværkerne og genbosættelser har været debatteret. Uofficielle skøn sætter beløbet op til tre gange højere. Det er vanskeligt at verificere de forskellige udsagn, men det ligger dog fast, at fx antallet af genbosættelser har været betydeligt større end først antaget. Der er også foretaget techni-

ske ændringer i kraftværket. Til gengæld vil det forbedrede transmissionsnet muliggøre salg af el over større områder og dermed øge indtjeningen.

Yangtze-projektets fordele og ulemper

Projektet har flere løsningsforslag til nogle væsentlige udviklingsproblemer i Kina. Det er både tilhængere og til dels kritikere enige om.

Projektets afhjælpning af Kinas regionalt meget ulige fordeling af vandressourcer billiges af de fleste. Man behøver ikke at besøge mange landsbyer i Nord- eller Nordvestkina, før vandknapheden springer én i øjnene. Her knapheden størst. Hver indbygger har kun en femtedel af gennemsnitskineserens vandressourcer til rådighed – dvs. mindre end 5 % af de globale vandressourcer pr. indbygger. Nordkina er et af de områder i verden, som har størst mangel på vand overhovedet. Sand og støv blæser hvert forår fra Gobi-ørkenen i nord. Når regnen endelig falder, er den koncentreret i ganske få måneder om året, så jorden nærmest skylles bort i de bjergrige områder. Her dyrkes dét, bønderne selv kalder "fattigmands-afgrøder" – nemlig hirse, søde kartofler og majs. Hvede og ris er en luksus, og de gule tunge majsbrød er daglig kost. Mindst 180 mio. mennesker lever i akut vandknaphed.

Denne knaphed har også ramt de store nordlige millionbyer som Tianjin og hovedstaden Beijing. Her falder grundvandsspejlet fra 1½ m til 5 m om året. Flere mindre floder er allerede omdirigeret til at forsyne Tianjin (Kinas tredje største by) med vand. Men forbruget vokser hurtigere end forsyningen af nyt vand. Beijings borgmester har fremført, at hovedstaden må flyttes, hvis ikke vandproblemet løses.

Et kig ind i kontrolrummet for elproduktionen.

Omkring 400 af Kinas 668 største byer har vandmangel – med akut vandmangel i de 108. Økonomisk vækst har medført en kraftig stigning i vandforbruget. Fra 1980 til 1993 øgede byerne deres vandforbrug med 350 % og industrien dens vandforbrug med 100 %. Verdensbanken giver ikke grobund for øget optimisme vedrørende den fremtidige forsyningssituation. Banken forventer, at den voksende befolkning vil øge byernes efterspørgsel efter vand med hele 60 % fra 2000 til 2010.

Vandmanglen medfører også, at nogle af verdens største kulforekomster i Nordvestkina forurener relativt mere end andre steder. Der er ikke vand nok til at skylle kullene, inden de leveres til forbrugerne. Det medfører en omfattende forurening af sod og flyveaske omkring storbyerne,

hvilket er en af de væsentligste årsager til, at Kina har verdens mest forurenede byer.

Selv stærkt stigende forbrugerpriser og bedre udnyttelse af vandet er ikke nok til at løse forsyningsproblemet. Overskudsvand fra Yangtze-floden er en af de få løsningsmuligheder. Derfor skal 10 % af vandet i Yangtze-floden transporteres nordpå via de tre hovedkanaler.

Overskudsvand fra Yangtze-området kan endvidere bidrage til at løse de oversvømmelseskatastrofer, som har plaget Yangtzes opland i årtusinder. Oversvømmelser finder sted i gennemsnit hver 10. år. De færreste er dog katastrofale som dem i 1931, 1935, 1954, 1978, 1981, 1991 og 1998.

Ved den første blev i alt 85.000 km² oversvømmet, hvilket svarer

til det dobbelte af Danmarks areal. 145.000 mennesker druknede og 1,7 mio. blev hjemløse. Ved 1954-oversvømmelsen druknede 33.000, men de materielle skader blev endnu større end i 1931. I 1981 blev 1,13 mio. mennesker hjemløse, og de direkte skader beløb sig til 2 mia. Yuan (ca. 10 mia. kr. i 1981). I 1991 indtraf endnu en af de store oversvømmelser, som gjorde 2 mio. mennesker hjemløse og forårsagede materielle ødelæggelser for 55 mia. Yuan (ca. 52 mia. kr. i 1991). I 1998 døde 4.000 mennesker, mens hele 24 mio. blev gjort hjemløse. De materielle skader beløb sig til 140 mia. kr.

Dæmningens opsamling og regulering af vandmasserne vil således forbedre vilkårene for de 360 mio. kinesere, som bor langs Yangtze-flodens bred. Det vil reducere de mest udsatte områders

risiko for at blive oversvømmet hver 10. år til at blive oversvømmet en gang hvert 100 år. 15 mio. mennesker vil få denne bedre beskyttelse mod oversvømmelser.

Vandkraften fra De Tre Sluters elværk er desuden forureningsfri el. Det mindsker CO₂-udslippet med 100 mio. tons årligt. Desuden reduceres udledningen af svovldioxid (SO₂) med 2 mio. tons om året – hvilket bidrager til at mindske syreregn.

Endelig forventes Yangtze-projektet at forbedre infrastrukturen og dermed bidrage til en regional mere lige udvikling, idet skibe på op til 10.000 ton nu vil få adgang til havnene langs Yangtze i det vestlige Kina. Dermed vil den billigere og ledige arbejdskraft i Vestkina kunne få del i det økonomiske boom, som især finder sted i Øst- og Sydkina.

Kritikerne af Yangtze-projektet fremhæver, at mange risikoelementer ikke er tilstrækkeligt forundersøgt og forebygget.

Tilsiltning af flodbunden er en af disse risikofaktorer. De fine jordpartikler strømmer med regnvandet ned i Yangtze som følge af udpining af jord og for stor skovfældning. Udskillelsen af 700 mio. tons sedimenter årligt ved Yangtze er den fjerdestørste i verden. Før blev de meget fine partikler ført gennem Yangtze-floden ud i havet. Det er ikke længere muligt på grund af flodvandets opdæmning. Dæmningen vil få tilført 530 mio. ton sediment om året. Det kan hæve flodbunden og øge risikoen for oversvømmelser i Yangtze-området nær millionbyen Chongqing. Det hævdes at indebære et reelt teknisk problem for projektet. Det er fx fremført, at de miljømæssige problemer kunne være undgået ved i stedet at bygge 6-10 mindre vandkraftværker.

Myndighederne fremfører modsat, at særlige aflejrings- og udskylningskanaler kan løse problemet – omfattende matematiske modeller er udviklet og afprøvet til formålet. Regeringen ønsker endvidere at forebygge sedimentophobningen ved at sætte ind overfor de ikke-bæredygtige udvikling i landbrug og skovdrift.

Det fremføres også, at de miljømæssige faktorer ikke er nok belyst. Flere truede dyrearter som floddelfinen vil næppe kunne overleve i det ændrede flodmiljø. Den sibiriske trane og andre dyr menes også at være truet som følge af det ændrede økosystem.

De miljømæssige risici ved toxinudslip fra 1.600 oversvømmede fabrikker og miner fremhæves. Ophobningen af 1 mia. tons flydende ubehandlet affald nævnes ofte som et stort problem, idet der ikke er bygget rensningsanlæg, inden dæmningen blev bygget.

Yangtze-projektet led et betydeligt prestigetab i februar 2005, da det var ét af de 30 projekter, som blev indstillet af de centrale miljømyndigheder på grund af manglende miljøgodkendelser. Det blev af flere udenlandske iagttagere set som et signal fra den nye topledelse. Efter at Hu Jintao og Wen Jiabao i 2003 blev Kinas øverste ledere i stats- og partiapparatet, er en mere miljøvenlig politik kommet i højsædet. Det blev illustreret ved at gribe ind over for den tidligere kinesiske topledelses prestigeprojekt, som prioriterede økonomisk vækst højere end miljø. Det har afstedkommet nye undersøgelser af Yangtze-projektets påvirkning af miljøet og eventuelle ændringer i projektet kan blive iværksat på et senere tidspunkt. Efter en relativ beskedne bøde på 160.000 kr., som er den maksimale bødestørrelse i den slags miljøsager, er projektet genoptaget.

Tab af mindst 1.300 arkæologiske og kulturelle seværdigheder nævnes. Det store område omkring Tre Gorges fremhæves endvidere som et af Kinas smukkeste områder, der nu er oversvømmet. Flere af de specielle arkæologiske seværdigheder blev dog flyttet, inden området blev oversvømmet.

Der har været problemer med at koordinere og genbosætte befolkningen fra 13 byer og 140 landsbyer. Det oprindelige mål var at genbosætte 1,3 mio. mennesker – det faktiske omfang er nærmere 2 mio. En stor del af de 30.000 ha oversvømmet landbrugsjord er desuden ikke erstattet af landbrugsjord med samme bonitet og ydeevne. Det har fremkaldt protester, som myndighederne har bremset med hårde midler. Udenlandske menneskerettighedsorganisationer har påtalt fremgangsmåden.

Endelig er der opstået ”nye” sikkerhedsproblemer i form af, at dæmningen er et potentielt terrormål. Den er konstrueret til at kunne klare jordskælv svarende til 7 på Richter-skalaen, men et sikkerhedsberedskab hævdes at være etableret.

Yangtze-projektets gigantiske byggeri og dets økonomiske og miljømæssige effekt har således været genstand for megen debat. Det illustrerer et ressourcetrangt lands dilemma i opnåelsen af både en bedre levestandard og en mere bæredygtig udvikling.

Ole Odgaard, Cand.scient.soc et Ph.D har boet 5 år i Kina, hvor han bl.a. har studeret og arbejdet tre år på den Danske Ambassade. Han har skrevet flere bøger og artikler om Kinas udvikling efter Mao.

Alle fotos af forfatteren.

FORMANDEN MENER:

Elevplaner – nationale test, prøver osv. Nu begynder Folkeskolen snart at ligne noget, der er løgn! Lærerne har altid evalueret deres undervisning, men det er foregået og foregår løbende i forbindelse med den daglige undervisning, så der er ikke noget galt med selve ideen at "måle" den enkelte elevs standpunkt! Nu er vi dog kommet et skridt for langt. Er det virkelig forældrenes ønske, at den enkelte elev måles, vejes, vendes og drejes hele tiden?

Hvornår bliver der efterhånden tid til alle de sjove aktiviteter, som gør skolen til en levende organisme, hvor læring bliver en helt naturlig ting i forbindelse med aktive og levende lærere, der ikke skal bruge tid på unødvendige planer og meningsløse/tidskrævende test?

Lad dog de kære elever få en skoletid med lige dele "hårdt" arbejde og lige dele spændende og udfordrende oplevelser. Det skal være sjovt at gå i skole – helst hele tiden – så vil indlæringen også være sikret succes!

Hvor er ekskursionerne blevet af? Hvad er der sket med feltarbejdet? Lærernes arbejdstid satser ikke meget på disse aktiviteter mere.

På en nylig afholdt konference om test og prøver i Folkeskolen på Frederiksberg Seminarium, kom det også frem, at de fleste fra undervisningsmiljøet stiller sig meget skeptiske til de foreslåede test og prøver. Vi risikerer, at alt for megen tid i undervisningen kommer til at handle om den næste test / prøve, klassen skal til. Det vil sige, at fokus bliver drejet væk fra det egentlige og over på test / prøve situationen. Undervisningsministeren påstår, at de 45 min. en test / prøve varer, ikke kan betyde noget. Folk fra virkelighedens verden er af en anden opfattelse!

Hvorfor skal det nu gå så hurtigt, ligesom med den nye karakterskala? Hvorfor ikke bruge et års tid på at gennemdrøfte det hele grundigt – det vil alle kun vinde ved!

Dette indlæg er skrevet på Filippinerne, hvor formanden opholdt sig hele februar måned og bl.a. kunne iagttage et skolesystem, som netop er baseret på prøver og test, hvor eleverne bliver rangordnet. Dette skaber usikkerhed og frygt for mange elever – er det sådan den danske skole skal ende?

Formand Bo Hildebrandt / marts 2006

Oplev det storslåede landskab ved Møns Klint

Søndag den 11. juni 2006, kl. 11-15

Storstrøms Amts regionaler inviterer til en tur med fokus på det kommende GeoCenter Møns Klint, og en faglig debat om naturformidling.

Borgerdeltagelse i naturpleje bliver også aktuelt at runde, da turen vil gå igennem overdrevs området Jydelejet. Her holder et borgerdrevet græsningslaug Gal-loway køer, og det er planlagt at udsætte sommerfuglen den Sortplettede Blåfugl i løbet af næste år. Begge dele som led i en naturplejeplan for området.

Ole Meyer som bl.a. er med i bestyrelsen for det kommende GeoCenter på Møns Klint, samt i Danmarks Naturfredningsforening, er inviteret med på turen som kyndig guide. Vi får således mulighed for en kvalificeret og uddybende debat om GeoCenteret, samt om den natur vi møder på turen.

Vi mødes kl. 11 på parkeringspladsen ved Store Klint. Her er udgravning og 1. etape af Geocenteret igang. Vi ser på udgravningsstedet, og Ole Meyer fortæller om byggeriet og planerne for GeoCenter Møns Klint, og svarer på spørgsmål herom.

Derefter følger vi toppen af klinten op til det sted på klinten, der er kendt som Store Taler og går herfra igen nem overdrevsområdet Jydelejet, op på Aborrebjerg og tilbage ind i klinteskoven. Det forventes, at vi er tilbage omkring kl. 15.

De der har tid og lyst kan besøge til Liselund Slotspark, som altid er et besøg værd. Her kan vi sammen nyde frokost i det grønne. Enten egen medbragt frokostkurv eller fra slottes cafe.

Tilmelding skal ske inden den 18. maj ved oplysning af navn og telefonnummer til:

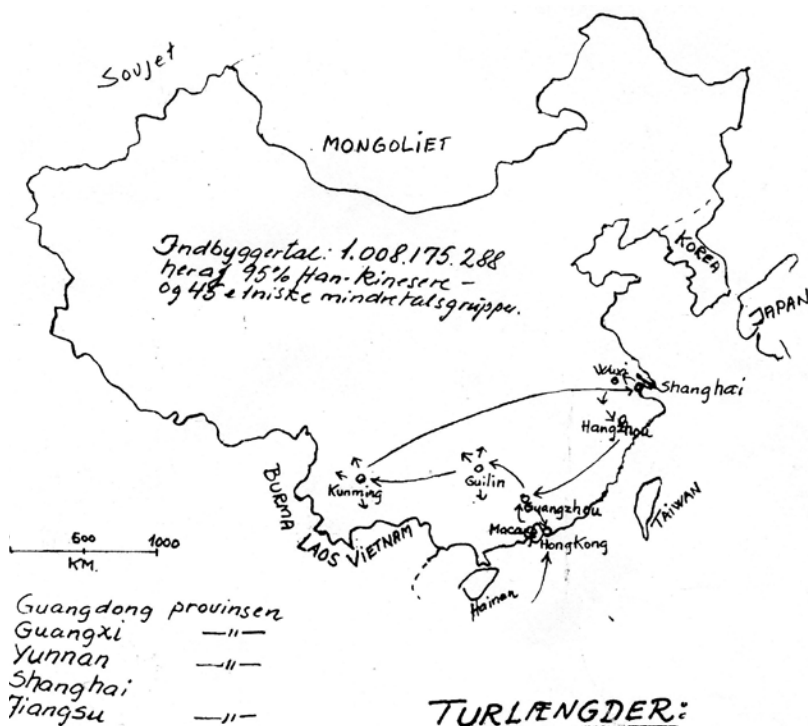
Tina Noregren Pedersen
Klintholm havnevej 38
4791 Borre
22 72 12 76
tnp@geografiforlaget.dk

Kina i øjenhøjde

– en rejseberetning fra 1985

Af Henning Lehmann

God fysisk form til at cykle 39 dage i troperegn og –varme, samt en cykel med mindst 10 gear, som du selv kan klare alle reparationer på, var blot nogle af betingelserne for at deltage i en pionértur rundt i Sydøstkina. Foran os ligger ca. 7000 km ad kinesiske lande-, luft-, jernbane- og søveje, heraf de godt 1500 km på cykel, der bød på 12 punkteringer, fire styrt og tre knækkede eger. Hong Kong, Guangzhou, Guilin, Kunming, Shanghai og Hangzhou står der i den overordnede køreplan. Vi er 15 danskere og en canadisk pige, der skal gennemtrawle en pæn bid af ”Riget i Midten”.

TURLÆNGDER:

Vi cyklede godt 1500 km
Kørte i tog 2½ døgn 2677 —"
Indenrigs fly 3 gange 700-1200 —"
Sølede 2 gange ca 350 —"
Falt ca. 7000 km

På foranledning af Janus Travel begav jeg og 15 andre os i sensommeren 1985 ud på denne pionértur. Det var den første vestlige rejse på cykel gennem Kina. Rejsebranchen var på udkik efter nye og alternative rejsemåder og –mål. Kunne vore lette turcykler med de mange udvendige gear klare de hullede veje? Kunne vi skaffe husly? (teltslagning er forbudt i Kina). Hvad med varmen? Kunne man over-hovedet cykle/rejse som gruppe uden indblanding af CITS? (China International Travel Service). Det lykkes stort set. Der er vel noget betryggende ved folk, der cykler. Cykelruten skulle gennemføres på egen hånd og efter den plan, som vi i gennem ¾ år havde arbejdet med. Derfor blev visse områder valgt fra, bl.a. lukkede byer og tropeøen Hainan i det Syd-kinesiske Hav, hvor større militære anlæg var placeret. På trods heraf, blev vi to gange udstvist af lukkede byer, hvor vi søgte overnatning. Her er uddrag af, hvad vi oplevede.

Guangdong-provinsen

Efter to dages ophold i Hong Kong skal vi for alvor ind i Kina. Vi kørte tidligt om morgenen fra YMCA-hotellet og fandt båden til Macau og fik med noget besvær cykler og bagage ombord. Foran os lå godt 3 timers sejltur på et spejlblankt Sydkinesisk Hav til den lille portugisiske koloni Macau. Regeringen i Lissabon vil efter sigende meget gerne afstå kolonien til kineserne efter 400 års misrøgt. Det forstår man efter en cykeltur gennem dette stykke portugisiske Asien, der forekommer nedslidt og trøstesløs med spillecasinoer og feriehhoteller som eneste trækplastre.

Lidt over middag trak vi cyklerne gennem den lave grænsebygning mellem Macau og Den Kinesiske Folkerepublik. Gendarmene, i hvide uniformsjaker, foretog med nøje omstændighed alt det påkrævede bureaukrati alt imens vi mærkede lokalets tunge, krydrede duft af hibiscus og kamfer. På den anden side af grænsen møder der os et Kina med buldrende bulldozere, kraner og trykluftshamre. Vi kører i Guangdong-provinsen. Store dele af provinsen udgør de nye økonomiske zoner og dermed byggepladser for de vestlige virksomheder, der vil sikre sig en forpost den dag, da over en milliard kinesere bliver forbrugere. Under et stop kan vor journalist-deltager konstatere: "Spinkle bambus-stilladser rækker op mod den himmel, som Mao siger kvinderne bærer halvdelen af". Vi kan ved selvsyn give både ham og Mao ret – mange af bygningsarbejderne deroppe på 20. etage var kvinder.

Monsunregn

Monsunregnen plejer på denne årstid at være i aftagen. Men ikke i dag. Allerede tidligt på turen ifører vi os regntøj og den silende milde regn er uden ophør. Vejen er ubeskrivelig dårlig, hullet og mudret, mange steder med 20

Kina det er:

- sydkinesisk monsunregn,
- kridhvide levende ænder i store bambusbure, halve grise og bagbundne høns på cykelstyr,
- på bambusåg med tunge byrder slæbende kinesere,
- frøer i sur-sød sauce,
- løsslignende rødt mudder,
- kuglelejer der lyder som cementblandere,
- rismarker, lotusblomster, bananpalmer, sukkerrør, mandarintræer og smilende kinesere,
- ni hao (goddag),
- hver dag mi-fán (ris),
- hilsende kinesere med: Hellou, som eneste engelske, tilegnelse,
- diarré, regntøj og konusnøgler,
- cykeltasker pakket med tolerance,
- landinger mellem bjerge og rismarker,
- støj, latter, rotter og skidne toiletter,
- kinesiske mure af kinesere,
- templer, pagoder og kejserdynastier,
- tusindvis cyklisters roteren i rundkørslers centrifuger
- mirakuløse åbninger i trafikmuren,
- men først og fremmest kineser ved kineser ved kineser ved kineser, ja mere end en milliard gange,
- og endelig frodighed og steder så smukke, at det ville være en fornærmelse at fotografere!

– 30 cm vand. Vi snekler os af sted alt imens vi bliver sølet ind i mudder og pløre. På lange strækninger pågår tilmed et stærkt tiltrængt vejarbejde, der imidlertid ligger stille på grund af regnen. Det mørkner. Vi har kørt 7-8 timer, er drivvåde og efterhånden temmelig modløse. Mørket er nu helt tæt og regnen står om os som et gardin, da vi får den første punktering. Det er for mørkt og vådt til at lappe. Der er stadig 30 km til Shiqi og de ventende senge på hotellet. Vi står i vand og mudder til over anklerne. Alle 16 trækker cyklerne op mod et svagt lys for enden af en lille grusvej. Vi når frem og banker på. En ung kineserpige åbner forsigtigt døren, men lukker hurtigt. Forståeligt

– det har været et særsyn, der har mødt hende i den svage lyskreds fra huset. Derudover er det stadig ved lov forbudt kineserne at lukke udlændinge ind i deres hjem. Den åbne dørs politik handler alene om samhandel og kulturel udveksling, mens den menige kineser, ifølge Peking, har bedst af ikke at komme i nærkontakt med de udefrakommende rejsende, der nu i stigende tal besøger "Riget i Midten".

Vi trasker videre i regnen trækkende vore cykler. Det er nu svært at skelne vejen fra de oversvømmede rismarker på hver side. En halv time senere dukker et nyt lys ud af intetheden. Vi stiler mod en samling huse med lerklinede vægge, bliktag med

regnens ubønhørlige trommen og et stærkt rygende skorstensrør. Heldet er med os og har bragt os til en af landevejens talrige små spisehuse, der i bedre vejr serverer ændre, rejer, karper, frølår, tusindsårs-æg og rigelige mængder ris og the til de vejfarende. Stedet er et familieforetagende. En af de mange private virksomheder, som siden 1978 er skudt op som følge af strategien om en blandet økonomi. Godt nok er Kina en socialistisk stat med planøkonomi, kollektivbrug og store statsvirksomheder, men Deng Xiaoping og hans moderate fløj i kommunistpartiet har efterhånden indset, at kineserne er et handelsfolk af Guds nåde. Kinesisk latter

De modigste af os puffer til den halvåbne døråbning og træder forsigtigt indenfor. Familien på 10-12 spiser et overdådigt aftensmåltid. Et bjerg af kogte bønnespirer og den varme ris får de små ruder til at dugge og det klodsede

Tv-apparatet viser billeder med oversvømmelser og sammenstyrede veje. Der snakkes højt og spises på ægte kinesisk vis. Så træder vi ind. Reaktionen er uforlignelig. Først sekunders stilhed. Så eksploderer med et rummet af højroset latter. Kineserne lægger spisepindene, skubber stolene tilbage og slår sig uhammet på lårene af grin. De peger og begraver hulkende ansigtet i hænderne. Der står vi med vores tynde ben og lange næser stadig regndryppende. Vi vinkes alle indenfor og de mest forkomne får plads ved det kulfyrede komfur, hvor en stuvning med broccoli og soya står og småsnurrer. En datter bliver sendt ud i køkkenet for at sætte thevand over. Et par borde bliver flyttet til side, så vi kan foretage vores første lapning. Da alle har fået the slukkes for fjernsynsapparatet og transistorradioen i køkkenet. Hele familien læner sig tilbage i stolene og kikker. Det her er bedre end karate

1. Fra starten i Sankt Peders Stræde. København.
2. Hvilken vej skal vi nu vælge?
3. Gadebillede med den gamle træsporvogn. Hong Kong.
4. På oversvømmede veje mod Shiqi.

fra Hong Kong. Nogen form for betaling kunne ikke komme på tale. Vores underholdningsværdi var alle pengene værd.

Vi når frem til hotelbyen Shiqi ved 22 tiden. Tøj, pas og penge er skyllet grundigt igennem og må hænges til tørre. Al bagagen endevendes og tømmes for vand. Neden for hotellet kimer cykel-rickshaws og sene kinesere trækker deres overlæssede kærre med sukkerrør og bambus mod bymidten. Krudt fyres af i mørket nede ved floden, så det er vel et barns familie, der fejrer fødselsdag, mens rotterne piler forskrækkede bort.

Fra Shiqi til Guangzhou (Canton)

Vi måtte blive i Shiqi en dag mere end beregnet for at komme til hægterne igen og foretage diverse reparationer af 5-kranse, kabler og kæder. Vi starter tidligt har godt 100 km's cykling foran os mod nordøst gennem Perleflodens forgrenede og meget frodige delta. Et af Kinas tætteste befolkede områder. Vi kommer gennem mange små landsbyer med bifloder og kanaler. Langs vejen rismark på rismark, sukkerrør, bananer, bønner, tobak og mange forskellige slags grønsager og en hel del mig ukendte urter og buske. Et meget frodigt område. Vi gjorde hold ved en bro over et såbed og opdagede en bolche-fabrik, hvor ca. 20 ganske unge piger sad og pakgede bolcher ind i et forbavsende lyntempo. Hele fremstillingsprocessen foregik manuelt. Efterfølgende opdager vi, at papiret ikke ville slippe de endnu varme smagsprøver.

En issælger med en stor grønmalet velisoleret kasse på baggebæreren udbyder halvt smeltede sodavandsis for fem fen (20 øre). Men ellers holder vi os mest til varm the, der sælges langs vejen for næsten ingen penge. Op ad dagen sniger temperaturen sig over 30 grader, så derfor rigeligt med varmt the.

Vi sejler over Perlefloden og nærmer os byen Guangzhou. Turen gennem Guangzhous mylder rækker ud over enhver forestillingsevne. Det er myldretid i byen, der er hjem for fem millioner kinesere. Heraf cykler mindst halvdelen i denne sene eftermiddagstime hjemad gennem den indre by i uendelige kolonner. Vi udsættes for et bestandigt bombardement af billeder, lyde, lugte og intens opmærksomhed af tusindvis af kinesere, som aldrig før har set os "stor-næser" på cykel. De store brede veje er delt op i tre lige brede kørebaner. En i hver side til den cyklende trafik og

5. Travlhed ved tærskværket på rismarken.

6. Der pløjes og klargøres til 2. gang udplantning af ris.

7. Der høstes søgræs i Perleflodens delta.

8. Cykelmylder i vejskryds nær Guangzhou.

én i midten for de motoriserede, tunge lastbiler, mao-traktorer, busser og et utal af mærkværdigt konstruerede to- og tre-hjulede køretøjer. Privatbilisme forekommer ikke i Kina.

Halve grise og levende ænder

Enkelte færdselsbetjente udstyret med små røde flag forsøger forgæves at holde styr på dette systematiserede kaos. I slingerkurs går det afsted med halve grise, børn, bambusmøbler, tørrede fisk, kul, sukkerrør, hustruer, levende ænder eller hvad en cyklende kineser ellers kunne tænkes at medbringe. Kineserne distraheres tydeligt af vores tilstedevæ-

relse og de for dem ukendte letløbende, farvestrålende 12 gears turcykler. (Kineserne må betale ca. 150 yuan for en cykel. Det svarer til et halvt års løn for en landarbejder. Der kan være op til et halvt års ventetid på et af de gode mærker fra Shanghai).

Af og til tørner kineserne sammen. Vi snor os gennem dette roterende menneskehav med fingrene knugende om bremsegrebenet uophørligt ledsaget af larmen fra de store kinesiske cykelklokker, kompressorhorn, gade-højtalere, hæse fabriksfløjter og skiftevis højrøstet latter eller vredesudbrud. Det kræver megen øvelse at være med i dette trafikfællesskab og en vis form for artisteri at finde åbninger i trafik-muren ikke mindst, når man hvirvles ind i rundkørsler roterende centrifuger.

Efter omkring 10 timers kørsel når vi på mirakuløs vis vores overnatningssted i denne på mange måder interessante mil-

lionby. Den aften indtager vi fremmedartede, men dog særdeles velsmagende cantonesiske specialiteter. Risbrændevin kan slå én fuldstændig omkuld efter 100 km på sydkinesiske landeveje i tropevarme.

Guangxi-provinsen

Vi starter tidligt på dagen og cykler med fuld oppakning fra Guilin i Guangxi-provinsen og målet er den lille by Yangsou. Det er i dag malariapille-dag, som indtages ligesom andre former for medicin efter faste intervaller. Vi fordeler Henriettes bagage på vore cykler på grund af hendes tilstand; diarré. Det er meget varmt, mere end 30 grader og høj luftfugtighed. Vi sveder meget og må holde mange pauser. Vejene er smalle og ujævne. Turen er særdeles pragtfuld. Et særpræget karstlandskab præget af underjordiske floder og huler og kegleformede, kuplede kalkstenshøje. Landskabet leverer det ene fasci-

9. Menneskegødning spredes på rismarkerne ved Guilin.

10. Kineserpige tilser rismarken ved Yangsuo.

11. Vi passerer et vandingshjul i funktion.

12. Systue i det fri i Xingping.

nerende sceneri efter det andet. Det er geografi "live". Vi kører langs dybgrønne rismarker indrammet af de ligeså grønne kegle- og pyramideformede kalkbjerge. Et bjerglandskab der i årtusinder har givet inspiration til kinesiske malere og digtere.

Vi stopper for en stund og nyder synet af en "rigtig" kinesisk pige på arbejde i rismarken (se foto nr. 10). Her, som alle andre steder ses det tydeligt, at Kinas landbrug kræver mange hænder og mange arbejdstimer. Køber varm te for 5 fen i et theus ved vejen – det er bedst at drikke noget varmt, når man sveder. Passerer et stort vandingshjul og

13

14

15

flere vandskovle til overrisling af rismarkerne. Vi ser rød peber og mange smukke sommerfugle og indimellem smalle bræmmer med bananpalmer langs vejen. De er dog ikke helt modne endnu, kunne vi erfare.

Den lille by Yangsuo ligger ved Li-floden ca. 60 km syd for Guilin. Intet synes forandret her i flere hundrede år. Et særpræget sceneri kan iagttages i aften-skumringen, når fiskerne sejler ud på floden, hver med sin store, sorte skarv siddende ude i stævnen. I lysskæret fra den medbragte petroleumslampe henter skarven et passende antal fisk op til fiskerens bambuskurv. Herefter fjernes ringen om fuglens hals, så de næstfølgende fisk uhindret kan glide ned som belønning. Gammelt kinesisk håndværk i Xingping

Den følgende dag cykler vi en dagtur til den lille by Xingping. Byen ligger underskønt ved floden Li mellem bambusskove og

mægtige bjergsøjler, som synes at understøtte himlen selv. Vi møder mange børn med lektiehæfter, som de meget nølende lader os kikke i. Et nyt skoleår begynder i dag for alle Kinas skoleelever.

Xingpingeren opleves for sig. Tandlægen med det gammeldags trædebor foretager sine indgreb under åben himmel. Slagteren hugger kødet i de ønskede stykker, binder en halmstrik om og rækker det til kunden og smider betalingen i en flettet kurv. Systuer i det fri med ældgamle trædemaskiner. Cykelsmeden, der arbejdede direkte på lergulvet i den for kineserne så karakteristiske hugsiddende stilling. Vægtmageren, den 75-80 årige, der med godt håndværk fremstillede alle dele til de overalt anvendte håndvægte. Livet leves her på nærmest middelalderlig vis, alt imens høns, trækokser og hængesvin frit går omkring i byen. Vi finder et spisested midt i byen.

13. Bedstemoderen passer familiens eneste barn. Xingping.

14. Slagterbutik i Xingping.

15. Barberen arbejder udendørs mens kunden nyder solen. Xingping.

På vej dertil fulgt af en tæt hobe af smilende, nysgerrige kinesere – som det gentager sig, hver gang vi foretager os noget. Spiseshuset bliver hurtigt belejret af ventende kinesere. Her prøvede jeg stedets toilet. For at komme der ud, skulle jeg gennem køkkenet med brændekomfur, potter, pander, fade, lerkar og trækker med vand samt forskellige grønsager, krydderier m.m. I et hjørne i en mudderpøl lå et svin og rullede sig, mens høns og kyllinger gik rundt og fandt tabte godbidder på lergulvet. I den fjerneste ende af køkkenet lå bundtet af brænde og kulbriketter. På stativer hang spaghetti til tørre og i et hjørne

længst fremme fandtes toilettet forsynet med en halvdør, der ikke kunne lukkes. Man besørgede ned i en skråtstillet rende, som sørgede for, at afføringen efterhånden kunne opsamles fra en bagvedliggende dybere rende til anvendelse som gødning på markerne.

Køkkenerne i de mange spisehuse, vi besøgte, er uden ordentlig aftræk, så lofterne er tilsodede og sorte, og der er en gennemtrængende lugt af røg, brændende kulbriketter og affald, som aldrig bliver kastet langt væk.

Yunnan-provinsen

Efter 3 ugers cykling og to indenrigsflyvninger er vi nået til Kunming, provinshovedstaden i Kinas sydvestlige Yunnan provins. Byen med sine 1,8 mio. indbyggere ligger i 1900 m højde i et frugtbart søbassin på nordbredden af Dianchi-søen, den sjette største ferskvandssø i Kina. Her besøgte vi med CITS' mellem-

komst, bl. a. en skole af de bedre og et hospital, hvor vi i to hold følger akupunkturbehandlingen af patienterne. Vi står tilmed inde på selve operationsstuen iført masker og forklæder og følger lægernes indgreb ved en maveoperation. En utænkelig service på et dansk hospital.

Jeg tilbringer et par timer i samtale med en 21 årig ung student. Unge kinesere er vilde med at opsøge udlændinge for at afprøve de få brokker engelsk, de behersker. Han er ikke i stand til at placere Europa på et verdenskort. Kinas geografi kender han heller ikke særlig godt. For, som han siger: "Vi kinesere rejser jo ikke selv rundt i vores land". Han fortæller lidt om sin familie. Faren, som er læge, tjener 100 yuan om måneden. Det samme tjener en industriarbejder. Mænd og kvinder tjener det samme. (1 yuan = 10 jiao = 100 fen = 3,75 kr.). Men der er reformer på vej, fortæller han. Om to måneder vil

16. Varetransport på Kejser-kanalen ved Suzhou.

17. Nysgerrige kinesere venter udenfor spisehuset, mens vi spiser.

18. Oksetrukken vogn på vej med varer til lørdagsmarked i Lunan.

19. Sani-kineser til markedsdag i Lunan.

nye reformer blive gennemført, hvilket vil betyde, at hans fader, ingeniører og andre højere uddannede vil få en lønstigning på 100 %. Arbejderne må selv skaffe sig bedre løn gennem en stigende produktivitet altså en større arbejdsindsats. Bønderne er efter fleres mening de mest privilegerede. Efter indførelsen af de frie markeder, må de sælge alt hvad de kan producere udover den fælles planstyrede kvote. Alle, bønder som arbejdere, er organiseret i arbejdsenheder (Danvai) med en leder i spidsen, som kan rapportere højere og højere op til de højeste kadre. Lederen af arbejdsenheden er faktisk den, der tager

sig af om folk bliver gift, om de får for mange børn og om de opfylder deres bonus i form af flere penge for dette eller hint arbejde.

Nationale mindretal

Fra Kunming går turen videre til Shilin - en strækning på 125 km. Gennem Yunnans bjerge går turen gennem grønne bjerglandskaber, landbrugsområder og mange små byer, hvor vi møder nogle af de nationale mindretal, der bor i Yunnan. Her som alle andre steder på turen omringes vi af nysgerrige ved hvert ophold. Reaktionen er altid den samme. I hundredvis kommer kineserne ud fra deres små butikker og værksteder, gnider øjnene, skygger med hånden for det skarpe sollys og tror det er løgn. Små børn vækkes og løftes op. Gamlinge hjælpes på højkant fra deres bambus-brikse. Alt arbejde er gået i stå. Alle smiler, mange ler højlydt og de modigste råber et "helouuu". Hele dette sceneri stopper ikke, før vi har forladt

byen. Når vi er på udkik efter byens spisehus følger kineserne efter. Flere steder må vi tage cyklerne med indendørs. Ikke fordi kineserne kunne drømme om at stjæle en af dem, men de er nogle uhæmmede pilfingre og meget interesseret i sådan et stykke højteknologi. Når vi bestiller maden sker altid det samme - spisehuset serverer det bedste de formår. Typisk består et frokostmåltid af seks-syv retter, der serveres efter den obligatoriske the. Glaseret and, svampe i soya, rejer i ingefærsauce, tusindårs-æg, kogt karpe med vandkastanjer, kyllingestykker med chili, bønnespirer og hvidløg. Det hele sluttet af med suppe. Måltidet afregnes med ca. fire yuan (15 kr.) pr. næse og heri indregnet en stor flaske Tsingtao-øl.

Markedsdag i Lunan

Vi cykler en dagtur til lørdagsmarked i landsbyen Lunan. Det er en af de mest intense, brogede og interessante oplevelser på hele

turen. Trafikken på vejen bliver stadig tættere, efterhånden som vi nærmer os byen. Med overlæssede heste- og cykelladvogne, til randen fyldte oksetrukne, knirkende arbejdsvogne med træhjul med alskens varer og med tunge byrder gående, trækkende, slæbende sani-kinesere. Et fuldstændigt uoverskueligt mylder af varetransport til markedsdagen. Et stykke inde i selve byen bryder trafikken totalt sammen, så vi må efterlade vores cykler og bare følge med strømmen. Sanifolket, et af de nationale mindretal i denne provinsen, hører til i dette område. De fleste er iklædt deres karakteristiske blå-røde klædedragter.

Alt kunne købes på markedet. Bunkevis af flettede ting, bambusmøbler, snor, reb, værktøj og husgeråd i alle afskyninger udført i træ og billigt metal, fødevarer, hvor alle de animalske sælges levende. Massevis af krydderisælgersiden om side, vandpiberygende tobakssælgerside,

En smal stendæmning er eneste vej til lille landsby ved Guilin.

Morlille venter på, at fiskerne vender hjem. Taihu-søen.

Grøntsagsmarked langs landevejen til Yangsuo.

slagterne, hvis huggeblokke kun nødtørftigt overskygges af små parasoller. Hele dette sceneri af-fødte mange fotografier, hvoraf nogle optræder her i artiklen. Tilbage til Shilin. Denne by er en såkaldt åben by, mens byerne undervejs hertil er lukkede byer, hvor det er forbudt at opholde sig. To gange senere på turen, begge gange i Shanghai-provinsen, kom vi til byer, der viste sig at være lukkede byer. Efter vi

havde fundet et overnatnings-sted, skulle vi henvende os på den lokale politistation. Her fik vi begge gange samme besked. Vi måtte kun opholde os i byen 2½ time. I mellemtiden havde de fremskaffet en tilstrækkelig stor, tung lastbil, som kørte os, cykler og bagage ud af byen og til en anden af os valgt by. Ganske besyn-derligt. Bortset fra at strømmen indimellem svigtede og vandet i hannerne var sparsomt, lignede

de lukkede byer alle andre byer, vi besøgte.

Provinserne Shanghai og Jiangsu

Efter den 2.677 km lange togrejse fra Kunming til Shanghai med 3 overnatninger på "soft sleeper" i toget, når vi frem til det tæt-befolkede Østkina. Vi forlader hurtigt gigantbyen Shanghai og dens godt 11 mio. indbyggere. Videre går turen med ophold i byerne Suzhou, Kinas Venedig og hjemsted for en omfattende silkehandel, Wuxi, Yixing, Huzhou og Hangzhou. Vi cykler gennem landskaber præget af stærke farver fra rismarker, kanaler, bøndergårde, søer, lave bjerge og cikadernes uophørlige koncerter. Et område kineserne selv kalder "landet med fisk og ris". På Taihu-søen er der et mylder af små fiskerbåde og de gamle silkebyer ved den store Kejser-kanal, som Suzhou og Wuxi, er fascinerende ved livet og aktiviteterne på de mange kanaler.

I denne østlige del af Kina er den gående, cyklende, med tunge vogne trækkende og kørende trafik på de smalle veje faretruende og intens. Det oplever vi i høj grad på den godt 100 km lange cykeltur fra Shanghai til Suzhou. Det er også her vi er udsat for 3 af de i alt 4 styrt, som vi har på hele turen.

Når Kina vågner

Med disse få ud af mange flere fascinerende og for en geograf særdeles interessante oplevelser fra "Riget i Midten", vil jeg afslutte min rejsebogs-beretning med et citat, som vi talte en hel del om på turen, for nu mere end 20 år siden. "Når Kina vågner, vil verden ryste", sagde Napoleon. Vi fornemmede allerede dengang, at Kina så småt var ved at vågne efter århundreders isolationssovn.

*Henning Lehmann
Alle fotos af forfatteren*

Bornholms regionale inviterer i samarbejde med naturung til følgende arrangementer i 2006

Dag: Tid: Turleder: Mødested	Lørdag den 29. april Kl. 15.00 Martin Holm, Bornholms Stenklub P-plads på Sorthatvej	Planteaftryk i jernsten Vi leder efter 190 mill. år gamle planteaftryk i lerjernsten og ser hvordan man behandler dem for at de ikke skal blive ødelagt.
Dag: Tid: Turleder: Mødested	Lørdag den 6. maj Kl. 9.30 til 12.00 Per Clausen Pedersen P-plads v. Snorrebakke-søen ved Rønne	Vi sætter alle spor i naturen Vi går en tur omkring søen og finder spor efter store og små dyr. Vi vil også se på om vinden, regnen og solens sætter spor i naturen. I Byåen ser vi hvad der dukker op.
Dag: Tid: Turleder: Mødested	Tirsdag den 6. juni Kl. 20.00 Finn Hansen P-pladsen NaturBornholm.	Løvfrøer Det bornholmske forår er på det højeste - og løvfrøkoret er prikken over i'et. Vi lader os opsluge af aftenens sang.
Dag: Tid: Turleder: Mødested	Søndag den 13. august Kl. 14.00 Martin Holm Bornholms Stenklub P-plads for enden af Sosevej	Sose bugt og Risebæk Langs stranden finder vi rødt og grønt ler, kalk- knoide med fine krystaller i og sidst men ikke mindst fine Graptolitter (kolonidyr) i den sorte skifter finder vi egnede sten laver vi måske et par stentrolde.
Dag: Tid: Turleder: Mødested	Lørdag den 9. september Kl. 14.00 Tove Skovgård Naturlegepladsen i Almindingen over for travbanen	Her i september begynder Svampene at myldre frem Hvilke svampe kan vi mon finde her? Kan de spises? Hvordan smager de? Finder vi spiselige svampe, så steger vi dem og smager på dem. Tag en kurv med tilindsamling af svampe.
Dag: Tid: Turleder: Mødested	Søndag den 1. oktober 12 til 18.00 Martin Holm, Bornholms Stenklub Bornholmer pladsen	Sorte Gryde med lys Vi gør det igen fordi der var mange der gik For- gæves Så nu har i chancen igen. Et arrangement ved Geologiens Dage.
Dag: Tid: Turleder: Mødested	Søndag den 29. Oktober Kl. 10.00 Tove Skovgård, Martin Holm Borgdalshus, Sigtevej i Rø Plantage	Svampe og lav'er Har svampe og lav'er noget med hinanden at gøre? Er svampe og lav'er dyr eller planter – kom og få svarene. Finder vi spiselige svampe, så steger vi dem og smager på dem. Tag en kurv med til indsamling af svampe.
Dag: Tid: Turleder: Mødested	Tirsdag den 7. november Kl. 19.00 Lis Clemmensen, Jane og Hans Jørn Jensen Blækspruttens værksted, Sønder- gade 29 i Rønne	Det er nu tid til bygning af redekas- ser, så de er klar til foråret. Vi vil denne aften også have andre aktiviteter fremstilling af kort af naturmaterialer og lave mejsekugler, så fuglene har noget at spise, i den kommende vinter.

www.naturung.dk

E-mail: naturung@ofir.dk

Tilmeld dig E-mail kontakt så får du besked om kommende ture.

Det grønne flag - et synligt tegn på engagement og kvalitet

Af Eigil Larsen, Projektleder, Friluftsrådet

Kvalitet i undervisningen på vores skoler er mere end elevernes resultater i test og afgangsprøver. Det grønne flag er et synligt symbol ikke alene på kvalitet i undervisningen, men også et synligt symbol på engagement, holdninger og værdier. Når det grønne flag vajer over skolen, udtrykker det langt flere af skolens kvaliteter resultater i test og afgangsprøver.

Hvad er Grønt Flag Grøn Skole?

Grønt Flag Grøn Skole er et miljøundervisningsprogram for grundskoler, der er udviklet i et samarbejde mellem Geografforbundet, Biologforbundet og Friluftsrådet. Grønt Flag Grøn Skole er et program, der inddrager ikke alene alle elever, lærere og teknisk personale på skolen – men også forældre og lokalsamfundet.

Skolerne får tildelt det grønne flag for at gennemføre et omfattende undervisningsforløb af høj kvalitet og opprioritere miljøspørgsmål i skolens hverdag.

Ideen om "Det grønne islæt"

Grønt Flag Grøn Skole blev til i starten af 1990'erne på den tid, hvor daværende undervisningsminister Ole Vig Jensen introducerede begrebet "Det grønne islæt". Menneskets forhold til naturen skulle være et omdrejningspunkt på alle niveauer i uddannelsessystemet. I faghæfterne havde "Det grønne islæt" sit eget afsnit i forordene, og tanken blev indskrevet i de centrale kundskabs- og færdighedsområder i næsten alle fag i grundskolen.

Siden da er der sket meget på det undervisningspolitiske og miljøpolitiske plan. "Det grønne islæt" er forsvundet som ledetråd fra faghæfternes forord med de seneste revisioner af fagene – Klare mål og Fælles mål. Men ideen med "Det grønne islæt" ligger

stadig indlejret i mål, læseplaner og vejledninger i de fleste fag – fagenes indhold er der stort set ikke rørt ved. Begrebet "bæredygtig" kan endog findes i enkelte fag.

Stadig en vigtig opgave

Arbejdet med menneskets forhold til naturen er stadig en af skolens vigtige opgaver. Vi kan fortsat finde det udtrykt i skolens formålsparagraf og i mange af fagenes formål, mål, læseplaner og vejledninger. Der er stadig en stor interesse på skolerne for den del af skolens opgave, der handler om menneskets forhold til naturen. Det vidner den fortsatte tilslutning til Grønt Flag Grøn Skole om. Undervisning om menneskets forhold til naturen er indskrevet i værdigrundlaget for mange danske skolars arbejde.

Der er stadig miljøproblemer

Selvom der i de sidste årtier er sket meget positivt på miljøområdet, så har vi stadig store og massive miljøproblemer. Tjek blot Miljøministeriets hjemmeside: giftstoffer og kvælstof i grundvandet, problemer med de tusindvis af kemiske stoffer, klimaforandringer, skrotning af skibe på Pakistans og Indiens kyster osv.

Miljøspørgsmål er stadig aktuelle. De knyttes nu i højere grad sammen med udviklingsspørgsmål og globaliseringen i øvrigt. Miljøet i Øst-europa og i den tredje verden påvirkes, når

vi flytter produktionen af vores forbrugsgoder væk fra Danmark til den billigere arbejdskraft et andet sted i verden.

Miljøspørgsmål findes stadig, men perspektiverne i dem forandres i den ændrede verden.

Miljøundervisning, geografi og natur/teknik

Miljøundervisning er som udgangspunkt tværfagligt. Men faget geografi er ligesom natur/teknik et af de fag, der helt naturligt er udgangspunktet for en god miljøundervisning. Læs fx formålet for geografi, stk. 3, hvor der bl.a. står, at "undervisningen skal udvikle engagement, selvstændig stillingtagen til og ansvarlighed over for problemer vedrørende udnyttelsen af naturgrundlag og ressourcer den kulturskabte omverden og konsekvenserne for miljø og levevilkår".

Eller læs trin- og slutmål specielt afsnittet "Kultur og levevilkår", hvor der er talrige eksempler på mål, der berører sammenhængen mellem natur, miljø og samfund – fx "Forholde sig til de miljømæssige konsekvenser af samfundets forbrugsmønstre og udnyttelse af naturgrundlaget." Grønt Flag Grøn Skoles temaer (Vand, Energi, Affald, Natur og Økologisk produktion) kan alle på forskellige måder bidrage til opfyldelsen af disse mål.

Lignende eksempler er lette at finde i faghæftet for natur/teknik – derfor udnyt mulighederne for

en spændende, aktuel og relevant undervisning.

Grønt Flag Grøn Skole styrker naturfagsundervisningen

Mange lærere fra de grønne skoler fortæller, at arbejdet med miljøspørgsmål er med til at interessere og engagere eleverne i naturfagene. De finder spørgsmålene spændende, og muligheden for at beskæftige sig med rigtige problemer, at arbejde praktisk, at snakke med mennesker, at arbejde op-søgende, at formidle indsigt og ideer til andre m.m. alt sammen er med til gøre undervisningen mere vedkommende.

Spørgsmål om menneske og natur er også et naturligt udgangspunkt for spørgsmål til afgangsprøven. Et spørgsmål fx om landbrugsproduktion vil give mulighed for alsidigt at evaluere elevernes forståelse og indsigt i begreber, sammenhænge og arbejdsmetoder.

Miljøspørgsmål kan ses fra mange faglige vinkler. Undervisning i miljøproblemer bidrager til at skabe sammenhæng ikke alene mellem naturfagene, men også med både humanistiske fag og samfunds-fag.

Aktive elever

Grønt Flag Grøn Skole tilbyder en attraktiv ramme for miljøundervisningen, hvor eleverne indruges allerede fra starten.

Start med at etablere et miljøråd med deltagelse af elever, lærere, skoleledelse, teknisk personale og gerne forældre. Læg en plan for skolens miljøarbejde det næste år. Vælg et af de fem grundlæggende temaer:

- Vand
- Energi
- Affald
- Natur
- Økologisk produktion

I kan også vælge den mere avancerede "Miljømærkning", men erfaringerne viser, at det er en god ide, at starte et af de fem grundlæggende temaer.

I skal inddrage mindst 15 % af skolens elever – men inddrag gerne hele skolen. I skal gennemføre en række undersøgelser, tage på ekskursioner, gennemføre besparelser og andre miljøprojekter og ikke mindst formidle elevernes viden og projekter til andre. Læs mere om kravene på www.groentflag.dk

Når I har gennemført undervisningsforløbet, indsender I en rapport med dokumentation til *Grønt Flags* sekretariat i Friluftsrådet.

En festlig dag – et bidrag til stolthed og sammenhold

Borgmesteren i jeres kommune underskriver lige som jeres skoleleder rapporten. Når rapporten er godkendt kommer borgmesteren og hejser flaget. Der holdes taler, og pressen kommer på besøg på skolen. Både skolen og borgmesteren får god og positiv omtale ved den lejlighed.

Der er ingen tvivl om, at *Grønt Flag Grøn Skole* bidrager til sammenhold og stolthed på skolen.

Undervisningsmaterialer

Undervisningsmaterialerne til temaerne "Vand", "Energi", "Affald" og "Natur" købes på Geografforlaget. Undervisningsmaterialerne til temaet "Økologisk produktion" købes hos FDB Skolekontakt.

Det internationale

I dag er der knyttet mere 225 skoler til det danske netværk. Find en skole i jeres hjemegn på *Grønt Flags* hjemmeside. I Eco-Schools "linking project", der lige er startet op, kan I finde grønne skoler i Eco-School projektet i 34 lande. Grønt Flag Grøn Skole giver mulighed for mange spændende samarbejder.

Flere af de danske skoler deltager i forskellige internationale projekter. Sidste år brevvekslede 12 danske Grønt Flag-skoler med 12 kenyanske skoler. Friluftsrådet i samarbejde med Kenyan Organization For Environmental

Education om at udvikle Grønt Flag i Kenya. I Kenya er sammenhængen mellem miljøspørgsmål og fattigdom tydelig og er derfor en vigtig del af det kenyanske projekt.

Fem andre grønne skoler samarbejder i år med 40 skoler i ni nordiske og baltiske lande med et projekt for Nordisk Minister-råd. Projektet skal vise, hvordan man kan inddrage børn og unge i planlægning af natur, miljø og friluftsliv – det såkaldte COPE-projekt.

På vej mod undervisning for bæredygtig udvikling

FN har udråbt tiåret 2005 – 2015 til tiåret for undervisning for bæredygtig udvikling.

Fra officielt hold er der ikke sket ret meget i Danmark. Men Grønt Flag Grøn Skole vil det næste år tage udfordringen op.

Grønt Flag Grøn Skole vil gennemgå en radikal fornyelse og blive Danmarks største ressource for undervisning i miljøspørgsmål og i undervisning for bæredygtig udvikling. Det vil være en udvikling, der bygger på det nuværende program men bl.a. med flere temaer.

Gå i gang

Der er mange gode grunde til at gå i gang med Grønt Flag Grøn Skole. Her er blot nogle enkelte:

- Stolthed og sammenhold
- Engagement og glæde
- Styrkelse af naturfagsundervisningen
- Opfyldelsen af formål og mål for masser af fag
- Arbejde med noget livsbe-kræftende

Vælger I et af de fem grundlæggende temaer er tilmelding ikke nødvendig. Gå blot i gang.

Har I spørgsmål, ønsker I at få tilsendt informationsmateriale eller abonnere på nyhedsbrevet, så kontakt sekretariatet for Grønt Flag Grøn Skole i Friluftsrådet på 3379 0079 kl. 10 – 15 (14) eller på kam@friluftsradet.dk.

Mellemfolkeligt Samvirke sælger forlag til Geografforlaget

Mellemfolkeligt Samvirke vælger at skille sig af med sit forlag som en følge af, at organisationen fremover er afskåret fra at modtage midler fra Danidas Oplysningsbevilling, der er halveret som konsekvens af finanslovsaftalen for 2006.

Mellemfolkeligt Samvirke har siden 1950'erne været den centrale aktør, når børn og voksne over det ganske land har fået u-landene tættere ind på livet, og ikke mindst i undervisningsverdenen har elever og lærere nydt godt af organisationens mange udgivelser. Den opgave har Geografforlaget fra årsskiftet overtaget, mens Mellemfolkeligt Samvirke også fremover vil udgive ungdomsmagasinet ZAPP jorden rundt og internetspillet Global Island, som der er fundet nye sponsorer til.

”Det er dybt beklageligt, at danskerne i globaliseringens tidsalder får langt ringere indsigt i vilkårene for verdens fattigste mennesker. Jeg kunne meget bedre forstå, hvis regeringen havde gjort oplysning om globaliseringens konsekvenser til sin mærkesag”, siger generalsekretær Lars Udsholt fra Mellemfolkeligt Samvirke, som har taget udfordringen op ved at gå helt nye veje med oplysningsarbejdet.

”Vi vil invitere virksomheder og institutioner til at dele det bedste, vi har: vore 200 samarbejdspartnere i en række af klodens fattige lande. Det er ildsjæle, som slås for en bedre tilværelse og mere demokratiske forhold i deres samfund. Viden om, støtte til og direkte engagement i deres arbejde kan fungere som de ansvarlige

verdensborgeres adgangsbillet til den store verden”, siger Lars Udsholt.

Da Geografforlaget blev bekendt med, at Mellemfolkeligt Samvirke var interesseret i at skille sig af med sit forlag, tog Geografforlaget straks kontakt for at drøfte en overtagelse. Igennem det meste af december måned blev der forhandlet og lige inden jul kunne der indgås en aftale. Den sikrer, at en stor del af Mellemfolkeligt Samvirkes titler fortsat kan købes, samt at projekter i støbeskeen realiseres.

Geografforlaget, der ejes af Geografforbundet, har igennem næsten 30 år udgivet undervisningsmateriale til grundskolen, gymnasiet og læreruddannelsen. Geografforbundet har i flere år været en aktiv og engageret medspiller i u-landsoplysningen. Derfor er det naturligt for Geografforbundet, at Geografforlaget med denne handel medvirker til, at det dygtige og politiske forlagsarbejde, som Mellemfolkeligt Samvirke gennem årene har udført, ikke går tabt.

”Det er ikke en drømmesituation for Mellemfolkeligt Samvirke. Men når det ikke kan være anderledes, er vi meget glade for, at det er Geografforlaget, der overtager

forlagsaktiviteterne. Det bliver ligesom i familien. Vi håber da også, at denne aftale kan danne basis for et fremtidigt samarbejde mellem Mellemfolkeligt Samvirke og Geografforlaget, når der dukker relevante projekter op,” siger Lars Udsholt, generalsekretær i MS.

”I en tid med globalisering og større og større indbyrdes afhængighed landene imellem er det vigtigt, at u-landsområdet ikke helt forsvinder fra offentligheden. Derfor skal der være nogen til at imødekomme behovet for u-landsstof – også i undervisningsverdenen. Det er naturligt, at Geografforlaget dækker dette område og sikrer kontinuitet”, siger Bo Hildebrandt, formand for Geografforbundet og næstformand i forlagets bestyrelse.

Yderligere oplysninger:

Tim Lind Jensen, direktør, Geografforlaget, tlf. 6344 1694 / 2812 8284

Bo Hildebrandt, formand, Geografforbundet, tlf. 5943 9143 / 2793 3133

Lars Udsholt, generalsekretær, Mellemfolkeligt Samvirke, tlf. 2028 0844

Lisa Klöcker, kommunikationskonsulent, Mellemfolkeligt Samvirke, tlf. 7731 00 00

Generalsekretær i MS Lars Udsholt og formand for Geografforbundet, Bo Hildebrandt.

Fagudvalget har denne gang valgt at berette om nogle af de arbejdsområder, som vi i indeværende periode beskæftiger os med.

Foldere:

Vi har i indeværende studieår uddelt de nye reviderede foldere til geografistuderende på Blågård-, Skive- og Zahles Seminarium. Folderne kan rekvireres ved henvendelse til fagudvalgets formand. Vi ser meget gerne, at seminarielærerne gør brug af denne mulighed.

AC-kurser:

De i august 2005 planlagte Amtscentre-kurser, i alt 15 forskellige steder i landet, som vi sammen med DFKL og Biologforbundet ville gennemføre, er stillet i bero på grund af den uafklarede prøvesituation.

Kritiker til MONA:

Ditte Pagaard fra fagudvalget er ny kritiker til MONA (Matematik- og Naturfagsdidaktik – tidsskrift for undervisere, forskere og formidlere). Hun efterfølger Kristian Nordholm, som er fratrådt.

VAP-forskningsprojekt:

Fagudvalget har leveret faglig bistand til et igangværende forskningsprojekt "Validering af PISA" (VAP) på DPU, hvor 120 9. klasse-elever skal testes bl. a. i en geografidel om klimaforhold. Vi har beskrevet, hvilke centrale begreber og sammenhænge, som elever i 9. klasse skal kende og kunne anvende indenfor Fælles Mål- overskriften "Naturgrundlaget og dets udnyttelse".

En central del af forskningsprojektet er den nævnte test, som

i marts/april 2006 gennemføres for at undersøge 9. klasse-elevs faglige kompetencer med afsæt i tre opgaver fra PISA 2006-undersøgelsen. De 120 elever vil alle forud for ovennævnte test have besvaret PISA-opgaverne, som led i den danske del af PISA 2006-testen.

Stormøde i Odense:

Fagudvalgets formand har deltaget i Stormøde afholdt af Danmarks Lærerforening med deltagelse af samtlige tillidsfolk og repræsentanter for de faglige foreninger. På mødet blev det i januar måned indgåede forlig på folkeskoleområdet drøftet. Forliget peger ikke på flere nye ændringer for naturfagernes vedkommende bortset fra de generelle forslag om at ændre folkeskolens formål og at indføre test i fagene. Et fylldigt referat af mødet kan læses i Folkeskolen nr. 5, 3. februar 2006.

Praktisk/mundtlig prøve:

Vi udarbejder i februar/marts måned eksempler på prøveforslag til en praktisk/mundtlig prøve i geografi. Hensigten er at bistå fagkonsulenten i hans arbejde, når geografilærerne skal "klædes ordentlig på", uanset om eller hvornår den mundtlige prøve kommer. Det forholder sig tillige således på skolerne, at praktiske øvelser i geografi er meget efterspurgt blandt lærerne.

Nye testformer:

Der blev afholdt en heldagskonference på Frederiksberg Seminarium den 8. marts 2006 om de nye testformer i folkeskolen. Oplæg af Carl Vinsløw, DPU, Henrik Bursch, DPU og Hans Henrik

Knoop, DPU. Derudover indlæg af Bo Hildebrandt, formand for Geografforbundet samt indlæg af formænd fra de øvrige faglige foreninger, som vi samarbejder med. Fagudvalget deltog i konferencen.

Henning Lehmann

Formand for fagudvalget.

Undervisningsministeriet og geografi i folkeskolen:

Undervisningsministeriets fagkonsulent i Geografi:

Henrik Nørregaard.

e-mail:

Henrik.Norregaard@uvm.dk

Tlf. 2081 6883

Følg nyheder på: <http://www.emu.dk/gsk/fag/geo/uvm/konsulent/index.jsp>

Mallorca i efterårsferien

Husk Geografforbundets ekskursion til Mallorca i efterårsferien 2006.

Programmet kan ses i GO1 2006, eller på www.geografforbundet.dk Tilmeldingsfristen er den 1. maj, efter først til mølle princippet.

PP

DANMARK

Magasinpost

Afs.: Geografforbundets Sekretariat · Rugårdsvej 55 · 5000 Odense C – Returneres ved varig adresseændring

